

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

اسلامي ښوونه او روزنه - اتم ټولگی

ملي سرود

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ایماق، هم پشه یان
لکه لمر پر شنه آسمان
لکه زړه وي جاویدان
وایو الله اکبر وایو الله اکبر

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د تورې
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجر دي
براهوي دي، قزلباش دي
دا هېواد به تل ځلیري
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اسلامي ښوونه او روزنه

اتم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ. ش.

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: اسلامي ښوونه او روزنه

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د اسلامي ښوونې او روزنې د پیاوړتیا د درسي کتابونو مؤلفین

ادیت کوونکي: د پښتو ژبې د ادیت د پیاوړتیا غړي

ټولګۍ: اتم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکي: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکي: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپ خونه:

برېښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې

وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره

قانوني چلند کېږي.

د پوهنې د وزیر پیغام

اقراً باسم ربک

د لوی او ښوونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته یې ژوند رابښلی، او د لوست او لیک له نعمت څخه یې برخمن کړي یو، او د الله تعالی پر وروستي پیغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهی لومړنی پیغام ورته (لوستل) و، درود وایو.

څرنگه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د گران هېواد ښوونیز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او والدینو شوراگانې د هېواد د پوهنیز نظام شپږگوني بنسټیز عناصر بلل کيږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختیا او پرمختیا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونیز نظام کې د ودې او پراختیا په لور بنسټیزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونیز نصاب اصلاح او پراختیا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړیتوبونو څخه دي. همدارنگه په ښوونځیو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونیزو تاسیساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کیفیت او توزیع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور یو، چې د باکیفیته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنیو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونیز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مدیرانو څخه په درناوي هیله کوم، چې د هېواد بچیانو ته دې د درسي کتابونو په تدریس، او د محتوا په لېږدولو کې، هیڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د یوه فعال او په دیني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زیار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤولیت په درک سره، په دې نیت لوست پیل کړي، چې د نن ورځې گران زده کوونکي به سبا د یوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د څیرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدریس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونیز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په لیکلو او چمتو کولو کې یې نه سترې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپیڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بریا غواړم. د معیاري او پرمختللي ښوونیز نظام او د داسې ودان افغانستان په هیله چې وګړي یې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزیر

دکتور محمد میرویس بلخي

لړلیک

لوست	سرلیک	مخ
لومړۍ لوست	د ونو کینولو او کښت کرلو ارزښت	۱
دویم لوست	په پلورلو کې رښتیا ویل	۵
دریم لوست	د گاونډي حقوق	۹
څلورم لوست	گاونډي ته د تکلیف رسولو گناه	۱۲
پنځم لوست	کینه لویه گناه ده	۱۵
شپږم لوست	د مور او پلار حقوق	۱۸
اووم لوست	د مور حق	۲۱
اتم لوست	په اسلامي شریعت کې معاملات	۲۴
نهم لوست	د بیعې فقهې اصطلاحات (۱)	۲۶
لسم لوست	د بیعې فقهې اصطلاحات (۲)	۲۸
یوولسم لوست	د بیعې فقهې اصطلاحات (۳)	۳۱
دولسم لوست	بیعه	۳۳
دیارلسم لوست	د بیعې شرطونه	۳۵
څوارلسم لوست	د بیعې ډولونه (۱)	۳۹
پنځه لسم لوست	د بیعې ډولونه (۲)	۴۱
شپاړلسم لوست	خیار شرط (د خیار شرط تعریف او احکام ئې)	۴۳
اوولسم لوست	خیار رؤیت	۴۵
اتلسم لوست	خیار عیب	۴۷
نولسم لوست	منعه شوې بیعې (باطله بیعه)	۴۹
شلم لوست	ښکاره بلنه	۵۱
یوویشتم لوست	د حق دعوت له اوریدو څخه د مکې مکرمې د زاینو منع کول	۵۴
دوه ویشتم لوست	د مخالفینو لخوا د دعوت د خپریدو مخنیوی	۵۷
درویشتم لوست	ابوطالب ته د قریشو د پلاوي لیردول	۵۹
څلرویشتم لوست	د حبشې په لور هجرت	۶۱

لوست	سرلیک	مخ
پنځه وېشتم لوست	د حبشي د مهارجرينو پر خلاف د قريشو دسيسه	٦٣
شپږوېشتم لوست	د حمزه (رض) د اسلام راوړل	٦٧
اووېشتم لوست	د عمر <small>رضي الله عنه</small> مسلمانيدل	٦٩
اته وېشتم لوست	هر اړخيز پرېکون	٧٣
نهه وېشتم لوست	د غم کال (عام الحزن)	٧٦
دېرشم لوست	طايف ته د رسول الله <small>صلي الله عليه وسلم</small> د سفر تفصيل	٧٨
يو دېرشم لوست	د عقيبي لومړنۍ بيعت	٨٢
دوه دېرشم لوست	د عقيبي دويم بيعت	٨٦
درې دېرشم لوست	ظلم تورتم او تياري دي	٩٠
څلور دېرشم لوست	د نرم خوی فضيلت	٩٢
پنځه دېرشم لوست	زغم او حوصله	٩٥
شپږدېرشم لوست	بدخوبونه (١)	٩٨
اوه دېرشم لوست	بدخوبونه (٢)	١٠١
اته دېرشم لوست	نېشه يي توکي	١٠٣
نهه دېرشم لوست	فاسده بيعه	١٠٥
څلوېښتم لوست	مکروهه بيعه	١٠٧
يو څلوېښتم لوست	اقاله	١١٠
دوه څلوېښتم لوست	د مراحې بيعه	١١٢
درې څلوېښتم لوست	د تولېي بيعه	١١٤
څلور څلوېښتم لوست	ربا (سود)	١١٦
پنځه څلوېښتم لوست	قرض	١١٨
شپږ څلوېښتم لوست	د صرف بيعه	١٢١
اوه څلوېښتم لوست	د سلم بيعه	١٢٣
اته څلوېښتم لوست	رهن (گروي)	١٢٦
نهه څلوېښتم لوست	اجاره	١٢٩

لومړی لوست

د ونو کښینولو او کښت ارزښت

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يَغْرِسُ غَرْسًا أَوْ يَزْرَعُ زَرْعًا فَيَأْكُلُ مِنْهُ طَيْرٌ أَوْ إِنْسَانٌ أَوْ بَهِيمَةٌ إِلَّا كَانَ لَهُ بِهِ صَدَقَةٌ.» متفق عليه

د راوي پيژندنه

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس رضي الله عنه او د پلار نوم يې مالک انصاري دي. د پيغمبر صلى الله عليه وسلم په کور کې لوی شوی او پوره لس کاله يې د پيغمبر صلى الله عليه وسلم خدمت کړی دی. د فقهاوو او مجتهدو اصحابو له جملې څخه گڼل کېږي. پيغمبر صلى الله عليه وسلم ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، له همدې امله يې د نورو اصحابو په پرتله د نبي کریم صلى الله عليه وسلم څخه زيات احاديث روايت کړي دي. نوموړی د هجرت په ۹۳ کال د بصري په ښار کې وفات شوی دی.

معناوي

ونې کينوي
کينول
کښت کړي
الوتونکی مرغه
څاروی

لغتونه

۱. يَغْرِسُ:
۲. غَرْسًا:
۳. يَزْرَعُ:
۴. طَيْرٌ:
۵. بَهِيمَةٌ:

د حديث شريف معنا

له حضرت انس رضی الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: څوځ چې ونې کينوي او يا کښت وکړي او بيا له دغې ونې او کښت څخه مرغه يا انسان او يا څاروی وځوري، په رښتيا چې دغه ټول ورته صدقه گرځي او ثواب يې ورکول کېږي.

د حديث شريف حکمت

د زيات شمېر ژوو ژوند په کرنې او زراعت پورې تړلی دی او بې له شکه هر ډول کرنه او زراعت د انسان په پايښت او د هغه د ژوند د چاپيريال په ښکلا کې اغېزه لري. هوا صافوي، د سيلابونو او زلزلو پر مهال ځمکه له خرابوالي څخه ساتي. زموږ د ژوند فضا پاکه او چاپيريال زرغونوي، ضرر رسونکي گازونه لکه کاربن دای اکسايډ جذبي او اکسيجن توليدوي.

هر ډول مېوې دانې چې زموږ د لومړنيو اړتياوو څخه دي، د کرکيلې له لارې راځي کرکيلې ته پا ملرنې او له ځمکو څخه لازمو گټو پورته کولو په نړۍ کې بې شميره تمدنونو زېږولي دي. نن هم چې کومو هېوادونو کرنې او مالدارۍ ته شا کړې، د لوږې له خطر او د ژوند د چاپيريال د ککړتيا او د سيلابونو او د ځمکو د ښويدلو له گواښ سره مخامخ دي. څرنگه چې کرنه او د چاپيريال شينوالی د تمدن له اړينو بېلگو څخه دي، نو له دې امله د پيغمبر ﷺ په تعليماتو کې ځانگړی مقام لري.

زده کوونکي دې په ډله ييزه توگه د ونو کښينولو د گټو په اړه بحث وکړي.

د حديث شريف گټې

۱. د چاپېريال ساتنه: د ژوند لپاره غوره چاپېريال هماغه دی چې خورا سمسور وي، ښکېلې اوبه او پاکه هوا ولري او د ټولو ساکنينو د ژوند کولو لپاره چې يو د بل د ژوند د اړتياوو پوره کوونکي دي برابر وي، دغه ډول چاپېريال هغه وخت جوړېدای شي چې په ونو او کښتونو سمسور وي او سمسورتيا ته يې ځانگړې پاملرنه وشي.

۲. د ونو کښېنولو ارزښت: نيا لگيو کښېنولو او کرنې ته پاملرنه يوازې د معاصرې زمانې غوښتنه نه ده، بلکې اسلام لا له پخوا په فکري او عملي لحاظ دغه مهم او اړين کار ته ځانگړې پاملرنه کړې. **۳. د کرنې اهميت:** کرنه د ژوند د تامين او له لوږې او بې کاري سره د مبارزې تر ټولو مهمه لار او د تمدن غوره بېلگه ده؛ ځکه پيغمبر صلی الله عليه وسلم مسلمانانو ته ځانگړې دستورونه ورکړي تر څو د ونو او کښتونو د له منځه وړلو څخه ځان وژغوري او د ساتلو هڅه يې وکړي.

۴. نورو ته د خير رسول: مسلمانان بايد داسې کارونه وکړي چې خير يې يوازې بندگانو ته نه بلکې ټولو ساکنينو ته ورسېږي او له دې لارې د ثواب مستحق وگرځي.

۵. د غذايي توکو برابرول ثواب لري: څرنگه چې يو انسان ته د غذا برابرول ثواب لري، همدارنگه د يو الوتونکي او يا ژوي لپاره يې برابرول هم ثواب لري.

۶. د ونو کښېنول تل پاتې صدقه ده: د ونو کښېنول او کرنه داسې يوه صدقه ده چې تر څو ونه او ياکښت موجود وي، د کروونکي لپاره به يې ثواب وي.

زده کوونکي دې دوه ډلې شي او د چاپېريال د ساتنې په باره کې دې سره بحث وکړي.

ارزونه

۱. د حديث شريف راوي معرفي كړئ.
۲. د حديث شريف لنډه معنا بيان كړئ.
۳. د حديث شريف گټې ذكر كړئ.

کورنۍ دنده

۱. د لوست حديث له معنا سره حفظ كړئ.
۲. د چاپيريال خرابولو د ضررونو په باره كې يوه لنډه مقاله وليكئ.

دويم لوست

په پلورلو کې رښتيا ويل

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: مَرَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِطَعَامٍ وَقَدْ حَسَنَتْهُ صَاحِبُهُ، فَأَدْخَلَ يَدَهُ فِيهِ فَإِذَا طَعَامٌ رَدِيٌّ، فَقَالَ: ((بِعْ هَذَا عَلَى حِدَةٍ، وَهَذَا عَلَى حِدَةٍ فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا)). مسند أحمد.

د راوي پېژندنه

د دې حديث شريف راوي عبدالله رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ د عمر بن خطاب رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ زوی د قريشو له قبيلې څخه دی. په کوچنيوالي کې يې ايمان راوړ او له خپل پلار سره يې مدينې منورې ته هجرت وکړ. د فقهاوو او علماوو اصحابو له جملې څخه دی.

معناوي

۱. بنيسته کړی يې و
۲. خراب
۳. وپلوره
۴. چا چې له موږ سره دوکه وکړه
۵. له موږ څخه نه دی.

لغتونه

۱. حَسَنَتْهُ:
۲. رَدِيٌّ:
۳. بَعَّ:
۴. فَمَنْ غَشَّنَا:
۵. فَلَيْسَ مِنَّا:

د حديث شريف اجمالى معنا

د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دى چې يوه ورځ پيغمبر ﷺ د غلې د پلورونكي تر څنگ تېر شو چې غله يې (بيرودونكو) ته بڼايسته كړې وه. (ښې او وچې دانې يې د ډيرۍ له پاسه او د خلكو مخې ته اچولې وې، خو لمدې او خرابې دانې يې ترې لاندې كړې وې). پيغمبر ﷺ خپل لاس مبارك ورننويست، كړ وې ليدل چې لمدې او خرابې دانې يې لاندې پټې كړي دي، نو ورته يې وفرمايل:

ښه غله بيله او خرابه بيله ويلوره او پوه شه چې څوك موږ ته دوكه راكوي له موږ (مسلمانانو) څخه نه دى.

د حديث شريف حكمت

د نورو د مال د لاس ته راوړلو په مقصد دوكه كول او خلك غولول له هغو ناوړو خويونو څخه دي، چې د خلكو ترمنځ د دښمنۍ تخم شيندي، د اړيكو د خرابوالي او جگړو لامل گرځي او د بې باورۍ فضا را منځ ته كوي، د وگړو مال، وخت او ابرو ته خورا زيان اړوي، اقتصادي چارې كمزورې كوي، د راكړې وركړې اخلاق او د سوداگرۍ كار او بار خرابوي. او كه چېرې له صداقت څخه كار واخيستل شي، سوداگر ښه سامان وارد كړي او د خپل مال د عيب په ښكاره كولوي يې په مناسب قيمت ويلوري، نو الله تعالى به يې د خپلو بندگانو په زړونو كې گران او په ځان او مال كې به يې برکت واچوي، خلك به د دوکې، فريب او زيان مني. له تشويشه خلاص شي او په يوبل به د باور او اعتماد په فضا كې ژوند وكړي.

په معاملاتو او سوداگرۍ كې بايد دوكه او تېرايستنه ونكړو؟

د حدیث شریف گټې

۱. **د بازار کنټرول:** لازمه ده چې د سوداګرۍ او تجارتي کړنو څارنه وشي، پکار ده چې چارواکي د بازار څارنه وکړي او د اخلاقو له پلوه کمزوري او فرصت غوښتونکي کسان پرې نژدې چې د چل، دوکې او تېرایستنې له لارو خلکو ته زیان ورسوي.

۲. **د معاملو د وټوالۍ:** هر مسلمان سوداګر مکلف دی چې ښه او بد جنس جلا وپلوري او د خپل جنس اوصاف په څرګند ډول بیان کړي.

۳. **فریب او دوکه بد ګڼل:** اسلام چې د عدالت، انصاف، ریښتینولۍ او امانتدارۍ دین دی، له فریبکار او هغه انسان څخه چې ټولنیزې اړیکې خرابوي او د ښمینیو لامل ګرځي، دومره کرکه لري چې هغه د کاملو مسلمانانو له جملې څخه نه بولي او دا اعلانوي چې خلک دې د ده دغه ناوړه عمل اسلام ته نه منسوبوي.

۴. پر شفاییت او ریښتینولۍ ولاړ اقتصاد

د ټولنې اقتصاد هغه وخت ښه پرمختګ کولای شي چې د مالونو تبادله او ګټه د دواړو خواوو پر مصلحتونو ولاړه وي او معامله په پاک ډول له انصاف څخه په ډکه فضاء د دواړو خواوو په کامل رضایت او خوښۍ سرته ورسېږي. دا ښکاره خبره ده چې په دوکه او چل ول باور او صداقت له منځه ځي او کوم لوری چې دوکه یې خوړلې وي هېڅکله خوښ او راضي نه وي. له دې امله لازم دي چې د ټولنې ټول وګړي له دوکې او فریب څخه ځانونه وساتي او نور هم د دوکې او فریب له ضررونو څخه خبر کړي.

۱. د عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ژوند په لنډ ډول بيان كړئ.
۲. دوكه په ټولنه كې كومې ناوړه پايلې رامنځته كوي؟ واضح يې كړئ.
۳. د حديث شريف له گټو څخه درې گټې وليكئ.
۴. لاندې كلمې معنا كړئ:
 - أ. حَسَنُهُ.
 - ب. فَأَدْخَلَ يَدَهُ.
 - ج. فَمَنْ غَشَّنَا.

کورنۍ دنده

۱. دغه عبارت حفظ كړئ (فَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ مِنَّا).
۲. له لاندې عنوانونو څخه يو عنوان غوره او د هغه په هكله يوه مقاله وليكئ، چې له پنځو كړبنو څخه كمه نه وي:
 - أ- په معاملو كې د فريبكارۍ ضررونه.
 - ب- په ټولنيز ژوند كې د دوکې ضررونه.
 - ج- په ازموینه كې دوکه (نقل) كول.

د گاونډي حقوق

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
(مَا زَالَ جِبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ سَيُورُّهُ). متفق عليه.

د کلماتو معنا

- ۱- مَازَالَ: تل.
- ۲- الْجَار: گاونډی.
- ۳- ظَنَنْتُ: گومان مې وکړ.

د حدیث شریف اجمالي معنا

له حضرت عبدالله ابن عمر رضي الله عنه څخه روایت دی چې پیغمبر صلی الله علیه و آله وفرمایل: تل به جبرئیل عليه السلام (د الله تعالی له لوري) ماته دگاونډي په هکله توصیه کوله، تردې چې ما فکر وکړ، چې په میراث کې به ورته برخه ورکړي (یعنې د یو چا له مړینې وروسته به یې گاونډی هم د نورو وارثانو په څیر د مړي له مال څخه برخه اخلي).

د حدیث شریف حکمت

انسان په خپل ژوند کې پر مور، پلار، اولادونو او دوستانو سربېره له ګاونډیو سره هم ځانګړې اړیکې لري.

تر ټولو لومړۍ هغه څوک چې په غم او ښادۍ کې زموږ پر شاوخوا را ټولېږي ګاونډیان دي، که د چا اړیکې له خپلو ګاونډیانو سره نیکې وي، له ډېرو خواوو څخه به په امن او ډاډ کې وي او د هغوی له تجربو څخه به ګټه اخلي.

او له ګاونډیانو سره د اړیکو د خړېدو په صورت کې به انسان له هر لوري د خطر احساس کوي او یو د بل له لیدلو څخه به کرکه کوي او ډېر ژر به یې ځاني، مالي او رواني ډاډ له منځه ولاړ شي. له ګاونډیو سره د اړیکو ښه والی په خپلو کې د حقوقو په رعایت کولو پورې تړاو لري، بناءً پیغمبر ﷺ په دې او نورو ډېرو احادیثو کې د ګاونډي مقام او منزلت په خورا تاکیدي اسلوب سره بیان کړی دی.

څرنگه کولی شو د خپلو ګاونډیانو حقوق پر ځای کړو؟ د دې سوال ځواب په ډله ییز ډول ورکړئ.

د حدیث شریف ګټې

۱. **د وارث پر ځای د ګاونډي دریدل:** ګاونډی هغه چا ته وایي چې ستاسې په شاوخوا کې اوسېږي، اسلام د ګاونډي حقوقو ته دومره پاملرنه کړې ده، چې ګاونډی سره له دې چې میراث نشي ورای، خو د ټولنیزو حقونو له پلوه له هغه چا سره چې میراث وړي، برابر دی.

۲. **د ګاونډي پر حقوقو زیات ټینګار:** د اسلام ګران پیغمبر ﷺ فرمایي: جبرئیل ﷺ د الله تعالی په امر ما ته تل د ګاونډي په حق کې توصیه او لارښوونه کوله.

۳. **له جبرئیل علیه السلام سره د پیغمبر ﷺ اړیکې:** جبرئیل ﷺ د ملائکو له جملې څخه هغه ملائکه ده چې پیغمبر ﷺ ته به یې وحې راوړله او د دیني کارونو په ورزده کړه کې یې د پیغمبر ﷺ استاذي او ملګرتیا کوله.

۴. گاونډي ته د هر ډول تکليف له رسولو څخه ځان ساتل: که چېرې انسان له گاونډي سره مرسته نشي کولای، نو لږ تر لږه گاونډي ته له ضرر رسولو څخه بايد ډډه وکړي، په بل حديث شريف کې راغلي دي: (هغه کس کامل مسلمان نه دی چې د هغه گاونډی د ده له ضرر څخه په امن کې نه وي).

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

۱. مَازَالَ.

۲. يُوصِي.

۳. ظَنَنْتَ.

۴. سَيُورُهُ.

۲. د حديث شريف اجمالي معنا ووياست.

۳. د حديث شريف گټې ووياست.

۱. د پورتنی لوست حديث شريف له معنا سره حفظ کړئ.

۲. له لاندې موضوعاتو څخه په يوه موضوع کې يوه مقاله وليکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

أ- د گاونډي حقوق.

ب- گاونډي ته د ضرر رسولو ډولونه.

ج- گاونډي ته د ضرر نه رسولو څرنگوالی.

ګاونډي ته د تکليف رسولو ګناه

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: ((وَاللَّهِ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ، وَاللَّهُ لَا يُؤْمِنُ. قَالُوا: وَمَا ذَاكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: الْجَارُ لَا يَأْمَنُ جَارُهُ بَوَائِقِهِ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا بَوَائِقُهُ؟ قَالَ: شَرُّهُ.)) مسند أحمد.

د راوي پيژندنه

نوم يې عبدالرحمن د صخر دوسي زوی او په ابوهريره رضي الله عنه باندې شهرت لري. د هجرت په اووم کال يې مدينې ته تشریف راوړ او د رسول الله ﷺ ملتيا يې غوره کړه. پيغمبر ﷺ ورته د احاديثو د حفظ د عا وکړه چې له برکته يې د نورو اصحابو په پرتله زيات شمېر احاديث له رسول الله ﷺ څخه روايت کړي دي او د هجرت په (۷۵) کال وفات شو.

د کلماتو معنا

د پوره ايمان خاوند کيدای نشي.
ګاونډی.
د هغه له ضرر څخه.

۱- لَا يُؤْمِنُ:
۲- الْجَارُ:
۳- بَوَائِقُهُ:

د حديث شريف اجمالي معنا

له حضرت ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر ﷺ وفرمايل: په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی، په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی، په الله تعالى قسم چې مؤمن نه دی. صحابه وو وويل: څوک يا رسول الله؟ پيغمبر ﷺ وويل: هغه څوک چې گاونډی يې له شر څخه په امان کې نه وي.

د حديث شريف حکمت

ټولنه د وگړو، کورنيو، کليو او ښارونو څخه جوړېږي. که چېرې د کورنيو او کليو وگړي ټولنيز آداب مراعات کړي او کوښښ وکړي چې هېچا ته يې کوم ضرر ونه رسېږي، په ځانگړي ډول هغه څوک چې ورسره گاونډيتوب لري، که هغه د کور او کلي گاونډی وي او که د دفتر يا د کار د ځای، ځکه چې دغه ټول گاونډيان شمېرل کېږي، په دې صورت کې هېڅکله په ټولنه کې کومه ستونزه نه پيدا کېږي او که چېرې پيدا هم شي ډېر ژر حل کېږي. په همدې بناء د اسلام مقدس دين د گاونډي احترام لازم گرځولی دی او هغه ته يې له ضرر رسولو څخه منع کړې ده.

د حديث شريف گټې

۱. **گاونډي ته ضرر رسول خورا لويه گناه او حرام کار دی، ځکه چې پيغمبر ﷺ پدې هکله سخت وعيد فرمايلی دی او د زيات ټينگار په خاطر يې د الله تعالى په پاک نوم درې ځلې قسم ياد کړ او وېې فرمايل: ((وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ وَاللّٰهُ لَا يُؤْمِنُ...)) چې دا گاونډي ته د ضرر رسولو د گناه په ډېر والي ښکاره دلالت کوي. سره له دې چې د ((لَا يُؤْمِنُ)) عبارت له مسلمان څخه د ايمان نفې کوي، خو د دې لپاره چې خلک څوک د گناه په کولو کافر و نه گڼي، علماء د دې عبارت معنا داسې کوي: (د کامل ايمان خاوند نه دی). بيا هم د حديث شريف له نص څخه څرگنده معلومېږي چې گاونډي ته ضرر رسول خورا لويه گناه ده.**

۲. **نورو ته د دې گناه د لوی والي بيانول: ځينې خلک چې د دې گناه له لوی والي څخه خبر نه وي، گاونډيانو ته په ضرر نه رسولو کې کومه ځانگړې پاملرنه نه کوي، په همدې بناء لازم دي، چې د دې گناه لوی والی او خطر خلکو ته په ډاگه بيان کړل شي او که چېرې خلک د دې گناه له لوی والي څخه خبر شي، نو ارو مړوبه ورڅخه ډډه وکړي.**

فعالیت

په ټولگي کې په گروپي شکل گاونډي ته د ضرر او تکليف رسولو ځينې مثالونه ووياست.

ارزونه

- ۱- د حديث شريف راوي څوک دی؟ په لنډ ډول يې څرگند کړئ.
- ۲- د گاونډيو ځينې حقوق بيان کړئ:
- ۳- لاندې کلمې معنا کړئ:
 - أ- لَا يُؤْمِنُ:
 - ب- الْجَارُ:
 - ج- بَوَائِقُهُ:

کورنی دنده

کوم شيان د گاونډي د ضرر او تکليف لامل گرځي؟ پدې اړه پنځه کرښې مقاله وليکئ.

پنڄم لوست

کینه لویه گناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالْحَسَدَ، فَإِنَّ الْحَسَدَ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ). رواه أبو داود.

د کلماتو معنا

- ۱- الحَسَدَ: (له نورو څخه د نعمت د زوال هيله).
- ۲- إِيَّاكُمْ: ځان وساتئ.
- ۳- يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ: بښگنې خوري (له منځه يې وړي).
- ۴- الحَطَبَ: لرگي.

د حديث شريف معنا

له ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبي کریم صلی الله علیه و آله وفرمايل: د کينې له بيمارۍ څخه ځان وساتئ ځکه چې کينه د سړي نيک عمل داسې خوري (له منځه وړي) لکه اور چې لرگي سوزوي او له منځه يې وړي.

د حدیث شریف حکمت

د اسلام سپیڅلي دين مسلمانانو ته په مينې، ورور گلوۍ، مرستې او يووالي امر کړی دی او له هر هغه څه چې د اړیکو د زیانمنېدو او ورته د ضرر رسولو لامل گرځي، منع کړې ده. دا چې کینه او حسد د بدگوماني، کرکې، ازار او تکلیف رسولو اصلي عامل دی، پیغمبر ﷺ په کلکه ورڅخه منع فرمایلي ده.

حسد څه ته وايي؟

حسد دا دی چې یو څوک د نورو د نعمتونو د زوال هیله کوي او پر نورو یې د خدای احسان نه لورېږي.

غبطه څه ته وايي؟

غبطه دي ته وايي چې یو څوک د نورو د نعمت په خیر ځانته هم د هماغسې نعمت هیله کوي او د نورو د نعمت زوال نه غواړي، چې دا یو نیک او جایز کار دی.

د حسد ضرونه

۱- حسد مینه، ورور گلوۍ او ښېگڼې چې ایماني غوښتنې دي، له منځه وړي او پر نورو د ظلم او تېري لامل گرځي.

ب- حسد د حسد کوونکي د زړه ناولتیا څرگندوي، ځکه چې دی هغه څه چې ځان ته یې خوښوي، نورو ته یې نه خوښوي.

ج- حسد انسان نا اراموي، ځکه چې حسد کوونکی همیشه په دې اندیښنه کې وي چې هغه فلاڼي ته ولې دومره نعمتونه ورکړل شوي دي او ماته نه دي را کړل شوي، هغه تل د نورو د هوساینې او د ځان د محرومیتیا سوچونه کوي.

د حسد او کینې ځینې نور ضررونه په گوته کړئ.

د حدیث شریف گټې

- ۱- د حسد حرام والی: پیغمبر ﷺ په خورا سخت اسلوب له کینې کولو څخه منع کړې ده.
- ۲- حسد نیکي له منځه وړي: حسد سربیره پردې چې لویه گناه ده، د حسد کوونکي نورې نیکي هم له منځه وړي.

- ۱- لاندې کلمې معنا کړئ:
 - أ. إِيَّاكُمْ:
 - ب. يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ:
 - ج. الحطَب:
- ۲- حسد تعریف او له غبطې سره یې توپیر واضح کړئ.
- ۳- د حسد ضررونه بیان کړئ.

- ۱- د لوست حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
- ۲- د حسد ضررونه ولیکئ.

د مور او پلار حقوق

عن عبد الله بن عمرو، قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم «رَضَا الله في رَضَا الوَالِدَيْنِ، وَسَخَطُ الله في وَسَخَطِ الوَالِدَيْنِ» رواه البيهقي في شعب الإيمان.

د راوي پيژندنه

دغه لوی او جلیل القدر صحابي عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه دی، نسب یې له نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره په کعب بن لؤي کې یو ځای کېږي. دغه صحابي عالم، د قرآن کریم قاري او د احادیثو د حافظانو له جملې څخه دی، زیات شمېر احادیث یې روایت کړي دي او د هجرت په (۶۵) کال وفات شو.

د کلماتو معنا

رَضَا الله: د الله تعالی خوښي.
سَخَطُ الله: د الله تعالی قهر او غوسه

د حديث شريف معنا

د عبد الله بن عمرو بن العاص رضي الله تعالى عنه څخه روايت دی، چې نبي کریم صلی الله علیه وسلم وفرمايل: د الله تعالى خوښي د مور او پلار په خوښۍ او د هغه قهر او غوسه د مور او پلار په قهر او غوسه کې نغښتې ده.

د حديث شريف حکمت

الله تعالى د انسانانو حقيقي خالق دی، مور او پلار په عالم اسباب کې د خپل ماشوم د ودې لپاره زياتې ستونزې گالي، دوی شپه او ورځ د خپل ماشوم لپاره د خوړو، جامو او د ژوند لپاره د مناسب ځای او سالمې تربیې د برابرولو په هڅه کې وي، له دې امله د الله تعالى په وړاندې د مور او پلار مقام او منزلت ډېر لوړ دی او په ډېرو ځايونو کې يې خپل حق د مور او پلار له حقوقو سره يو ځای ذکر کړی دی، همدا راز رسول الله ﷺ په دې حديث شريف کې هم د الله تعالى له حقوقو څخه چې يو يې د هغه خوښي تر لاسه کول دي د مور او پلار له حقونو سره يو ځای ذکر کړی دی، آن تر دې چې د مور او پلار د حق پر ځای کول يې د الله تعالى د حق پر ځای کول گڼلي دي.

له مور او پلار سره نېکي کول

له مور او پلار سره نېکي بايد د دوی په ژوند او هم د دوی له مرگ څخه وروسته دوام ومومي، کله چې دوی ژوندي وي اولادونه مکلف دي چې له دوی سره په نېکۍ، مهربانۍ، نرمه ژبه او ښو اخلاقو چلند وکړي، له هغو خبرو څخه چې دوی پرې خفه کېږي ډډه وکړي، د دوی په وړاندې لوړوالی ونه کړي، په نېکو کارونو کې د دوی اطاعت وکړي، د دوی غوښتنې پر نفلي عبادتونو مخکې کړي او هر وخت د دوی په خدمت کې واوسي، د دوی د اړتياوو په پوره کولو کې له هر ډول کوښښ څخه درېغ ونه کړي، دوی دواړه پر خپلې مېرمنې او اولادونو وړاندې وگڼي، له دوی څخه د هغه څه غوښتنه ونه کړي چې دوی يې توان نه لري، دوی ته فرياد ونه کړي، په نامه سره يې ياد نه کړي، د دوی له مرگ څخه وروسته په ډېر اخلاص د رحمت او مغفرت دعا ورته وکړي، که دوی له چا سره وعده کړې وي هغه بايد سرته ورسوي او د دوستانو او خپلوانو عزت يې وکړي.

د حديث شريف گټې

۱- د مور او پلار د خوښۍ د تر لاسه کولو فرضيت: څرنگه چې د الله تعالى خوښي د مور او پلار په خوښۍ پورې تړلې ده او د الله تعالى خوښي تر لاسه کول په هر انسان فرض دي، نو د مور او پلار خوښي تر لاسه کول هم فرض دي. له همدې امله يوه ورځ يو صحابي غوښتل چې په جهاد کې گډون وکړي، نبي کریم صلی الله علیه وسلم هغه ته وفرمايل: (آيا مور او پلار دې ژوندي دي؟

صحابي وويل: هو. نبي كريم ﷺ ورته وفرمايل: (ولاړ شه د هغوی خدمت وکړه، جنت د مور د قدمونو لاندې دی).

۲- د مور او پلار د غوسه کولو حرام والی: څرنگه چې د الله تعالی غوسه کول حرام دي او د الله تعالی غوسه د مور او پلار په غوسه کې ده، نو د مور او پلار غوسه کول هم حرام دي.

۳- نیکمرغي او بریالیتوب: د مور او پلار خوښي د نېکمرغي او بریالیتوب او د دې پر خلاف د دوی قهر او غوسه د انسان د بد بختی او ناکامی لامل ګرځي.

هغه کارونه چې د مور او پلار د خوښی او هغه کارونه چې د دوی د غوسې لامل ګرځي، په فردي او یا ډله ییز ډول بیان کړئ.

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

أ. الْوَالِدَيْنِ:

ب. رَضًا:

ج. سَخَطُ:

۲- اسلام د مور او پلار په حقونو باندې ولې دومره ټینګار کړی دی؟

۳- آیا له مور او پلار سره نیکي کول یوازې د دوی تر ژوند پورې تړلي دي؟

دغه عبارت «رَضَا اللَّهُ فِي رِضَا الْوَالِدَيْنِ، وَ سَخَطُ اللَّهِ فِي سَخَطِ الْوَالِدَيْنِ» له معنا سره حفظ کړئ.

موږ څرنگه کولای شو د مور او پلار خوښي تر لاسه کړو؟ پدې اړه یوه مقاله ولیکئ، چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

د مور حق

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: (جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أُمُّكَ. قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: ثُمَّ أَبُوكَ) متفق عليه

د کلماتو معنا

مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ : تر ټولو خلکو ډېر د استحقاق خاوند څوک دی.
مُحْسِنٌ صَحَابَتِي : زما د ملګرتیا او نېک چلند.

د حدیث شریف معنا

له ابو هريرة رضى الله تعالى عنه خخه روايت دى چې يو سړى نبى كريم صلى الله عليه وسلم ته راغى او عرض يې وكړ: پر ما باندې څوك د زيات خدمت او ښه چلند حقدار دى؟ نبى كريم صلى الله عليه وسلم ورته وفرمايل: ستا مور. بيا هغه سړى پوښتنه وكړه: بيا څوك؟ نبى كريم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: ستا مور. بيا هغه پوښتنه وكړه: بيا څوك؟ نبى كريم صلى الله عليه وسلم وفرمايل: ستا مور. هغه سړى بيا پوښتنه وكړه: بيا څوك؟ رسول الله صلى الله عليه وسلم وفريل: بيا ستا پلار.

د حديث شريف حكمت

مور له هر پلوه لکه: رواني، عاطفي، جسمي، د خپل ماشوم د خدمت لپاره ډېرې لويې قرباني ورکوي، له همدې امله مو په پورتنۍ حديث شريف کې ولوستل چې نبي کریم صلی الله عليه وسلم درې ځلې ځواب ورکړ چې تر ټولو خلکو د زيات خدمت او ښه چلند حقداره مور ده.

تر ټولو لوی تکليفونه چې مور يې د خپل اولاد په وړاندې گالي عبارت دي له:

۱- د حمل تکليفونه: مور د حمل په وخت کې ډېر جسمي او رواني تکليفونه گالي او د خپل بدن د هېوکو او وينې شيره خپل ماشوم ته ورکوي.

۲- د ولادت تکليفونه: د ولادت تکليفونه خورا درانه او ټکان ورکوونکي وي.

۳- د شيدو ورکولو د وخت تکليفونه: مور د خپلو غوښو او هېوکو زېښل شوي څيزونه خپل ماشوم ته د شيدو په بڼه ورکوي او پر خپل ماشوم باندې له ټولو خلکو ډېره مهربانه وي، له هغه سره مينه کوي په خدمت يې نه سترې کېږي، په خپل ماشوم غوسه نه کوي او دې ته سترگې په لاره وي چې ماشوم يې سالمه وده وکړي.

مور د اميدوارۍ په وخت کې ډېرې زياتې ستونزې گالي، د زېږېدنې پر مهال له خطرناکو پړاوونو تېرېږي، د شيدو ورکولو او تربيه کولو پر وخت ډېرې ستونزې گالي او د خپل ماشوم د ارامۍ لپاره له خپلو ډېرو آراميو څخه تېرېږي، له همدې امله دغه حديث شريف د خدمت او ښه چلند په اړه د مور حق د پلار له حق څخه زيات او مخکې ذکر کړی دی.

د حديث شريف گټې

۱- **د مور غوره والی او مخکې والی:** مور او پلار دواړه په خپل اولاد زيات حقونه لري، خو مور د ذکر شوو دلايلو په رڼا کې ډېر زيات حقونه او ځانگړی مقام لري اولاد بايد د مور اطاعت، په هغې باندې شفقت او مهرباني ته زياته پاملرنه وکړي.

۲- **د مور سره په نېکۍ کولو ډېر ټينگار:** ځکه چې نبي کریم ﷺ مور درې ځلې ذکر کړې او په څلورم ځل يې پلار ذکر کړی دی، له دې څخه معلومېږي چې مور تر هر چا زياته د نېکۍ حقداره ده.

- ۱- لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:
 مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ
 بِحُسْنِ صَحَابَتِي:
 ۲- د حديث شريف د راوي په اړه معلومات ورکړئ.
 ۳- نبي کریم صلی الله عليه وسلم ولې د مور په حقونو ډېر ټينگار کړی دی؟

کورنۍ دنده

- ۱- د حديث شريف معنا حفظ کړئ.
 ۲- زده کوونکي دې د مور د حقونو په اړه يوه مقاله وليکي، چې له پنځو کړبنو څخه کمه نه وي.

په اسلامي شريعت کې معاملات^(۱)

اسلامي شريعت لکه چې د عقايدو، اخلاقو او عباداتو په هکله ارزښتناکې لارښوونې لري، د معاملاتو (راکړې ورکړې) په هکله يې هم ځانگړي احکام او آداب وضع کړي دي، تر څو خلک خپل معاملات په عدل، رښتونولي او له درغلي او دوکې څخه لرې سرته ورسوي، نو لازمه ده چې هر مسلمان د معاملاتو له شرعي احکامو څخه خبر وي، روا او ناروا وپېژني او دا باور تر لاسه کړي چې د اسلامي اداوو او احکامو په پام کې نيولو سره معامله کول اجر او ثواب لري او د انسان په مال کې د برکت وسيله گرځي.

په اسلامي شريعت کې د معاملاتو ځانگړتياوې

- د نورو خلکو شتمنيو ته احترام او پر هغو باندې له تېري نه ځان ساتل.
- د حلال رزق د لاس ته راوړلو لپاره معاملات يوه وسيله ده.
- نيک اخلاق لرل.
- خپله گټه او د نورو گټې په پام کې نيول.
- په معامله کې صدق او رښتينولي.
- په معامله کې له دروغ ويلو څخه ځان ساتل.
- په معامله کې د دواړو اړخونو رضايت.
- په معامله کې وضاحت او بيان.
- له هرې هغې کړنې څخه ډډه کول، چې د شخړې لامل گرځي.
- له ټگۍ او دوکې څخه ډډه کول.
- له بي عدالتۍ، سود، ظلم او احتکار څخه ډډه کول.

د تجارت (سوداگرۍ) آداب

مسلمان سوداگر بايد لاندې آداب په پام کې ولري:

- ۱- د پلورلو او پېرودلو په شرعي احکامو پوهيدل.
- ۲- له هر ډول درغليو څخه ځان ساتل.

۱- معاملات د معامله جمع ده، معامله په لغت کې راکړې ورکړې ته وايي او په اصطلاح کې هغه مالي تړون دی، چې د هغه په مقابل کې عوض اخيستل کېږي. لسان العرب ج ۹/مخ ۱۰۴.

۳- په تجارت کې داسې نیت درلودل چې د ځان او خپل عیال لپاره حلال رزق وگټي، پرته له دې چې بل چاته ضرر ورسوي.

۴- له قسم کولو څخه ځان ژغورل، په تېره په ناحقه قسم کول.

۵- خپلو دیني فرایضو او واجباتو ته وخت ورکول.

۶- د خپل توان په اندازه له بیوزلو سره مرسته کول.

۷- که د نصاب خښتن وي په خپل وخت د زکات ادا کول.

۸- په خپلو ټولو کړنو او خبرو کې ریښتینولي په پام کې نیول.

۹- د تبادلې په وخت کې د خپل جنس عیبونه بیانول.

۱۰- د خلکو گټې باید په پام کې ونیول شي او د هغه څه له خرڅولو څخه ډډه وکړي شي چې خلکو ته په کې زیان رسېږي، لکه: شراب او نور مخدره او نیشه یي توکي.

د ریښتیني او امین تاجر غوره والی

له ابو سعید خدری رضی الله عنه څخه روایت دی، چې نبی کریم صلی الله علیه و آله وفرمایل: {التَّاجِرُ الصَّدُوقُ الْأَمِينُ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ} ^(۱)

ترجمه: ریښتونی او امانت کار تاجر به له نبیانو، صدیقینو او شهیدانو سره په جنت کې یو ځای وي.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱- په اسلام کې د معاملاتو ځانگړتیاوې بیان کړئ.

۲- هر زده کوونکی دې د تجارت له آدابو څخه درې آدابه ذکر کړي.

۳- د ریښتیني او امین تاجر غوره والی بیان کړئ.

کورنۍ دنده

ستاسو په نظریو تاجر باید کوم آداب مراعات کړي؟ په دې هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ چې له لسو کړښو څخه کمه نه وي.

۱- المستدرک للحاکم ۷/۲.

د بيعي فقهي اصطلاحات (۱)

مخکې له دې چې د بيعي مسائل په تفصيل سره وڅيړو، مناسبه ده چې ځينې هغه اصطلاحات چې د بيعي په بحثونو کې تکرارېږي وپيژنو، تر څو د مطالبو او موضوعاتو پوهيدل راته اسان شي.

بيع

د خرڅوونکي او اخيستونکي په رضایت د يو مال په بل مال بدلولو ته بيعه وايي.

بايع

بايع: پلورونکی (خرڅوونکی).

مُشْتَرِي

مشتري: اخيستونکی.

اِيجَاب

ايجاب هغه لومړۍ خبره ده چې د عقد (تړون) کولو لپاره ويل کېږي، لکه چې خرڅوونکی داسې وويي: دا قلم مې په لس افغانۍ درکړ.

قَبُول

قبول هغه دويمه خبره ده چې له ايجاب څخه وروسته د عقد د منلو لپاره ويل کېږي، لکه د پورتنی مثال په ځواب کې چې اخيستونکی وويي: ما په لس افغانۍ واخيست.

عَقْد

په لغت کې تړلو ته وايي او په اصطلاح کې له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوو طرفونو تر مينځ د يوه کار د اجرا کولو لپاره ترسره کېږي، لکه د بايع او مشتري تر مينځ د بيعي تړون.

مَال

مال هغه شی دی چې قيمت ولري او د تبادلې او ملکيت قابل وي.

مُتَقَوِّم مَال

مقوم مال هغه مال دی چې شرعاً قيمت ولري او گټه اخيستل ورڅخه روا وي.

مَنْقُول

منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه یې بل ځای ته وړل ممکن وي، لکه: نغدې پیسې، جامې

او داسې نور.^(۱)

غیر منقول (عقارات)

غیر منقول هغه مال دی چې له یو ځای څخه یې بل ځای ته نقلول او وړل ممکن نه وي، لکه:

کورونه، ځمکې او باغونه.^(۲)

د پورتنیو اصطلاحاتو په هکله یو له بل څخه پوښتنی وکړئ.

لاندې اصطلاحات تعریف کړئ:

أ- ایجاب.

ب- قبول.

ج- منقول مال.

د- متقوم مال.

د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کیردئ:

۱. قبول: هغه خبره ده چې لومړی د عقد کولو لپاره کېږي ()

۲. عقد: له هغه اتفاق څخه عبارت دی چې د دوو طرفونو تر منځ د یوه کار د اجرا کولو لپاره

ترسره کېږي. ()

۳. بیعه: په گټو او منافعو د مال بدلولو ته ویل کېږي. ()

د درس اصطلاحات په لنډه توګه ولیکئ.

۱- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۲۹)

۲- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۱)

لسم لوست

د بيعي فقهي اصطلاحات (۲)

په تير لوست کې مو ځينې هغه اصطلاحات وپېژندل چې په بيعه کې تکرارېږي، ځينې نور يې نن په دې لوست کې پېژنو.

مبيعه

هغه جنس ته ويل کېږي چې ثمن د هغې په مقابل کې واقع کېږي او په بيعه کې اصلي موخه وي.

ثمن

هغه مال ته ويل کېږي چې د مبيعه په مقابل کې واقع کېږي او غالباً نقد او پيسې وي.

نقد

نقد د نقد جمع ده، په اصل کې سرو زرو او سپينو زرو ته ويل کېږي، خو اوس پيسې هم د نقدو په نامه يادېږي، کومې چې ددې دواړو په ځای استعمالېږي، لکه: بانک نوټونه او فلزی پيسې.

کيلي

کيلي هغه شيان دي چې په پيمانه کولو سره معلومېږي، لکه: پترول، اوبه او داسې نور مايعات. (اوس د دې رايج واحد ته ليتر ويل کېږي.)

وزني

وزني هغه شيان دي چې په وزن کولو (تللو) سره معلومېږي، لکه: سره زر، سپين زر، غوښه، د سوځولو لږگي او داسې نور، (اوس د دې رايج واحد گرام او کيلو گرام دی).

عددي

عددي هغه شيان دي چې اندازه يې په عام ډول په شمارلو سره معلومېږي.

ذري

ذري هغه شيان دي چې اندازه يې د طول په واسطه معلومېږي، لکه: ټوکرونه. (په اوسني زمانه کې د دې د اندازه کولو واحد متر دی).

مشاع

هغه مشترک مال دی چې لا ویشل شوی نه وي ، خو د هر شریک برخه د (فیصدي او یا نصف ، ربع او ثمن ...) د سهم په اساس معلومه وي. لکه: سهامی شرکتونه، میراثي مالونه چې تقسیم شوي نه وي.

مثلي

مثلي هغه شی دی چې مثل یې په بازار کې پیدا کیږي او ډېر توپیر سره نه لري، لکه: غنم، اوربشې او داسې نور، ځکه چې لږ توپیر په قیمت کې ډېر فرق نه راولي، غټ او واړه په یوه بیه خرڅیږي، لکه وزني، کیلي او متقارب عددي شیان.

قیمي

قیمي هغه شیان دي چې افراد یې په بازار کې سره متفاوت وي او قیمتونه یې هم سره تفاوت ولري، لکه: اسونه، پسونه، غواگانې او داسې نور.

مُتَقَارِبَ عَدَدِيَّات

دا هغه شیان دي چې په بازار کې په شمېرلو خرڅیږي او د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې توپیر نه وي، دا ټول له مثلیاتو څخه ګڼل کیږي، لکه: هګۍ، چارمغز او داسې نور.

مُتَفَاوَتَ عَدَدِيَّات

دا هغه شیان دي چې په شمېرلو سره نه پلورل کیږي، ځکه چې د افرادو تر مینځ یې په قیمت او بیه کې ډېر توپیر موجود وي، دا ټول له قِیمِیاتو څخه شمېرل کیږي، لکه: کدو، هندوانه او داسې نور.

فعالیت

له متقاربو عددي شیانو څخه د پنځو او له متفاوتو عددي شیانو څخه د شپږو نومونه واخلي.

دلاندې اصطلاحاتو فرق بيان كړئ:

۱. مشاع او غير مشاع مال.
 ۲. متقارب عدديات، او متفاوت عدديات.
 ۳. مثلي او قيمي.
 ۴. كيلې او وزني.
 ۵. ذرعي او عددي.
- دلاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه كېږدئ:
- ۱- مشاع مال: هغه مشترك مال دی، چې ویشل شوی نه وي، خو د هر شریک برخه پکې د سهم په اساس معلومه وي. ()
 - ۲- متقارب عدديات: هغه د شمیرلو وړ شيان دي چې د افرادو تر مینځ يې په قیمت کې توپیر وي. ()
 - ۳- مبیعه: هغه شي ته ویل کیږي چې په بیعه کې اصلي مقصود وي ().

د درس اصطلاحات په مختصره توګه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

د بیعی فقهي اصطلاحات (۳)

په تیرو دوو لوستونو کې مو ځینې هغه فقهي اصطلاحات وپېژندل، چې په بیعه کې تکرارېږي، پاتې نور به یې په دې لوست کې وپېژنو.

رُكْنُ الْبَيْع

د بیعی رکن: ایجاب او قبول دی چې د عقد په صیغه هم ورڅخه تعبیر کېږي.

ثمن مسمی

مسمی ثمن هغه ثمن دی چې د عقد په وخت کې په څرگنده توګه وټاکل شي او د دواړو خواوو اتفاق پرې وشي، که هغه د بازار د نرخ مطابق وي او یا له هغه سره توپیر ولري.

قیمت

قیمت د یوه شي حقيقي ارزښت دی.

تأجيل

د دین (پور) مُعَلَّق کول او تر معلوم وخته یې ځنډول.

تقسيم

په متعددو قسطونو د یوه مبلغ تسلیمول.

دين

دين (پور) هغه مال دی چې د چا په ذمه ثابتېږي (ورپه غاړه کېږي)، لکه یوه اندازه پیسې چې څوک له چا څخه پور واخلي.^(۱)

۱- مجلة الأحكام العدلية - (ج ۱ / ص ۳۳)

غَبْنِ فَاحِش

له خپل نرخ څخه په ډېر لوړ نرخ د يوشې خرڅولو ته ويل کېږي، د مثال په ډول، د يو کيلو گاز مروج قيمت په بازار کې (۳۰) افغانۍ وي او يو پلورونکی يې په (۵۰) افغانۍ په چا خرڅ کړي.^(۱)

أ- لاندې اصطلاحات تعريف کړئ:

۱- ثمن.

۲- قيمت.

۳- تاجيل.

۴- بايع.

۵- مشتري.

ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:

۱- تقسيط: د دين (پور) په جلا جلا وختونو کې اداء کول. ()

۲- دين هغه مال دی چې په ذمه ثابتېږي. ()

د درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

بيع

انسانان په خپل ورځني ژوند کې دې ته اړ دي، چې یو له بل سره راکړه ورکړه ولري، خو خپلې اړتیاوې له دې لارې پوره کړي، د فقهي کتابونو دغه چارې د بيعي تر عنوان لاندې بيان کړي دي.

د بيعي تعريف

بيعه په لغت کې: مطلق بدلولو ته ويل کېږي.

بيعه شرعاً: (د بايع او مشتري په رضا) په مال باندې د مال بدلولو ته وايي.^(۱)

د بيعي حکم

د بيعي په نتيجه کې د مشتري ملکيت په مبيعه کې او د بايع ملکيت په ثمن کې ثابتېږي.

د بيعي رکن

د بيعي رکن ايجاب او قبول دی.

د بيعي د تړون ليارې

د بيعي تړون په دوو طريقو سره تر سره کېږي:

۱. د خبرو له لارې.

۲. او کله د عمل او کړنې له لارې.^(۲)

د خبرو له لارې بيعه کول

هغه ده چې د ايجاب او قبول وسيله تر سره شي.

۱- فقه المعاملات - (ج ۱ / ص ۷)

۲- درر الحکام شرح غرر الأحکام - (ج ۶ / ص ۱۵۱) - تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۰ / ص ۲۲۸)

۳- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۵) - العناية شرح الهداية - (ج ۸ / ص ۳۶۸)

بيعه په فعل سره يا د تعاطي بيهه^(۱)

دا بيهه په عملي راکړه ورکړه باندې تر سره کېږي، که څه هم ايجاب او قبول ورسره نه وي، لکه: د ډوډۍ پلورونکي مخ ته يو څوک د ډوډۍ مروج قيمت ږدي او يوه ډوډۍ ورڅخه اخلي.

د لفظ د ويلو په ځای په ورکړې سره د بيعې څو مثالونه ووياست او همدا راز د بيعې تړون عملات تمثيل کړئ.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووياست:

۱. د دې لوست اصطلاحات بيان کړئ.
 ۲. د بيعې حکم څه دی؟
 ۳. د بيعې رکن څه دی؟ او په څه شی بيهه ترسره کېږي؟
- لاندې جملې په مناسبو کلمو بشپړې کړئ:
- بيعه په لغت کې: او شرعاً: ته وايي.

د دې لوست عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د بيعي شرطونه

وروسته له دې چې د بيعي له تعريف او د ترسره كيدلو له څرنگوالي سره آشنا شوو، غواړو چې د بيعي شرطونه وپيژنو، ځكه د شرط پاتې كيدل د بيعي د صحت مانع گرځي او د شرايطو مراعاتول د شخړو مخنيوى كوي.

شرط په لغت كې: علامې او نښې ته وايي.^(۱)

په اصطلاح كې: شرط دې ته ويل كېږي چې د هغه په وجود پورې د بل شي وجود تړلى وي او له هغه څخه پرته نه ترسره كېږي، لكه اودس چې د لمانځه لپاره شرط دى.^(۲)

د بيعي شرطونه په څلور ډوله دي:

۱. د انعقاد شرطونه.^(۳)

۲. د نفاذ شرطونه.^(۴)

۳. د صحت شرطونه.

۴. د لزوم شرطونه.^(۵)

لومړى

د انعقاد شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. عقد كوونكى بايد د عقل او پوهې خاوند وي، نو د ليوني او ناپوهه كوچني، چې د ښه او بد تميز نه شي كولای، عقد نه صحيح كېږي.

۱- العناية شرح الهداية - (۱ / ۴۱۴)

۲- رد المحتار - (ج ۳ / ص ۲۴۲)

۳- درر الحکام شرح مجلة الأحكام - (۱ / ۹۲)

۴- درر الحکام شرح مجلة الأحكام - (۱ / ۹۵)

۵- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۱۹۹)

۲. عقد کوونکي باید له یوه کس څخه زیات وي، یعنې په بیعه کې له دواړو اړخونو څخه یو تن عاقد نه شي جوړیدای چې هم خرڅوونکی او هم اخیستونکی اوسي، ځکه یو شخص هم قابض (اخیستونکی) او هم ورسپارونکی (خرڅوونکی) نشي کېدلای.^(۱)

۳. قبول باید له ایجاب سره موافقت ولري، نو که ایجاب یو شی وي او قبول بل شی، دا بیعه نه تر سره کېږي، لکه بايع چې ووايي: ما دغه کتاب په لس افغانۍ در باندې خرڅ کړ او مشتري ووايي: ما هغه قلم په لس افغانۍ درڅخه واخیست.

۴. ایجاب او قبول باید په داسې الفاظو سره وي چې فی الحال د عقد د سرته رسولو او د رضایت معنا ورکړي، که داسې الفاظ وي چې د وعدې مفهوم افاده کوي، پر هغو الفاظو بیعه نه منعده کېږي. لکه چې ووايي: زه به دا قلم په تا باندې خرڅ کړم او یا دا چې اخیستونکي ووايي: زه به دا قلم له تا څخه واخلم.

۵. د متعاقدينو د بيعې د مجلس يو والی: له د متعاقدينو څخه یو په همدې مجلس کې دا بیعه قبوله نه کړي، دا عقد او بیعه نه تر سره کېږي.

۶. د مبيعې شتون: مبيعې باید شتون ولري، له دې امله د هغه شي خرڅول چې موجود نه وي، نه تر سره کېږي، لکه د هغې ميوې بیعه چې تر اوسه پې گل نه وي ښکاره کړی.

۷. مبيعې باید متقوم مال وي، نو له هم دې امله د شرابو او خنزیر بیعه د مسلمان لپاره نه صحیح کېږي.

۸. مبيعې باید د پلورونکې ملکیت وي.

۹. مبيعې باید د تسلیم کیدلو قابلیت ولري، د هغه شی بیعه نه منعده کېږي، چې بايع يې له تسلیمولو څخه عاجز وي، لکه په هوا کې د یوه مرغې خرڅول.

زده کوونکي دې په گروپي ډول د بيعې د شرطونو په هکله يو له بل سره د ښوونکي په مرسته مباحثه وکړي.

دويم

د نفاذ شرطونه

۱. ملکیت یا د ملکیت ولایت: د چا په ملک او مال کې د تصرف حق لرل په دوو طریقو ترلاسه کیدای شي.^(۱)

آ- د نیابت له لارې: چې د مال یا حق خاوند د ځان پر ځای بل څوک وټاکي لکه وکالت.
ب- د شارع له لارې: هغه حق چې د شارع له خوا چاته ورکړ شوی وي، لکه د پلار ولایت د کوچني زوی په ملک کې.

۲. په مبیعه کې باید له بايع پرته د بل چا حق نه وي.^(۲)

دریم

د بيعې د صحت شرطونه

۱. بیعه باید په مؤقته توگه نه وي، نو که داسې ووايي: (دغه قلم د یوې ورځې لپاره خرڅوم) دغه بیعه نه صحیح کېږي.

۲. مبیعه باید معلومه او مشخصه وي، که بايع ووايي: (له رمې څخه مې یو پسه درباندي خرڅ کړي) او معلوم یې نه کړي، دا بیعه صحیح نه ده، ځکه چې د مجهول شي پلورل د شخړو لامل گرځي.

۳. قیمت باید معلوم وي، که بايع مشتري ته داسې ووايي: (دا آس مې درباندي خرڅ کړ په څومره چې ارزښت لري)، او معلوم یې نه کړي، دا بیعه صحیح نه ده.

۴. بیعه باید له فاسد شرط څخه خالي وي، مثلاً ووايي: (دغه کور درباندي په دې شرط خرڅوم چې

۱- رد المحتار - (۱۰ / ۲۶۵)

۲- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۱)

هغه په کرایه ور نه کړې).

۵. بیعه باید په رضایت سره ترسره شوې وي، بناءً د مُکره (د هغه چا بیعه چې زور ورباندې شوی وي) بیعه فاسده ده.^(۱)

خلورم

د بیعي د لزوم شرطونه

یوه بیعه هغه وخت لازمېږي چې په هغې کې خیارونه، لکه: (خیار شرط او خیار رؤیت) نه وي ایښودل شوی او که ایښودل شوي وي، هغه به بشپړ شوي وي.^(۲)

لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:

۱. د بیعي شرطونه په څو ډوله دي؟ بیان یې کړئ.

۲. د بیعي د انعقاد شرطونه وویاست.

۳. د بیعي د نفاذ شرطونه کوم دي؟

۴. د بیعي د صحت شرطونه بیان کړئ.

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۸ / ص ۲۰۳) - البحر الرائق - (۵ / ۲۸۲)

۲- البحر الرائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۴۳)

خوارلسم لوست

د بيعې ډولونه (۱)

بيعه گڼ ډولونه لري او هر ډول يې ځانگړی حکم لري، نو اړينه ده چې بيعه د حکم له پلوه وپيژنو.

د بيعې ډولونه

بيعه د حکم له نظره په پنځه ډوله ده:

۱. صحيحه نافذه لازمه بيعه^(۱)

دا هغه روا بيعه ده چې د اصل او وصف دواړو له مخې صحيحه وي، نه د چا حق ورپورې تړلی وي او نه په کې له خيارونو څخه کوم خيار موجود وي.

حکم يې: له تړون څخه وروسته سمدلاسه د مشتري ملکيت په کې ثابتېږي.^(۲)

۲. صحيحه نافذه غير لازمه بيعه

دا هغه روا بيعه ده چې د کوم چا حق ورپورې تړلی نه وي، خو له خيارونو څخه پکې يو خيار، شرط گرځول شوی وي.

حکم يې: په دې صورت کې مبيعه د بايع (پلورونکي) له ملکيت څخه نه خارجېږي او د مشتري په ملکيت کې تر هغه نه داخلېږي، تر څو چې خيار شتون ولري، همداراز د ثمنو حکم هم دی.

۳. صحيحه موقوفه بيعه

دا هغه بيعه ده چې د بل چا حق ورپورې تړلی وي، لکه يو څوک چې د بل چا مال د هغه له اجازې پرته خرڅ کړي.

حکم: په دې صورت کې د ملکيت ثابت کيدل د اصلي مالک په اجازې پورې تړلي دي.^(۳)

۴. فاسده بيعه

دا هغه بيعه ده چې د اصل له مخې صحيحه وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي، يعنې د صحت کوم شرط په کې نه وي مراعت شوی.

۱- صحيحه بيعه هغه بيعه ده چې په روا توگه، د ايجاب او قبول له لارې د مال بدلول په مال سره ترسره شي او اثر (ملکيت) يې په مبيعه او ثمن کې څرگند شي.

۲- درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (۱ / ۹۵) - رد المحتار - (۱۸ / ۱۸۵).

۳- شرح المجلة الأتاسي: ۳۴۳ - بدائع الصنائع - (۱۱ / ۴۹۴) - البحر الرائق - (۱۵ / ۴۸)

د فاسدي بيعې حکم: په مبيعه يا ثمنو کې ملکيت په قبضولو سره ثابتېږي، په دې صورت کې د مبيعې او ثمن په قبض کولو سره ملکيت ثابتېږي، خو متعاقدين هريو کولای شي چې بيعه فسخه کړي، خو فساد لرې او د شخړو مخنيوی وشي، لکه په ثمن کې جهالت او يا کوم بل داسې شرط کيښودل چې د بيعې د تقاضا خلاف وي.

۵. باطله بيعه

دا هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې:
 أ- د انعقاد کوم شرط په کې نه وي، لکه د ليوني بيعه، يا د داسې ماشوم بيعه چې د ښه او بد تمیز ونه لري.

ب- مبيعه مال نه وي، لکه په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.

د باطلې بيعې حکم: په باطله بيعه کې ملکيت نه ثابتېږي.^(۱)

فعالیت

زده کونکي دې په پنځو ډلو وویشل شي، بیا دې هره ډله د بيعې د لاندې ډولونو صورتونه بیان کړي:

۱- باطله بيعه. ۲- فاسده بيعه. ۳- نافذه لازمه بيعه. ۴- نافذه غير لازمه بيعه. ۵- موقوفه بيعه.

ارزونه

۱. بيعه خو ډولونه لري؟

۲. نافذه بيعه کومه بيعه ده؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. باطله بيعه: دا هغه بيعه ده چې

۲. فاسده بيعه: دا هغه بيعه ده چې

کورنۍ دنده

د بيعې انواع او احکام په خپلو کتابچو کې وليکئ.

۱- درر الحکام في شرح مجلة الأحکام - (۲ / ۳۱۰) - الجوهرة النيرة.

پنځلسم لوست

د بيعې ډولونه (۲)

په تېر درس کې مو بيعه د حکم له پلوه وپېژندله، اوس غواړو چې بيعه د مبيعې او بيا د ثمنو له نظره وپېژنو.

د مبيعې له نظره د بيعې ډولونه

بيعې د مبيعې له نظره په څلور ډوله ده:

۱ - **مطلقه بيعه:** مطلقه بيعه هغه ده چې بې له کوم قيد څخه ذکر شي او له ځان سره لکه د صرف، سلم او داسې نور قيدونه ونه لري، او دا بيعه د جنس خرڅول دي په مطلقو ثمنو، لکه: سپين زر، سره زر، بانک نوټونه او فلزي پيسې.

دا بيعه د مشهورو بيعو له جملې څخه شميرل کېږي او له همدې امله ورته (کامله) بيعه ويل کېږي.^(۱)

۲ - **د صرف بيعه:** دا د نغلو بيعه ده په نغلو باندې، لکه په سرو زرو چې سپين زر، يا په افغانيو کالدارې، ډالريا نور واخيستل شي.

۳ - **مقايضه بيعه:** دا د جنس بيعه ده په جنس باندې، لکه په يوه کمپيوټر چې موټر سايکل واخيستل شي.

۴ - **د سلم بيعه:** دا بيعه د مؤجل ده په معجل باندې، پدې معنا چې قيمت او پيسې سمدلاسه واخيستل شي او جنس (مبيعې) څه موده وروسته ورکول کېږي چې په ثمنوکې په عاجله (سمدلاسه) توگه او په مثن (مبيعې) کې په آجله (څه ځنډ وروسته) توگه ملک ثابتېږي.^(۲)

فعاليت

د بيعې په پورتنیو څلورو ډولونو کې فکر وکړئ او يو له بل سره يې توپير په گوته کړئ.

د ثمنو له نظره د بيعې ډولونه

بيعې د ثمنو له نظره په څلور ډوله ده

۱. **مرا بعه:** په معلومه گټه باندې د مال پلورلو ته د مرا بېچې بيعه وايي.

لکه چې يو سړی ۴۵ كيلو اوږه په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي او ووايي چې دغه وږه په ۱۰۰ افغانیو گټه

۱- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۳۷۲)

۲- المرجع السابق. بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خرخوم او بيا يې په ۱۱۰۰ افغانیو باندې خرڅ کړي.

۲. **تولید:** په خپل سر د یوښي خرڅولو ته د تولیې بیعه وایي چې نه په کې گټه وي او نه نقصان. لکه چې یو سړی ۴۵ کیلو اوږه په ۱۰۰۰ افغانیو واخلي او ووايي چې دغه اوږه په خپل سر خرڅوم او بيا يې په ۱۰۰۰ افغانیو باندې خرڅ کړي.

۳. **وضع:** په معین تاوان باندې د مال پلورلو ته د وضعې بیعه وایي. لکه په پورتنی مثال کې چې ووايي: زه دغه اوږه په ۱۰۰ افغانیو تاوان خرڅوم او بيا هغه اوږه په ۹۰۰ افغانیو خرڅ کړي.

۴. **مساومه:** دا هغه بیعه ده چې جانبین په کې په یوه قیمت سره اتفاق وکړي، خو د گټې او نقصان او یا د اخیستلو د قیمت ذکر پکې له سره نه کوي چې په بازارونو کې اوس اکثره په همدې طریقې راکړه ورکړه کېږي. ^(۱)

أ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وویاست:

۱- د مبيعې له نظره بیعه په څو قسمه ده؟

۲- د سلم بیعه کومه بیعه ده؟

۳- د ثمنو له نظره بیعه په څو ډوله ده؟

۴- د مرابحې بیعه کومه بیعه ده؟

ب- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:

۱. مقایضه بیعه: دا د جنس بیعه ده په جنس باندې. ()

۲. د تولیې بیعه: په خپل سر د یوه شي خرڅولو ته د تولیې بیعه وایي. ()

۳. د وضعې بیعه: په معینه گټه باندې د مال پلورلو ته د وضعې بیعه وایي. ()

د بیعې اقسام د مبيعې او ثمن په نظر کې نیولو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۵۲)

خيار (د خيار شرط تعريف او احكام)

په بيعه کې د خلکو د ضرورت له مخې ځينې خیارونه روا گرځول شوي دي چې له دې جملې څخه مهم پکې خيار شرط، خيار رويت او خيار عيب دي، غواړو چې په دې لوست کې خيار شرط وپېژنو.

د خيار شرط تعريف:

په لغت کې: خوشولو، ټاکلو او واک لرلو ته وايي.
په اصطلاح کې: خيار شرط هغه واک او اختيار دی چې يو جانب او يا دواړه لوري يې د يوې معلومې مودې لپاره د بيعې د منلو او يا نه منلو په هکله د ځان لپاره ساتي.
البته خيار شرط هغه وخت ثابتېږي چې د عقد په وخت کې يې ذکر وشي او جانين پرې اتفاق وکړي.

د رواوالي حکمت يې

خيار د خلکو د ضرورت او اړتيا له مخې رواشوی دی، خو خلکو ته د فکر او مشورې وخت په لاس ورشي او د ضرر مخه ونیول شي.^(۱)

د خيار شرط حکم

په شريعت کې خيار شرط اېښودل جائز دي او تر هغه د اختيار د خاوند مال د هغه له ملکيت څخه نه خارجېږي او د مقابل لوري په ملک کې نه داخلېږي تر څو خيار شرط شتون ولري.^(۲)

زده کوونکي دې د خيار د گټو او د مشروعيت په حکمت بحث وکړي.

۱- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ۴ / ص ۶۰۳) - العناية شرح الهداية - (۸ / ۴۴۶)
۲- درر الحکام في شرح مجلة الأحکام - (ج ۱ / ص ۲۰۸) - الفقه الحنفي وأدلته ۲ - ۳۰ - العناية - (۸ /)

د خيار شرط موده

د امام ابوحنيفه رحمه الله په نظر بايع او مشتري کولای شي د دريو ورځو او يا له دريو ورځو څخه کم خيار شرط کېږي، خو له درو ورځو څخه زيات وخت جواز نه لري. امام ابويوسف او امام محمد رحمهما الله وايي: که چېرته يې يوه معلومه موده شرط کړي وي، که هغه له دريو ورځو څخه زياته هم وي جواز لري.

د خيار شرط ساقط کېدل او له منځه تلل

په لاندې امورو سره خيار شرط ساقطېږي:

۱. کله چې د خيار شرط خاوند خپل اختيار له منځه يوسي، لکه چې ووايي: ما خپل اختيار باطل کړ، بيعه مې قبوله ده او ورباندې راضي يم.
۲. د خيار د خاوند له خوا داسې کړه تر سره کول، چې د خيار په له منځه وړلو او د بيعې په قبلولو دلالت وکړي، لکه: په کور کې اوسيدل، يا د بل ميشته کول، يا د هغه خرڅول.
۳. د ضرورت له مخې د اختيار له منځه تلل، لکه د اختيار د خاوند مړينه.^(۱)
۴. د خيار د مودې پای ته رسيدل.

په خيار شرط باندې د بيعې د فسخه کولو شرطونه

۱. د عقد فسخه کول به د خيار شرط په موده کې وي، ځکه که په دې موده کې د خيار خاوند عقد فسخه نه کړي، په دې صورت کې عقد لازمېږي.
۲. دوهم طرف به د عقد په فسخه کولو باندې خبر وي.^(۲)

۱. له خيار شرط څخه مطلب څه دی؟
۲. خيار شرط کله ساقطېږي؟
۳. د خيار شرط موده څومره ده؟
۴. په خيار شرط باندې د بيعې د فسخه کولو شرطونه کوم دي؟

د خيار شرط په هکله يوه مقاله وليکئ چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

۱- الفقه الإسلامي وأدلته - (٦١٢/٤) بحواله البدائع: ٥/٢٦٧-٢٧٢، المبسوط: ٤٢/١٣-٤٤، فتح القدير: ١١٧-١٢٥، الدر المختار: ٤/٥٢، ٥٧.

۲- الفقه الإسلامي وأدلته - (٦١١ / ٤) بحواله البدائع: ٥/٢٧٣، تبیین الحقائق: ٤/١٨.

خيار رؤيت

په تير لوست کې مو خيار شرط وپيژاند، په دې لوست کې غواړو خيار رؤيت وپيژنو.

خيار رؤيت:

رؤيت په لغت کې: ليدلو ته وايي.

او په اصطلاح کې: د مال د ليدلو په وخت کې مشتري ته د بيعې د منلو او نه منلو واک ورکولو ته خيار رؤيت وايي.

البته خيار رؤيت هغه وخت ثابتېږي، چې مشتري د اخيستلو په وخت کې مال نه وي ليدلی.

د خيار رؤيت د ثبوت وخت

مشتري چې مال وويني په همدې وخت کې ورته اختيار ثابتېږي، له هغه څخه مخکې ورته اختيار نه شته، حتی که مشتري مخکې له ليدلو بيعه قبوله کړي بيا هم بيعه نه لازميږي او خيار هم نه ساقطېږي.

د خيار رؤيت حکم

مشتري د مال د ليدلو په وخت کې اختيار لري چې بيعه فسخه کړي او يا يې قبوله کړي.^(۱)

د خيار رؤيت احکام

۱. که د خيار رؤيت خاوند هغه شی خرڅ کړي چې ليدلی يې نه وي، نو خپل اختيار له لاسه ورکوي.

۲. څوک چې د خيار رؤيت خاوند وي او مړ شي، خيار يې باطل گرځي او وارثانو ته يې نه انتقالېږي.^(۲)

۳. خيار رؤيت معين وخت نه لري، تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي تر څو چې يې باطلوونکی او له منځه وړونکی سبب پيدا نه شي.

۴. د وکیل ليدل کټ مټ د مشتري د ليدلو په څېر وي، نوکوم شی چې وويني هغه بيرته نشي گرځولای مگر دا چې کوم عيب ولري.

۱- تحفة الفقهاء - (ج ۲ / ص ۸۲)

۲- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۱۸۷)

۵. که چاکوم شی پخوا لیدلی وی او بیایې له څه مودې څخه وروسته واخلي، نوکه هغه شی په خپل حال پاتې و، نو په دې صورت کې خیار ورته نشته، اوکه په هغه شي کې کوم منفي بدلون راغلی وي په دې صورت کې، د اخیستلو یا نه اخیستلو اختیار لري.^(۱)

فعالیت

د خیار رؤیت گټې په انفرادي او یا گروهې توگه بیان کړئ .

ارزونه

۱. خیار رؤیت څه ته ویل کېږي؟
 ۲. خیار رؤیت کله ثابتېږي؟
 ۳. د خیار رؤیت حکم څه دی؟
- د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:
۱. د خیار رؤیت خاوند چې مړ شي خیار یې باطلېږي. ()
 ۲. خیار رؤیت موقت نه دی او تر هغه پورې په خپل حال پاتې کېږي چې باطلوونکی یې نه وي پیداشوی. ()
 ۳. د وکیل لیدل د مشتري د لیدلو په څېر نه دي. ()

کورنۍ دنده

د دې درس عمده ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۴)

خيار عيب

د خيار شرط او خيار رؤيت له پېژندلو څخه وروسته غواړو په دې لوست کې خيار عيب وپېژنو.

د خيار عيب تعريف:

د مشتري (اخيستونکي) هغه خيار ته ويل کېږي چې له امله يې عيجن مال (مبيع) بېرته بايع (د مال څښتن) ته رد کولای شي.^(۱)

د مشروعيت حکمت يې

بايع او مشتري يو پر بل دا حق لري چې يو بل ته سالم او له عيب څخه پاک مال ورکړي او که يو بل ته عيب جن شي ورکړي، نو شريعت ورته د دې اختيار ورکوي چې مال يې بيرته ور رد کړي، ترڅو د ده څخه ضرر دفع شي او داسې څه ورباندې لازم نه شي چې هغه ته پکې تاوان وي.^(۲)

د عيب پټول

په حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: (مسلمان د مسلمان ورور دی، او مسلمان ته دا روا نه ده چې په خپل ورور باندې عيجن شي ويلوري، مگر دا چې د هغه عيب ور په گوته کړي).
او فرمايي: (که بايع او مشتري په بيعه کې صداقت وکړي او حقيقت بيان کړي، په دې بيعه کې به يې برکت واچول شي او که دروغ ووايي او عيب يې پټ کړي، نو د بيعې برکت به يې له منځه ولاړ شي).^(۳)

د خيار عيب حکم

د متعادلينو هر يو اړخ چې په مبيع يا ثمنو کې په عيب خبر شي، کولای شي چې هغه شي بيرته رد کړي.

د خيار عيب د ثبوت شرطونه

۱. عيب بايد مخکې له عقد څخه موجود وي. که چېرې عيب له تسليمولو او سپارلو څخه وروسته، له مشتري سره پيدا شي، په دې صورت کې د خيار عيب واک نه لري.
۲. د هغه عيب په هکله مشتري او يا بايع ته د خيار عيب واک ورکول کېږي چې د عقد او قبض په وخت کې په هغه عيب خبر نه وي او که چېرې د عقد او يا قبض په وخت کې ورباندې خبر وي، نو بيا ورته خيار نه شته. ځکه په هغه وخت کې دی دلالتا ورباندې راضي و.
۳. مشتري بايد د عقد پر وخت کې له عيونو څخه ابرا نه وي کړي، خو که چېرې يې له عيب سره مبيع

۱- البحر الرائق شرح كنز الدقائق - (ج ۱۵ / ص ۳۹۸)

۲- العناية شرح الهداية.

۳- تبیین الحقائق - (ج ۱۰ / ص ۳۶۵) - رَوَاهُ ابْنُ مَاجَهَ - والحاكم والطبراني وأحمد .

قبوله کړې وه بیا مشتري ته خیار نه شته، ځکه چې په دې حالت کې ده په خپله خپل حق له منځه وړی دی.^(۱)

د خیار عیب احکام

۱. که چېرې مشتري په بیعه کې له عیب څخه خبر شي، نو دی اختیار لري: که غواړي مبیعه واخلي، نو په ټولو ثمنو (یاد شوي قیمت) به یې اخلي، د عیب په صورت کې مبیعه رد کولای هم شي، خو دا حق نه لري چې مبیعه وساتي او د عیب په مقابل کې له بايع څخه تاوان وغواړي، مگر دا چې مقابل لوری یې ورسره ومني.^(۲)

۲. که چېرته مبیعه د مشتري په لاس کې عیجنه شي او بیا وروسته په هغه عیب هم خبر شي چې له بايع سره د موجودیت په وخت کې و، نو مشتري دا حق لري چې له بايع څخه د عیب د نقصان غوښتنه وکړي، او مال دې بېرته نه ورکوي، مگر دا چې بايع له عیب سره په بېرته ردولو راضي وي.

فعالیت

شاګر له ذبیح الله څخه یو موټر واخیست او د دې موټر ماشین په هره اونی کې یو لیتر موبایل کموي، نو شاګر دعوه کوي چې دا عیب دی او ذبیح الله منکر دی، نو د دې مسئلې حل څه دی؟

ارزونه

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووايست:

۱. خیار عیب تعریف کړئ.

۲. د مشروعیت حکمت یې څه دی؟

۳. څه شی عیب بلل کېږي؟

۴. د خیار عیب د ثبوت شرطونه کوم دي؟

ب- د صحیح جملو په وړاندې دا (۷) نښه او د غلطو جملو په وړاندې دا (X) کېږدئ:

۱. کله چې مشتري په اخیستل شوي مال کې عیب پیدا کړي، اختیار لري، که خوښه یې وه د ټولو پیسو په مقابل کې یې دې قبول کړي او که خوښه یې نه وه بېرته دې یې رد کړي، خو له ساتلو سره د نقصان د غوښتنلو حق نه لري. ()

۲. که مال د مشتري په لاس کې عیجن شي او بیا وروسته خبر شي چې په هغه کې د بايع په وړاندې بل عیب هم موجود و، مشتري کولای شي چې مال بېرته رد کړي. ()

کورنۍ دنده

د خیار عیب په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۷)

۲- الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ۴ / ص ۶۱۵)

نولسم لوست

منعه شوې بيعې (باطله بيعه)

وروسته له دې چې صحیحی او روا بيعې مو وپېژندلې، غواړو منعه شوې او ناروا بيعې هم وپېژنو،
ناروا بيعې په درې ډوله دي: باطله بيعه، فاسده بيعه او مکروه بيعه.

د باطلې بيعې تعريف

په لغت کې باطل: د حق ضد ته وايي.^(۱)

په اصطلاح کې باطله بيعه: هغه بيعه ده چې له سره صحت نه لري، هغه داسې چې د انعقاد په کوم شرط کې يې خلل وي، لکه د لیوني او یا د کوچني ماشوم بيعه او یا دا چې مبیعه مال نه وي، لکه د خنزیر د غوښې پلورل.^(۲)

حکم يې:

په دې بيعه باندې ملکیت نه ثابتېږي. که مشتري (اخیستونکی) مبیعه قبض کړي وي او یا يې نه وي قبض کړي.^(۳)

د باطلې بيعې د احکامو توضیح:

- هر هغه شی چې د بيعې په رکن کې خلل رامنځ ته کړي، هغه باطلوونکی دی، لکه: په اوسنۍ زمانه کې د انسان خرڅول.^(۴)
- د هغه شي خرڅول چې مال نه وي او مبیعه يې وگرځوي، دا بيعه باطله ده، ځکه چې دلته د بيعې رکن نشته چې هغه په مال باندې د مال بدلول دي.

۱- البحر الرائق (ج ۱/ ۶ ص ۳۰) تبیین الحقائق (۱۰/ ص ۴۲۳). مختار الصحاح - (۱/ ۷۳)

۲- درر الحکام فی شرح مجلة الأحکام - (ج ۱/ ص ۲۰۱) - تبیین الحقائق (۱۱/ ص ۵۶).

۳- مجلة الأحکام ۷۳. رد المحتار - (ج ۱۹/ ص ۲۴۱)

۴- درر الحکام - (ج ۶/ ص ۲۴۹) - العناية شرح الهدایة - (ج ۹/ ص ۹۰). البحر الرائق ۲۱۱۶

- په پیسو باندې د غیر متقوم مال لکه د خنزیر او شرابو اخیستل باطله بیعه ده، ځکه مقصد په بیعه کې د میعي ذات دی چې په هغې باندې نفعه اخیستل کېږي.^(۱)
- د بې خېښته شي پلورل باطله بیعه ده، لکه د بحر په اوبو کې د ماهي پلورل، او یا په هوا کې د مرغې پلورل.^(۲)

- أ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووايست:
۱. باطله بیعه تعریف کړئ.
 ۲. د باطلې بیعې حکم څه دی؟
 ۳. د باطلې بیعې درې حکمونه بیان کړئ؟

د باطلې بیعې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

۱- هدایة: ۵۳۱۳- مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۲۴۳). رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۲۷)
 ۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ۵ / ص ۲۴۱)

شلم لوست

اسلام ته ښکاره بلنه (دعوت)

د ښکاره بلنې پیل

کله چې د مسلمانانو شمېر دې اندازې ته ورسېده چې د مشرکانو د مقابلي توان یې پیدا کړ او له بلې خوا د مکې مشرکانو د اسلام د مقدس دین او مسلمانانو په هکله ډول ډول خبرې اوږېدلې او ځینې مسلمانان د خپل دین په خاطر ځورېدل؛ نو له دې امله د بعثت په څلورم کال اسلام ته بلنه په څرگنده او ښکاره بڼه پیل شوه او لاندې آیت نازل شو.

((فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ)) الحجر: 94

ژباړه: هغه څه به ډاگ کړه چې تاته پدې امر کېږي او له مشرکانو مخ واړوه.

د خپلوانو بلنه

کله چې پورتنی آیت نازل شو، نو پیغمبر ﷺ خپل قوم (بني هاشم) راوبلل او وروسته له حمد او ثنا څخه یې هغوی ته وفرمایل:

((د یو قوم لارښوونکی هېڅکله هم خپل قوم ته دروغ نه وایي، قسم په الله ﷻ چې زه تاسو او نورو خلکو ته رالېږل شوی یم، قسم په الله ﷻ چې تاسې به داسې مړه شئ، لکه څنګه چې موخوب وړي او داسې به راژوندي شئ، لکه څنګه چې له خوب څخه راپورته کېږئ. بیا به د خپلو کړنو پوښتنه در څخه کېږي، یا به تل پاتې جنت ته ځئ او یا به دوزخ ته)).

په دې مهال ابوطالب وویل: موږ په ډېره مېړانه ستا ملاتړ کوو، ستا لارښوونې او نصیحتونه منو، ستا د خبرو تصدیق کوو، دلته د قوم ټول مشران راټول شوي دي چې زه هم یو له هغو څخه یم او تر ټولو زیاتې مې ستا خبرې خوښېږي، نو په کومه لاره چې مامور شوی یې پر هغې ولاړ شه، قسم پر خدای ﷻ ترڅو چې زه ژوندی یم له تا څخه به ساتنه او دفاع کوم، خو هېڅکله هم له خپل پلرني

دين څخه زړه نه شم صبرولى.

ابولهې وويل: قسم په خداى ﷻ چې دا د شرم كار دى، مخكې له دې چې نور يې مخه ونيسي، تاسو د هغه مخنيوى وكړئ.

ابو طالب وويل: قسم په خداى ﷻ ترڅو چې ژوندى يم له هغه څخه به دفاع كوم.

د صفا غونډۍ پر سر

كله چې رسول الله ﷺ د ابو طالب له ملاتړ څخه ډاډه شو، نو بله ورځ د صفا غونډۍ پر سر وخوت او په لوړ آواز يې نارې كړې: اى خلكو! پاڅېږئ راوېښ شئ او ځان له دښمن څخه وژغورئ! لكه څرنگه چې قريش د داسې غږ په اورېدو سره راټولېدل، دلته هم ټول يو ځاى راغونډ شول.

رسول الله ﷺ دوى ته وفرمايل: كه چېرې زه تاسو ته ووايم چې د مكې د غرونو تر شا يولوى لښكر راغونډ شوى دى او غواړي چې پر تاسو يرغل وكړي، نو تاسې به زما خبره ومنئ؟

هغوى وويل: هو! موږ تر اوسه له تا څخه پرته له رښتيا بل څه ندي اورېدلي، رسول الله ﷺ وفرمايل:

همدارنگه زه تاسې له يو يقيني راتلونكي عذابه وروم. خپل ځان د دوزخ له اوره وژغورئ.

بيا يې وفرمايل: اى بني كعبو! اى بني مره و! اى بني عبدالمطلبو! تر دې چې د خپلې لور فاطمې نوم يې هم واخيست او هغوى ته يې وويل: په ايمان راوړلو سره ځان د دوزخ له اوره وژغورئ، زه ستاسو لپاره هېڅ كولاى نه شم، مگر دا چې په دنيا كې له تاسو سره خپلوي ولرم او ښېگڼه درسره وكړم، خو په اخرت كې زه ستاسو هېڅ مرسته نه شم كولى.

د ابولهې غبرگون

پر دغه مهال ابو لهې رسول الله ﷺ ته وويل: برباد او تباه شې، آيا تا موږ د دې لپاره راټول كړي يو؟ نو بيا دا آيت ((تَبَّتْ يَدَا أَبِي هَبٍ وَتَبَّ (۱) مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ (۲)) چې د ابو لهې پر دايمي هلاكت او تباهي څرگند دليل و، نازل شو.

فعاليت

له خپلوانو څخه د بلنې د پيل حكمت څه و؟ څرگند يې كړئ.

اسلامي دعوت سره د قريشو دښمني

قريشو له دې وېرې چې پلرنی دود، دستور او معتقدات يې له منځه ولاړ نشي او د بت پرستۍ د دين مشري او گټې يې له لاسه ونه وځي، په مخالفت او ډېر سخت غبرگون لاس پورې کړ.

د دې لوست گټې:

- ۱_ د اسلامي دعوت اصلاحي کړنلارې بايد د وخت د شرايطو او حالاتو سره سمون ولري.
- ۲_ د هرې اصلاحي کړنلارې د پلي کولو لپاره د مرستندويو او پلويانو شتون اړين دی.
- ۳_ د اصلاحي کړنلارو د پلي کولو په وړاندې د ځينو مغرضينو مخالفت بايد د مياوسۍ او پښېمانۍ لامل نه شي.

الف: لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱_ رسول الله ﷺ د انذار آيت له نازلېدو وروسته تر هرڅه د مخه څه وکړل؟
 - ۲_ د صفا غونډۍ پر سر قريشو ته د رسول الله ﷺ د ويناوو مفهوم په لنډ ډول بيان کړئ.
 - ۳_ په اسلامي دعوت سره د قريشو د مشرانو د دښمنۍ لامل څه و؟ څرگند يې کړئ.
- ب: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱_ د ((وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ)) آيت له نازلېدو څخه وروسته پېغمبر ﷺ خپلوان راټول کړل او هغوی يې په ټولنيزه توگه اسلام ته راوبلل. ()
 - ۲_ پېغمبر ﷺ د صفا غونډۍ پر سر د قريشو مختلف قبایل اسلام ته راوبلل. ()
 - ۳_ د هجرت په څلورم کال اسلام ته بلنه په ښکاره ډول پيل شوه. ()

د لوست مطالب په لنډ ډول وليکئ او مناسب عنوان ورته وټاکئ.

د حق دعوت له اورېدو څخه د مکې مکرمې د زایرینو منع کول

د دعوت له ښکاره کېدو څخه څه زیاته موده نه وه تېره شوې چې قریش د یوې بلې غمیزې سره مخامخ کېدونکي وو او هغه مکې مکرمې ته د زایرینو د راتګ مراسم وو، هغوی پوهېدل چې دغه زایرین د جزیرۃ العرب له مختلفو سیمو څخه مکې مکرمې ته راځي او رسول الله ﷺ به اړومرو له هغوی سره کتنه کوي. د هغوی غوږونو ته به د اسلامي دعوت خبرې رسېږي، نو مخکې له دې چې هغوی د محمد ﷺ له خبرو متاثره شي، لازمه ده چې داسې احتیاطي تدابیر ونیول شي، ترڅو د دې کار مخنیوی پرې وشي.

د ولید بن مغیره سره مشوره

د دې خبرې لپاره ټول ولید بن مغیره ته د مشورې لپاره ورغلل. ولید وویل: د محمد ﷺ په هکله باید په یوه خبره راغونډ شو او بېلې بېلې خبرې ونه کړو، ټولو وویل:

ته ښه وایې.

ولید وویل: تاسې خپل نظر وړاندې کړئ، زه به یې واورم.

هغوی وویل: موږ وایو چې محمد ﷺ کوډ گر دی.

ولید وویل: قسم په الله ﷻ چې هغه کوډ گر نه دی، موږ کوډ گران لیدلي دي، دی هغو ته ورته والی نه لري.

قریش وویل: موږ به ووايو چې لېونی دی.

ولید وویل: هغه لېونی نه دی، موږ لېونیان لیدلي دي، لېونتوب پېژنو، نه بې خوده دی او نه بې واکه او نه بې ځایه خبرې کوي.

هغوی وویل: و به وایو چې شاعر دی.

ولید وویل: شاعر هم نه دی، موږ شعر او د شعر ټول ډولونه پېژنو، د ده خبرې هېڅکله هم شعر ته

ورته نه دي.

هغوی وویل: موږ په دا ووايو چې ساحر دی.

ولید وویل: نه، هغه ساحر هم نه دی، موږ ساحران لیدلي دي، د هغه کړنې او حرکات د ساحرانو په څېر نه دي.

د قريشو اتفاق پر دې چې محمد ﷺ ته ساحر ووايي

قريشو وویل: نو څه ووايو؟

ولید وویل: قسم په الله ﷻ چې د ده خبرې ډېرې خوږې، رېښتینې، ژورې او ځانگړې يې مېوه لرونکي دي، تاسې چې د ده په هکله څه وایئ له ډاگه بریښي چې خبره مو غلطه ده. یوازې یوه خبره د ده په هکله ویلی شو او هغه دا چې ووايو: هغه ساحر دی.

داسې یو سحري له ځان سره راوړی دی چې پلار له زویه، ورور له وروره، مېر له ښځې او سړی له خپلوانو څخه جلا کوي او یو د بل دښمن یې گرځوي، د ټولو دا خبره خوښه شوه او سره خپاره شول.

ولید بن مغیره د وحی په هنداره کې

د ولید بن مغیره په هکله د مدثر سورت خو آیتونه نازل شول چې د ده کړنې په کې ذکر شوې دي. الله تعالی فرمایي: ((إِنَّهُ فَكَرَ وَقَدَّرَ ۱۸ فَقَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۱۹ ثُمَّ قَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ ۲۰ ثُمَّ نَظَرَ ۲۱ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ۲۲ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ۲۳ فَقَالَ إِنَّ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ۲۴))

ژباړه: هغه فکر وکړ اندازه یې ولگوله (چې څه طعنه ورکړي) په دې اندازه لگولو دې دی تباہ شي، بیادې په دی اندازه لگولو تباہ شي. بیا ښه څیر شو، بیا یې تندۍ تریو او خوله یې کړه کړه، بیا یې شا کړه او لویي یې وکړه او وې ویل: دا قرآن هغه اغېزمن جادو او سحر دی چې له خورا پخوا زمانو څخه پاتې دی.^۱

د قريشو د دسيسې پلي کول

د دې لپاره چې قريش خپله دسيسه او توطئه په سمه توگه پلي کړي، نو زیات شمېر خلک یې وټاکل، ترڅو د کعبې شریفې زایرین پر محمد ﷺ باندې بدگومانه کړي چې د دې کار د پرمخ بیولو زیات مسؤولیت د ابولهب پر غاړه و.

د ابولهب دریځ

کله به چې رسول الله ﷺ دعوت لپاره د زایرینو څیمو، تم ځایونو او د سیمې بازارونو ته ورتلو، ابولهب به د ده تر شا خلکو ته ویل: د محمد ﷺ خبرې ونه منئ، هغه خپل پلرنی دین پرېښی دی او دروغ وایي.

۱- دا فقره په آزموبینه کې شامله نه ده، یواځې د زده کوونکو د علمي زېرمې لپاره ده.

په جزیره العرب کې د بعثت د خبر خپرېدل

د قریشو ظالمانه هڅو هغوی ته هېڅ گټه ونه رسوله، رسول الله ﷺ د دعوت کار تر هغه ځایه ورساوه چې قریشو یې تصور هم نه کاوه، هغه دا چې ټول زایرین د رسول الله ﷺ له دعوت او بلنې څخه خبر شول او د هغوی په ستنېدو سره د بعثت خبر په جزیره العرب کې خپور شو.

د لوست گټې

۱. د حق دعوت منکران پدې هڅه کې وو، ترڅو نورو ته د حق اواز د رسېدو مخنیوی وکړي.
۲. د خپل توان په اندازه د حق دعوت د رسولو لپاره هڅه او هاند او په دې لاره کې د هر ډول ممکن فرصت څخه استفاده کول.
۳. د منکرینو له دسایسو سره سره، د حق دعوت بیا هم پر مخ ځي او خپله لاره پرانيزي.

الف: لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

۱_ د مکې مکرمي زایرینو ته د حق دعوت د رسېدو د مخنیوي لپاره قریشو څه تدابیر ونيول؟

۲_ د دې لوست گټې څرگندې کړئ.

۳_ ولید بن مغیره قریشو ته څه مشوره ورکړه؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱_ قریش د مشورې لپاره () ته ورغلل.

۲_ د قریشو غوټه شوې خبره دا وه چې ووايي () دی.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.

۱_ قریش د مشورې لپاره ابوجهل ته ورغلل. ()

۲_ د رسول الله ﷺ د بعثت خبر د مکې مکرمي د زایرینو په مرسته په جزیره العرب کې خپور شو.

()

د دې لوست د مطالبو په هکله په خپل تعبیر او خپلې ژبه یوه لنډه مقاله ولیکئ.

دوه ويشتم لوست

د مخالفينو لخواه دعوت د خپرېدو مخنيوی

د دعوت د مخنيوي لپاره د قریشو نورې دسیسې

- کله چې قریش په دې خبره پوه شول چې محمد ﷺ له خپل دعوت څخه نشو گرځولی، نو یوځل بیا اندېښمن شول او د اسلامي دعوت د مخنيوي لپاره یې لاندینې دسیسې وکارولې.
- ۱- ملنډې، ټوکې کول، سپک او دروغجن گڼل: مشرکینو په دې توگه د مسلمانانو د سپکاوي او د دوی د معنویاتو د ضعیفولو هڅه کوله او پیغمبر ﷺ ته به یې سپکې سپورې ویلې کله به یې لېونی او کله به یې دروغجن او جادوگر باله.
 - ۲- د رسول الله ﷺ د لارښوونو په هکله بدگمانی او شکونه پیدا کول او د خلکو په وړاندې یې بې اغېزه ښکاره کول.
 - ۳- قرآن کریم به یې زړوکیسو ته ورته او مشابه گاڼه.

د مشرکینو یوه بله هڅه

مشرکانو د دعوت د مخنيوي لپاره ډېرې هلې ځلې وکړې چې له دغو هلو ځلو څخه یوه هم رسول الله ﷺ ته د قریشو د استازي عتبه بن ربیع وړاندیز و، عتبه رسول الله ﷺ ته د ډېر مال، د قریشو د مشرۍ او د هر ډول دنیوي غوښتنو د بشپړولو وړاندیز وکړ، خو رسول الله ﷺ د هغه په ځواب کې وویل: زه د دې لپاره نه یم رالېږل شوی چې ستاسو مالونه واخلم او یا پرتاسو مشري وکړم، بلکې زه الله تعالی ستاسو لپاره رسول رالېږلی یم، پر ما د الله ﷻ کتاب نازل شوی دی او ماته امر شوی دی چې تاسو ته د جنت زېری درکوونکی او له دوزخ نه وېروونکی اوسم.

د دې لوست گټې

۱. کله چې یو بلونکی (داعي) سپېڅلی وي، هېڅ ډول تورونه او افتراگانې نشي کولی د هغه د دعوت مخه ونیسي.

۲. که چپرې مسلمانان د دعوت په لاره کې له ستونزو سره مخ شي، نو لازمه ده چې ثبات او استقامت ولري او په صبر او حکمت سره د ټولنې د اصلاح لپاره هڅه وکړي.
۳. د ټولنې اصلاح د اسلام د مبین دین د لارښوونو په پلي کولو سره د دنیا د هر مال او متاع څخه لوړ او غوره کار دی او دا نه ښايي چې د دنيوي امتيازاتو لپاره له هغې تنازل وشي.

- ۱- قريشو د رسول الله ﷺ په وړاندې له نورو کومو دسايسو کار واخيست؟
- ۲- عتبه بن ربيعه رسول الله ﷺ ته د څه وړاندیز وکړ؟
- ۳- رسول الله ﷺ د عتبه بن ربيعه وړاندیز ته څرنگه ځواب ورکړ؟
- ۴- د دې لوست گټې په لنډ ډول بيان کړئ.

د دې لوست مطالب په لنډه توگه وليکئ.

دروېشتم لوست

ابوطالب ته د قريشو د پلاوي لېږل

قريشو په ډېر جدیت سره د دعوت د مخنيوي لپاره هڅه کوله، خو په دې نه پوهېدل چې د داسې ستر شخصیت په وړاندې کوم چې ابوطالب ته ډېر گران او عزتمن و، څه تدابیر ونیسي. وروسته له ډېر فکر او مشورې دې پایلې ته ورسېدل چې ابوطالب ته ورشي او د هغه په مرسته د حضرت محمد ﷺ د دعوت مخه ونیسي.

ابوطالب ته د قريشو پلاوی

څرنګه چې ابوطالب د قوم سپین زېری و، له دې امله یې په قوم کې ډېر عزت او لوړ مقام درلود او خبرې یې منل کېدلې، له بلې خوا هغه د رسول الله ﷺ ملاتړ، حمایت او پلوي کوله، نو د دې لپاره چې قريش په داخلي اختلافاتو کې ښکېل نشي ابوطالب ته ورغلل، ترڅو د دعوت د مخنيوي لپاره د هغه قناعت او رضا حاصله کړي او د قريشو او محمد ﷺ ترمنځ داسې یو تړون لاسلیک کړي چې د هغه پر بنسټ محمد ﷺ د خلکو له دعوت څخه لاس واخلي او په مقابل کې یې چې هر امتیاز غواړي هغه ته به ورکړل شي. ابوطالب خپل وراره محمد ﷺ راوغوښت او هغه ته یې وویل: گرانه وراره! دوی ستا د قوم مشران دي او د دې لپاره راغلي، ترڅو تاسو ته ژمنه درکړي او له تاسو ژمنه واخلي.

ابوطالب ته د رسول الله ﷺ وړاندیز

کله چې رسول الله ﷺ له خپل تره څخه د مشرکینو غوښتنې واورېدلې، نو هغه ته یې وویل: زه دوی یواځې یوې کلمې ته رابولم، که دوی ومنله، نو خدای تعالی به دوی ته په دواړو جهانونو کې عزت او سرلوړي ورپه برخه کړي.

ابو جهل په دې خبره خوشحاله شو چې د یوې کلمې په ویلو به د ټولو امتیازاتو خاوند شي. ابوطالب وویل: هغه کلمه څه ده؟ پیغمبر ﷺ وفرمایل: تاسو د (لا اله الا الله) کلمه وایئ. د دې خبرې

په اورېدو سره د قریشو مشران مایوسه او نامېده شول او وېي ويل:

په الله ﷻ سوگند چې دی به هېڅکله هم ستاسو غوښتنې ونه مني.

په بل روایت کې راغلي دي، کله چې رسول الله ﷺ د ابوطالب خبرې واورېدلې، نو په دې فکر شو چې شاید تره یې د ده له ملاتړ څخه لاس اخیستلی دی، نو خپل تره ته یې داسې وویل: گرانه کاکا! قسم په خدای ﷻ دی که چېرې دوی لمر په بني لاس او سپوږمۍ په کین لاس کې راته کېږدي (یعنې د ځمکې او د هغې د چاپېریال واک او اختیار راکړي) او له ما نه وغواړي چې د توحید دعوت پرېږدم، نو زه به هېڅکله دا دعوت پرې نږدم او تر هغه به دوام ورکړم چې یا زه بریمن او یا په دې لار کې شهید شم.

ابو طالب د دې خبرې په اورېدو سره هغه ته د مرستې او ملاتړ ډاډ ورکړ او ورته یې وویل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم.

د لوست گټې

۱. د اسلام د مقدس دین متابعت او هغه ته بلنه، د دنیا له ټولو امتیازاتو څخه غوره ده، مسلمان لره دا نه ښايي چې د دنيوي امتیازاتو لپاره ورڅخه تنازل وکړي.
۲. ابوطالب د قریشو له خوا ټول تکالیف وزغمل، خو د رسول الله ﷺ له ملاتړ څخه لاس په سر نه شو.

الف: ابوطالب ته د قریشو د پلاوي د لېږلو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- قریش دې پایلې ته ورسېدل چې () ته ورشي.

۲- که چېرې دوی () په بني لاس او () په کین لاس راته کېږدي.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) ښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) ښه کېږدئ.

۱- د قریشو یوه ډله ابوجهل ته ورغله. ()

۲- ابو طالب محمد ﷺ ته وویل: قسم په خدای ﷻ هېڅکله به دې هیچا ته ونه سپارم. ()

د دې درس مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپلې ژبې او تعبیر سره ولیکئ او یو مناسب عنوان ورکړئ.

څلرويشتم لوست

د حبشي په لور هجرت

وروسته له دې چې حضرت محمد ﷺ د بعثت په څلورم کال په بنکاره ډول بلنه پیل کړه، د قریشو ظلم او تېری هم پر مسلمانانو پیل شو. د قریشو دغه ظلم او تېری د پنځم کال تر نیمایي خپلې لورې پورې ته ورسېد او مکه مکرمه پر مسلمانانو تنګه شوه او له دې ستونزو څخه دخلاصون په لټه کې شول. حضرت محمد ﷺ ته دا معلومه وه چې د حبشي پاچا (نجاشي) یو ډېر عادل سړی دی، نو مسلمانانو ته یې د دین د ژغورلو په هیله د حبشي په لور د هجرت امر وکړ.

د حبشي په لور د مسلمانانو لومړنۍ هجرت

د نبوت په پنځم کال د رجب په میاشت کې د مسلمانانو لومړنۍ ډله چې له دولسو سړیو او څلورو ښځو څخه جوړه شوې وه د حضرت عثمان بن عفان رضی الله عنه په مشرۍ د رسول الله ﷺ د لور بي بي رقيه رضی الله عنها په گډون حبشي ته روانه شوه.

د دې لپاره چې قریش یې مخه ونه نیسي دا کاروان د شپې له لورې د شعيبه د بندرگاه په لور روان شو، هلته دوې سوداګریزې کښتۍ ولاړې وې چې دوی یې سپاره کړل او د حبشي په لور روانې شوې. قریش ډېر ژر د مسلمانانو له دې کار څخه خبر شول او د دوی د راګرځولو لپاره یې بندرگاه ته خپل کسان ولېږل، خو د مسلمانانو ډله د دوی له رسېدو د مخه له هغه ځایه وتلې وه چې په دې توګه د مسلمانانو دغه ډله د مشرکانو له ظلم او تېری څخه په امان شوه.

فعالیت

په دغې ډلې کې د حضرت محمد ﷺ د نږدې خپلوانو څخه څوک و؟ نومونه یې واخلئ.

د قريشو د مشرانو د مسلمانېدلو خبر

د حبشي مهاجرينو ته دا خبر ورسېد چې د مسلمانانو او قريشو تر منځ تاوتريخوالی کم شوی دی او هغه داسې چې د قريشو مشرانو په حرم کې د نجم سورت د څو آيتونو له اورېدو وروسته له مسلمانانو سره يو ځای سجده وکړه او داسې حالات رامنځ ته شوې چې د قريشو مشران به مسلمانان نه ازاروي، نو له دې امله هغوی د بېرته راتگ نيت وکړ او د مکې په لور راروان شول، کله چې مکې مکرې ته د يوې ورځې مزل په واټن نژدې شول، نو پوه شول چې خبره هسې نه ده او د قريشو ظلمونه د پخوا په څېر دوام لري، نو زيات شمېر مهاجرين بېرته حبشي ته ولاړل او يواځې څو تنه يې په پټه مکې مکرې ته ننوتل.

د حبشي په لور د مسلمانانو دويم هجرت

د حبشي د مهاجرينو د بېرته راتگ وروسته د قريشو ظلم او تېری نور هم زيات شو، نو له دې امله رسول الله ﷺ نورو مسلمانانو ته هم اجازه ورکړه، ترڅو په پټه د دويم ځل لپاره حبشي ته هجرت وکړي. د مسلمانانو شمېر دا ځلې (۱۰۲) تنه و چې (۸۳) تنه يې سړي او (۱۹) تنه يې ښځې وې، د دې ډلې مشري جعفر بن ابی طالب ﷺ کوله.

د لوست گټې

۱. هجرت کول د پېغمبر ﷺ له ستو څخه دی چې د مسلمانانو لپاره مشروع گرځېدلی دی، ترڅو د ظالمانو له ظلم او تېري څخه په امن شي او وکولای شي خپل ديني شعاير پرته له کوم ډار او خوف څخه ترسره کړي.
۲. د الله ﷻ په لار کې هجرت کول او له ايمان او عقيدې څخه حفاظت د بشري تاريخ په اوږدو کې د لويو تحولاتو لامل شوی دی.
۳. مسلمان لره ښايي چې په بې بنياده خبرو، اوازو او شايعاتو ونه غولېږي او خپل معلومات او پوهه له موثوقو منابعو څخه ترلاسه کړي.
۴. مسلمان بايد تل د صبر او زغم په گاڼه سمبال وي او په ځانگړي ډول کله چې حالات خراب او کړکېچن وي.

۱. حبشي ته د مسلمانانو د لومړني او دويم هجرت لنډه يادونه وکړئ.
۲. د حبشي په دواړو هجرتونو کې د مهاجرينو شمېر وښايست.
۳. د دې لوست گټې څرگندې کړئ.

د دې لوست مهم ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د حبشي د مهاجرينو پر خلاف د قريشو دسيسه

حبشي ته د استازو لېږل

دا چې مهاجرين هوسا ټاټوبي ولري، ترڅو د هغوی ځان، مال او دين په امن وي، داکار د قريشو د مشرکاتو لپاره د زغم وړ نه و، نو له دې امله يې عمرو بن العاص او عبدالله بن ربيعه چې هونبنيار او کار پوهه کسان وو، د خورا غوره او قيمتي ډاليو سره نجاشي ته ولېږل، دواړو استازو قيمتي ډالۍ دربار ته نېردي سردارانو ته ورکړې او هغه دلایل يې هم ورته وويل چې د هغو له مخې مسلمانان بايد له حبشي څخه وشړل شي، د دربار سرداران په يوه خوله شول چې نجاشي به د مهاجرينو په ويستلو رضا کړي، دوی ټول د نجاشي دربار ته ولاړل او خپلې ډالۍ يې وړاندې کړې او نجاشي ته يې وويل:

زموږ څو تنه ناپوهه ځوانان ستاسې پاچايۍ ته په پټه راغلي دي، دوی خپل دين پريښی دی او ستاسو دين يې هم نه دی منلی، نوی دين يې جوړ کړی دی چې نه يې موږ پېژنو او نه يې هم تاسې، موږ د قوم مشرانو تاسو ته رالېږلي يو، ترڅو تاسې زموږ فراريان موږ ته وسپارئ.

د درباريانو سپارښتنه

د دربار سردارانو وويل: د پاچا سر دې سلامت وي، دا استازي ريښتيا وايي، سړي يې وروسپارئ چې له ځان سره يې بوڅي، خو نجاشي وويل:

دا موضوع بايد ښه وڅېړل شي او د دواړو اړخونو دلایل واورېدل شي. مسلمانان يې خپل دربار ته راوغوښتل او له هغوی څخه يې پوښتنه وکړه: دا کوم دين دی چې له خپل قوم څخه پرې جلا شوي ياست؟ نه مو زموږ دين منلی او نه د نړۍ کوم بل دين؟

د مسلمانانو وياند

د مسلمانانو وياند جعفر بن ابی طالب وويل:

قدرمنه پاچا! موږ ناپوهه وو د بتانو عبادت مو کاوه او مرداري مو خوږه، زنا موږ کې ډېره وه، خپلوی مونه پاللې، گاونډي مو ړپول او زموږ زورور په کمزوري تېری کاوه، موږ دغه ناوړه عادات درلودل چې پاک الله تعالی زموږ له منځ څخه خپل استازی غوره کړ، نسب يې موږ ته معلوم دی، په رېښتينولي، امانتدارۍ او نورو ښو اخلاقو سره زموږ په منځ کې مشهور دی، موږ ته يې د يو الله ﷻ د عبادت بلنه راکړه او د هغو بتانو او کابو له عبادت څخه يې منع کړو د کومو چې زموږ پلرونو عبادت کاوه، موږ ته يې لارښوونه وکړه چې تل بايد رښتيا ووايو، امانت پوره ورکړو، خپلوي وپالو، له گاونډيانو سره ښه ژوند وکړو، له ناروا او وینو توبولو څخه لاس واخلو، موږ يې له زنا کولو، دروغو ويلو، د یتيم د مال له خوړلو او په پاک لمنو ښځو د تور لگولو څخه منع کړو.

موږ ته يې امر وکړ چې د يو الله ﷻ عبادت وکړو، هېڅ شی ورسره شریک او سیال ونه گڼو، حلال يې حلال او حرام يې حرام وگڼو، نو زموږ قوم له موږ سره په همدې خبرو دښمن شو او موږ يې سخت ورپړلو، ترڅو موږ اسلام پرېږدو او بېرته د بتانو عبادت پیل کړو او هغه ناروا کارونه وکړو چې وړاندې مو کول، کله چې دوی پر موږ ظلم او تېری پیل کړ او ځمکه يې راباندې تنگه کړه، نو ستا پاچايۍ ته مو هجرت وکړ او له ټولو خلکو څخه مو تاسې غوره وگڼلې او ستاسو په گاونډ کې موږ ته ژوند ښه ښکاره شو، اوس هیله لرو ترڅو ستاسو په خوا کې پر موږ ظلم ونشي.

د زده کوونکو څخه دې يو تن د جعفر عليه السلام د وينا مهم ټکي په خپلو الفاظو ووايي.

د نجاشي غبرگون

نجاشي وويل: آيا هغه څه چې ستاسو پېغمبر راوړي له ځانه سره لری؟

جعفر عليه السلام ځواب ورکړ: هو! بيا يې د قرآن عظيم الشان د مريم سورت څو آيتونه تلاوت کړل، نجاشي د قرآن کريم د آيتونو په اورېدلو سره ډېر وژړل، تر دې چې ډېره يې لنډه شوه او د دربار مذهبي مشرانو يې هم وژړل چې د ژړا له امله يې په لاسونو کې نيولي کتابونه هم لاندې شول، بيا نجاشي دوی ته وويل: دا او هغه څه چې عيسی عليه السلام راوړي وو دواړه د يو څراغ رڼا ده.

عمرو بن عاص او د هغه ملگري ته يې وويل: ولاړ شئ، قسم په الله ﷻ چې هېڅکله به هم دا خلک تاسو ته ونه سپارم.

د نجاشي د ذهنيته د خرابولو کوښښ

د هغه حسد او کینې له مخې چې د قریشو استازو په زړه کې درلوده پاچاته یې وویل: دوی د عیسیٰ (عليه السلام) په هکله بې ځایه خبرې کوي. هغه مسلمانان راوغوښتل او له هغو څخه یې پوښتنه وکړه، جعفر (رضي الله عنه) ورته وویل: موږ د حضرت عیسیٰ (عليه السلام) په هکله هغه څه وایو چې زموږ پېغمبر موږ ته راوړي دي. هغه د خدای (جل جلاله) بنده، د خدای (جل جلاله) پېغمبر او د خدای (جل جلاله) روح او کلمه ده چې پاکې او پېغلې بې بي مریم ته یې القا کړه. نجاشي د ځمکې څخه یو ډکی راپورته کړ او ویې ویل: قسم په الله (جل جلاله) چې د عیسیٰ (عليه السلام) حقیقت د دې ډکي په اندازه هم ستاسو له خبرو څخه زیات نه دی. نجاشي مسلمانانو ته وویل: ولاړ شئ! زما د پاچاهۍ په حدودو کې په بشپړ ډاډ سره ژوند کولی شئ، چا چې تاسو ته ناوړه خبرې وکړي، نو زه به اړ ورو هغه ته سزا ورکړم.

د لوست گټې

۱. څوک چې د چا نماندگي کوي، لازمه ده چې هغه پوه، زیرک، باخبره او د منطق خاوند وي.
۲. د حضرت عیسیٰ (عليه السلام) په هکله د واقعي مسیحیت او اسلام ترمنځ کوم توپیر نه لېدل کېږي.
۳. پر قاضیانو او حاکمانو لازمه ده مخکې له دې چې نهایی فیصله صادره کړي د دعوي د جانبینو دلایل او نظریات واورې.
۴. که د اسلام د بنمنان ډېر زیات چالاکه او زیرک هم وي، بیا هم د پوه او هوښیار مسلمان د منطق او استدلال په وړاندې ماتې خوري.

د دې لوست څخه چې نورې گټې اخیستل کېږي هغه بیان کړئ.

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱_ د دې لوست مهم ټکي په لنډ ډول بيان کړئ.
- ۲_ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربیعہ د مهاجرو مسلمانانو د دین په هکله نجاشي ته څه وویل؟
- ۳_ جعفر بن ابی طالب عليه السلام نجاشي ته د اسلام د ښېگڼو په هکله څه وویل؟
- ۴_ عمرو بن عاص او عبدالله بن ربیعہ د عیسی عليه السلام په اړوند د مسلمانانو د نظر په هکله څه وویل؟

۵_ جعفر بن ابی طالب عليه السلام د عیسی عليه السلام په هکله څه وویل؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

- ۱_ دا او هغه څه چې عیسی عليه السلام راوړي دي دواړه د یو () رڼا ده.
- ۲_ موږ د عیسی عليه السلام په هکله هغه څه وایو چې زموږ () موږ ته راوړي دي.
- ۳_ نجاشي له ځمکې څخه یو نری () راپورته کړ.

د دې لوست مطالب د یوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او ژبه ولیکئ.

شپږ ويشتم لوست

د حمزه عليه السلام اسلام راوړل

حمزه عليه السلام د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په مياشت کې اسلام راوړ، يوه ورځ رسول الله ﷺ د صفا غونډۍ سره ناست و، د جهل پلار ابو جهل رسول الله ﷺ ډېر وربړاوه، تر دې چې هغه يې په کاني وويشت او داسې يې زخمي کړ چې وينې ترې روانې شوې، وروسته بيا ابو جهل د کعبې خوا ته ولاړ او د قریشو په غونډه کې شريک شو. د عبدالله بن جدعان وينځې چې دغه زړه دروونکي حالت په خپلو سترگو لېدلی و، حضرت حمزه عليه السلام ته چې تازه له ښکار څخه راغلی و او ليندۍ يې هم په لاس کې وه، بيان کړ:

له ابو جهل څخه بدله

حضرت حمزه عليه السلام چې د قریشو تر ټولو زړور پياوړی او تکړه ځوان و د خپل وراره له مظلوميت څخه يې غيرت په جوش راغی، پرته له کوم ځنډه په ابو جهل پسې د کعبې ساحې ته ورغی، د ابو جهل په سر ودرېد او ورته يې په ډېر قهر او غوسه وويل:

ای بې غیرته! ته زما وراره ته بدرد وایې او له دې څخه خبر نه یې چې زه د هغه په دین یم؟ بیا یې په لیندۍ وويشت او ډېر سخت یې زخمي کړ او په دې ترتیب سره حضرت حمزه بن عبدالمطلب عليه السلام د اسلام په مبارک دین مشرف شو او په پوره مېړانه یې له اسلام او پیغمبر ﷺ څخه دفاع وکړه.

د لوست گټې

- ۱- رسول الله ﷺ د اسلام د دین په تبلیغ کې له ابو جهل څخه ډېر تکالیف او ستونزې ولیدلې، خو بیا یې هم د هغو په وړاندې له صبر او زغم څخه کار واخیست.
- ۲- د اسلام د ښمنان تل د اسلامي دعوت د مخنیوي لپاره له هر ډول وسایلو څخه کار اخلی، د

اسلامي دعوت گرانو شکنجه کول او تعذيبول د اسلامي دعوت د مخنيوي په لار کې د دوی له تل پاتې وسایلو څخه دي.

۳- له مظلومانو او اسلامي مقدساتو څخه په مېړانه دفاع کول د مسلمانانو په ځانگړې توگه د ځوانانو مسلمانانو يوه ځانگړتيا ده.

فعالیت

له دې لوست څخه که نورې گټې اخيستل کېدای شي څرگندې يې کړئ.

ارزونه

الف: لاندېنيو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د حضرت حمزه عليه السلام د اسلام منلو لامل څه و؟
 - ۲- ولې حضرت حمزه عليه السلام پر ابو جهل په قهر شو؟
 - ۳- حضرت حمزه عليه السلام ابو جهل ته د وهلو پر مهال څه وويل؟
- ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- حضرت حمزه عليه السلام د بعثت په () کال د ذوالحجې په مياشت کې مسلمان شو.
 - ۲- حضرت حمزه عليه السلام د قريشو تر ټولو () ځوان و.
- ج: د صحيح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱- حضرت حمزه عليه السلام د بعثت په اتم کال مسلمان شو. ()
 - ۲- د حضرت حمزه عليه السلام د مسلمانېدو لامل د ابو جهل ظلم پر حضرت محمد عليه السلام باندې و. ()
 - ۳- حضرت حمزه عليه السلام د خپل اسلام اعلان په مسجد الحرام کې وکړ. ()

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب د يوې لنډې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبير او ژبه وليکئ.

اووه ویشتم لوست

د حضرت عمر رضي الله عنه مسلمانېدل

حضرت عمر رضي الله عنه د حضرت حمزه رضي الله عنه له مسلمانېدو څخه درې ورځې وروسته د بعثت په شپږم کال د ذوالحجې په میاشت کې مسلمان شو.

د عمر رضي الله عنه او نعیم رضي الله عنه تر منځ خبرې

حضرت عمر رضي الله عنه د هغې دښمنۍ له مخې چې د حضرت محمد صلی الله علیه و آله سره یې درلوده یوه ورځ د محمد صلی الله علیه و آله د وژلو په تکل له خپل کور څخه ووت.

د لارې په اوږدو کې د نعیم بن عبدالله العدوي سره مخامخ شو، هغه پوښتنه وکړه:

عمره! چېرته ځي؟ عمر رضي الله عنه وویل: غواړم چې محمد ووژنم.

نعیم وویل: که محمد ووژنې، نو د بني هاشمو او بني زهرو له دښمنۍ څخه به څرنگه ځان وژغوري؟

عمر رضي الله عنه وویل: معلومېږي چې خپل دین دې پرېښی دی او بې دینه شوی یې.

نعیم ورته وویل: عمره! یوه حیرانونکې خبره درته وکړم؟ ستا خور او د خور خاوند (اوبنی) دې هم بې دینه شوي دي.

د دې خبرې په اورېدلو سره د عمر رضي الله عنه خبره له غوسې سره شوه، د هغوی د کور په لور روان شو.

ځواب رضي الله عنه چې هغوی ته د قرآن تعلیم ورکاوه د عمر رضي الله عنه په لېدو ځان گوښه کړ او د عمر رضي الله عنه خور

فاطمې رضي الله عنها له عمر رضي الله عنه څخه د قرآن پاڼه پټه کړه، څرنگه چې عمر رضي الله عنه کور ته د ننوتلو پر مهال د

ځواب رضي الله عنه قرائت اورېدلی و، نو پوښتنه یې وکړه: دا ورو غږ د چا و؟

هغو ځواب ورکړ: هېڅ نه و، موږ په خپلو کې خبرې کولې.

عمر رضي الله عنه وویل لکه چې بې دینه شوي یاست.

د خور او اوسني ځواب

اوسني يې وويل: عمره! که چېرې ستا له دين څخه پرته بل دين حق وي؟
عمره عليه السلام په خپل اوسني سعيد بن زيد عليه السلام بريد وکړ او هغه يې ډېر زيات وواهه، خور يې راغله او غوښتل يې چې خپل خاوند له ورور څخه خلاص کړي. عمره عليه السلام هغه هم په درنه څپېړه ووهله چې له مخ څخه يې وينې روانې شوې. خور يې د قهر او غوسې په حال کې وويل: عمره! حق ستا د دين څخه پرته په بل دين کې دی، بيا يې د توحيد کلمه په جهر سره وويله.

د عمره عليه السلام په زړه کې د اسلام ځای نيول

عمره عليه السلام چې کله د اسلام په دين باندې د دوی ټينگار او ثبات وليد او له بلې خوا يې د خپلې خور مظلوميت او وينې ولېدلې، خورا پېښمانه شو او په مات زړه يې پوښتنه وکړه:
ښه ده، ستاسې کتاب راکړئ چې زه يې ولولم.

خور يې چې ډېره کرېدلې وه، عمره عليه السلام ته داسې وويل: ته ناولی يې او قرآن کریم بايد په پاکو لاسونو واخيستل شي، که غواړې چې قرآن ولولې، نو پاڅه غسل وکړه. عمره عليه السلام پاڅېده او غسل يې وکړ، قرآن کریم يې راواخيست او شروع يې وکړه، د عمره عليه السلام سترگې په (بسم الله الرحمن الرحيم) ولگېدې، وې ويل: دا څومره پاک او سپېڅلي نومونه دي؟ بيا يې د (طه) سورت تلاوت پيل کړ، ترڅو د (إِنِّي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَأَعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي) د طه سورت ۱۴ آيت ته ورسېد.

ژباړه: (يقيناً همدا زه الله یم، له ما پرته بل برحق معبود نشته، نو همدا زما عبادت وکړه او زما په یاد لمونځ ادا کړه.)

بيا يې وويل: دا څومره ښې او ښکلې خبرې دي؟ ماته محمد عليه السلام راوښی.

د حضرت عمره عليه السلام لارښوونه دار ارقم ته

ځواب عليه السلام چې کله د حضرت عمره عليه السلام خبرې واورېدلې، ځان يې ښکاره کړ او وې ويل: هيله من یم چې د رسول الله عليه السلام دعا ستا په حق کې قبوله شوې وي.

حضرت عمره عليه السلام بيا خپله توره راواخيسته او د نبی اکرم عليه السلام په وړاندې د اسلام د منلو لپاره دار ارقم ته روان شو.

حضرت عمره عليه السلام په دار ارقم کې

دار ارقم ته په رسېدو سره حضرت عمره عليه السلام دروازه وټکوله، يوه صحابي عمره عليه السلام وليد چې له خپلې

تورې سره ولاړ دی، پېغمبر ﷺ یې خبر کړ، حضرت حمزه ﷺ وویل: دروازه ورته خلاصه کړئ، که د خیر په نیت راغلی وي خیر به ورته ورورسي او که په بد نیت راغلی وي، نو په خپله توره به یې سر غوڅ کړم.

کله چې حضرت عمر ﷺ د رسول الله ﷺ حضور ته ورغی پېغمبر ﷺ هغه له ګرېوان څخه ونيو او خپلې خواته یې راکش کړ او ورته یې وویل: عمره! ته له مخالفت څخه لاس نه اخلې، غواړې چې د ولید بن مغیره په څېر پایله ولرې؟

حضرت عمر ﷺ وویل: (اشهد ان لا اله الا الله و انک رسول الله) او د اسلام سپېڅلی دین یې قبول کړ.

حضرت عمر ﷺ ته د فاروق لقب ورکول

کله چې عمر ﷺ مسلمان شو رسول الله ﷺ ته یې وویل آیا موږ د ژوند او یا مرګ په دواړو حالاتو کې په حقه نه یو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: قسم مې دې په هغه ذات وي چې زما ژوند د هغه په لاس کې دی، تاسې په حقه یئ که تاسې مړه شوی او یا ژوندي.

حضرت عمر ﷺ وویل: نو بیا ولې خپل اسلام نه څرګندوو؟ سوګند مې دې په هغه ذات وي چې ته یې په رېښتیا رالېږلی یې موږ به خامخا اسلام خلکو ته څرګندوو.

هماغه و چې مسلمانان د رسول الله ﷺ په ملتیا په دوو کتارونو کې د حرم په لور ووتل او حرم ته ورسېدل، قريشو دوی ته کتل، خو د حضرت عمر ﷺ او حضرت حمزه ﷺ شتون د قريشو غرور مات کړ، هغوی دوی ته هېڅ ډول ضرر ونه رساوه، رسول الله ﷺ په همدې ورځ حضرت عمر ﷺ ته د فاروق لقب ورکړ.

د لوست ګټې

۱. د پیاوړو، مخلصو او مخورو مسلمانانو په یووالي سره د مسلمانانو لیکې ټینګښت مومي.
۲. څوک چې د حقیقت په لټه کې وي ضرور به اسلام ته مخه کوي، که څه هم د اسلام د سرسختو مخالفینو څخه وي.

- ۳- د اسلامي دعوت په لار کې استقامت او صبر کول د رېښتینو مسلمانانو له صفاتو څخه دي.

فعالیت

د دې لوست څخه که نورې گټې اخیستل کېږي، څرگندې پې کړئ.

ارزونه

الف: لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- حضرت عمر رضي الله عنه د بعثت په کوم کال مسلمان شو؟
 - ۲- د حضرت عمر رضي الله عنه د اسلام قبلولو لامل څه و؟
 - ۳- حضرت عمر رضي الله عنه د خپلې خور په کور کې د کوم سورت آیتونه تلاوت کړه؟
 - ۴- ولې حضرت عمر رضي الله عنه ته د فاروق لقب ورکړل؟
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- کله چې حضرت عمر رضي الله عنه د رسول الله ﷺ د وژلو په نیت توره په لاس وووت، په لاره کې ()
په مخه ورغی.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپله ژبه او خپل ځانگړي تعبیر ولیکئ.

هر اړخيز پربكون

هغه پېښې چې مشركان يې اندېښمن كړل

د څلورو اونيو څخه په لږه موده كې مشركان له څلورو لويو پېښو سره مخ شول، دغو پېښو مشركان هك پك حيران كړل چې هغه عبارت دي له:

۱. د حضرت حمزه عليه السلام مسلمانېدل.
 ۲. د حضرت عمر عليه السلام مسلمانېدل.
 ۳. د حضرت محمد عليه السلام له اړخه د مشركانو د روغې جوړې د وړانديزونو نه منل.
 ۴. د حضرت محمد عليه السلام د دفاع او ملاتړ لپاره د بني هاشم او بني عبدالمطلب تړون.
- دې پېښو مشركان په اندېښنه كې واچول او په دې پوه شول كه چېرې دوى حضرت محمد عليه السلام ته لاس اوږد كړي، نو د مكې لارې او كوڅې به د دوى په وينو رنګ شي، له دې امله يې د حضرت محمد عليه السلام له وژلو څخه لاس واخيست او يو بل ډول ظلم او تېري ته يې ملا وتړله.

د ظلم او تېري تړون

د بعثت په اووم كال د قريشو مشركان په بني كنانه كې راټول شول او داسې پرېكړه يې وكړه چې له دې وروسته به د بني عبدالمطلب او بني هاشم سره (پرت له ابو لهب څخه)، نه څوك خپلوي كوي نه به پرې څه خرڅوي، نه به ورسره راشه درشه كوي او نه به ورسره خبرې كوي، ترڅو يې چې رسول الله عليه السلام د وژلو لپاره دوى ته نه وي سپارلى، همدارنګه ورزياته يې كړه چې د هاشم له كورنۍ سره به هېڅ ډول روغه جوړه، نرمي او خواخوږي نه كېږي، بيا يې دغه تړون د كعبې شريفې په منځ كې راوڅړاوه، د يادونې وړ ده چې د دې تړون د ليكونكي لاسونه هماغه مهال شل شول.

هماغه و چې د دغه تړون ټول غړي (مسلمان او كافر) د بعثت په اووم كال د محرم د مياشتې په لومړۍ ورځ د ابوطالب په وادي (شعب ابى طالب) كې محاصره شول. محاصره ورځ په ورځ سختېده، د خوراك او څښاك ټول وسايل پر مسلمانانو بند شول، مشركانو هېڅ شى نه پرېښود چې مسلمانانو ته ورسېږي، په پاى كې مسلمانان دې زړه بوږنوونكي حالت ته ورسېدل چې د ونو پانې او د حېواناتو

وچ پوستکي وځوري.

د کوچنيانو او ښځو ژړاگانې له ليرې ځايونو څخه اورېدل کېدې.

د بنديز درې کاله تېر شول، د بعثت په لسم کال د محرم په مياشت کې د محاصرې د تړون ناخوښه کسان د حجون په سيمه کې د دې ظالمانه بنديز د ماتولو لپاره راټول شول، زهير وويل: سبا به زه لومړی کس يم چې د قريشو ټولنې ته به په دې هکله خبره کوم.

له وعدي سره سم هر سړي خپل ځان حرم ته ورساوه، زهير چې نوې جامې يې اغوستې وې، لومړی يې د کعبې طواف وکړ، بيا يې خلکو ته مخ کړ او وې ويل: اى د مکې خلکو! دا کوم انصاف دی؟ موږ په مړه گېله خوراکونه کوو، نوې جامې اغوندو او د هاشم کورنۍ له لورې هلاکېږي، قسم په الله ﷻ چې د دې ظالمانه تړون پايه به اړومرو شکوم.

ابوجهل چې د مسجد په يوه څنډه کې ناست و، ورغبر کړ: تا دروغ وويل، قسم په الله ﷻ چې دا پايه به هېڅکله هم نه شکېږي.

وروسته بيا زمعة بن الاسود، ابوالبختري، مطعم بن عدي او هشام بن عمرو په خپل وار سره د زهير خبرې تائيد کړې او د پانې د شکولو خبرې يې وکړې او ابوجهل يې پرله پسې مخالفت کاوه.

د بنديز د ختمولو په هکله د ابوطالب وړانديز

ابوطالب هم په دغه غونډه کې موجود و او د دې لپاره راغلی و، ترڅو خلکو ته ووايي چې الله تعالی رسول الله ﷺ ته خبر ورکړی چې په دې پايه وېنه (چينجی) اخته شوی دی او پرته د الله ﷻ له نوم څخه يې نورې د ظلم او تېري ټولې کلمې خوړلي دي، که چېرې د هغه خبرې دورغ وي، نو زه به له منځه ووځم، تاسې پوه شه او هغه، که چېرې زما د وراره خبره سمه او ريښتيا وه، نو تاسې بايد په موږ ظلم او تېري بند کړئ او بنديز ختم کړئ.

قوم وويل: د انصاف خبره دې وکړه.

وروسته له دې چې د قوم د خلکو او ابوجهل ترمنځ خبرې تاوې راتاوې شوې مطعم بن عدي پاڅېده، ترڅو ليکلې پايه وشکوي، گوري چې چينجو ټوله خوړلې ده او يوازې د الله تعالی پاک نوم پاتې دی، په دې ترتيب تړون ليک وشکېده، رسول الله ﷺ او ملگري يې له محاصرې څخه خلاص شول، مشرکاتو د رسول الله ﷺ د نبوت د ريښتينولۍ ډېر لوی او ستر دليل په غږېدلو سترگو وليد.

د لوست گټې

۱. اقتصادي بنديز مسلمانان په ډول ډول تګالیفو او ستونزو اخته کړل.
۲. په انسانانو باندې د خوراکي توکو بندول هغه ظالمانه منطق دی چې د تاریخ په اوږدو کې مستبدو او ناترسو ظالمانو کارولی دی.
۳. د اسلام د سپېڅلي او مقدس دین د ساتلو لپاره مسلمانانو ډېرې ستونزې ګاللي دي.
۴. اقتصادي محاصره داسې یو ناروا کار دی چې د ضمیر او وجدان لرونکي مشرکانو هم د هغې مخالفت وکړي.

الف: لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د تړون مهم ټکي ولیکئ.
 - ۲- د ظلم او تېري تړون څومره موده دوام وکړي؟
 - ۳- د دې تړون د ماتولو بهیر څرنگه و؟ څرګند یې کړئ.
 - ۴- د دې تړون لیکونکي ته څه پېښ شول؟ بیان یې کړئ.
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
- ۱- د مسلمانانو محاصره د بعثت په () کال د محرم د میاشتې له لومړۍ نېټې پیل شوه.
 - ۲- د مسلمانانو محاصره د بعثت په () کال د محرم په میاشت کې ختمه شوه.
- ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱- د دغه تړون پرېکړه لیک د کعبې په منځ کې وڅړول شو. ()
 - ۲- پرېکړه یې داسې وه چې مسلمانان به په مدینه منوره کې محاصره وي. ()

د دې لوست مطالب په لنډه توګه د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

د غم کال (عام الحزن)

د ابوطالب مړینه

د نبوت په لسم کال کله چې محاصره ختمه شوه او مسلمانان بېرته مکې مکرمې ته راستانه شول، د همدې کال د رجب په میاشت کې ابوطالب چې د مسلمانانو لپاره د ډال حیثیت درلود، وفات شو.

ابوطالب د هغې سترې کلا په څېر و چې مسلمانان یې د مشرکانو له ظلم او تېري څخه ژغورلي وو، خو بدبختانه په خپله یې ترې گټه وانخیسته او د خپلو نیکونو په زاړه دین مړ شو.

له پیغمبر ﷺ سره د ابوطالب له مړینې وروسته د قریشو له خوا ظلم او تېری

د ابوطالب له مړینې وروسته په رسول الله ﷺ د مشرکانو د ظلم او تېري جرئت لا زیات شو او هغه یې د ډېرو ستونزو، غمونو او کړاوونو سره مخ کړ، یوه ناپوهه قریشي په رسول الله ﷺ باندې مردارې خاورې واچولې، پیغمبر ﷺ په هماغه حالت کور ته ولاړ، فاطمې رضي الله عنها چې د ده دا حالت ولید په ژړا شوه او سر یې ورته ومینځه، رسول الله ﷺ ورته وویل: لورکۍ! مه ژاړه، پاک الله ﷻ به اړو مړو ستا پلار ژغوري. رسول الله ﷺ به ویل: ماله قریشو څخه د ابوطالب په ژوند کې داسې بد چې زه یې ځورولم، نه وو لیدلي.

خدیجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله تعالی د رحمت په لور

خدیجه الکبریٰ د ابوطالب له مرگ څخه څه موده وروسته وفات شوه. خدیجه الکبریٰ رضي الله عنها د الله ﷻ له لورې رسول الله ﷺ ته یوه ستره پیرزویه وه چې دیوې پېړۍ څلورمه برخه یې ورسره تېره کړه چې د غم په وخت به یې پر رسول الله ﷺ شفقت او مهرباني کوله او د دعوت په خپرولو کې یې ملگرې وه. رسول الله ﷺ د هغې په هکله فرمایي: هغه وخت یې پر ما ایمان راوړ چې خلکو نه منل، هغه وخت یې ریشتمنی وګڼل، چې نورو راته دروغجن ویل او هغه وخت یې په خپل مال کې برخمن کړم چې هېچا څه نه راکول او الله پاک ﷻ له هغې څخه اولاد راکړ.

د طایف په لور د پیغمبر ﷺ سفر او له هغه سره بد سلوک

د څو اونیو په ترڅ کې چې کومې غمجنې پېښې منځته راغلې رسول الله ﷺ یې ډېر دردولی و، د ابوطالب له مړینې وروسته د اسلام د دښمنانو تېری نور هم زیات شو، رسول الله ﷺ پرته له دې چې طایف ته (چې مکې مکرې ته تر ټولو لنډه ښار دی) سفر وکړي بله کومه چاره نه درلوده، ترڅو له دې لارې وکولی شي د طایف خلک اسلام ته راوبولي او هغوی د ده ملاتړ وکړي، خو د طایف خلکو نه یواځې دا چې د رسول الله ﷺ بلنه یې ونه منله، بلکې ده ته یې ډېرې ستونزې او تکلیفونه ورسول، د کاهو په ویشلو یې دی ډېر ژوبل کړ، تر دې چې پغې یې له وینو ډکې او بدن مبارک یې په وینو سور شو.

د لوست گټې

- ۱- د الله تعالی له ازموینو څخه دا دی چې اسلامي دعوتگران په تکلیفونو او ستونزو اخته کوي، تر څو وکولی شي د دعوت دروند پېټې او دنده په سمه توګه پرمخ بوځي.
- ۲- په اسلامي دعوت او د ټولنې په اصلاح کې د مسلمانې ښځې رول ډېر ارزښناک دی او باید مسلمانان ښځه د اسلامي دعوت په وړاندې خپل رسالت اداء کړي.
- ام المؤمنین خدیجه رضي الله عنها د رسول الله ﷺ څخه پنځلس کاله مشره وه، خو د هغې د حقې لارې ملګرتیا او د رسول الله ﷺ سره مخلصانه همدردی او خواخوږي، رسول الله ﷺ دې ته اړ باسه ترڅو د نورو ازواجو په پرتله د هغې ښېګڼې وستایي.
- صالحه ښځه په اسلامي ټولنه کې ډېر مهم رول لوبولی شي.

الف: د دې لوست مهم ټکي په مختصر ډول وویاست.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱- ابوطالب د بعثت په () کال د () په میاشت کې وفات شو.

ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) ښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) ښه کېږدئ.

۱- ابوطالب د رسول الله ﷺ نیکه و. ()

۲- د بعثت اتم کال د غم په کال ونومول شو. ()

د دې لوست مطالب په مختصر ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

طايف ته د رسول الله ﷺ د سفر تفصيل

د بعثت په لسم کال کله چې رسول الله ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، په دې هیله طايف ته روان شو چې د طايف خلک به یې بلنه ومني. طايف د مکې مکرمې په (۷۰) کیلومتري کې پروت دی. په دې ستونزمن سفر کې زید بن حارثه هم له ده سره ملگری و. رسول الله ﷺ به چې په هر کلي تېرېده، هغوی به یې اسلام ته رابلل.

له طايف څخه د رسول الله ﷺ ويستل

رسول الله ﷺ لس ورځې په طايف کې تېری کړې، د طايف له ټولو مشرانو سره یې خبرې وکړې او هغوی یې د اسلام سپېڅلي دين ته راولبل، خو هغوی په یوه خوله په ډېر ذلت او سپکاوي، ازار او تکلیف ورکولو له طايف څخه د رسول الله ﷺ د ويستلو پرېکړه وکړه، هماغه و چې دوی خپل ناپوهان په رسول الله ﷺ پسې راوپارول، ترڅو هغه ته بدې خبرې وکړي هغه پسې چغې ووهي او په کاهو یې وولي، چې په پایله کې رسول الله ﷺ په کاهو وويشتل شو او پښې مبارکې یې په وینو رنګ شوي. زید بن حارثه ﷺ به هڅه کوله ترڅو له رسول الله ﷺ څخه دفاع وکړي او خپله د ډېرې مخ ته ودرېږي. چې پایله کې په سر او مخ زخمي شو.

ناپوهانو خپلو وېشتلو ته دوام ورکړ تر دې چې رسول الله ﷺ دې ته اړ شو، څو د عتبه او شيبه باغ ته چې له طايف څخه څلورنیم کیلومتره لرې پروت و، پناه یوسي.

د پیغمبر ﷺ د عا

رسول الله ﷺ وروسته له دې چې د عتبه او شيبه باغ ته خواشینی ننوت د انګورو ټاک ته یې تکیه وکړه او داسې یې وویل: (ياالله! زه ډېر ضعیف او ناتوان یم، هېڅ مې په وس کې نشته، خلک هم په سپکه

راته گوري، ای ارحم الراحمين! ته د بې وسو خدای ﷻ یې او زما هم رب یې، ته مې چاته سپارې؟
 پردي ته چې سختي راسره کوي؟ یا کوم دښمن ته چې زما واک ته په لاس کې ورکړی دی؟
 که ته راباندې په غوسه نه یې هېڅ باک مې نشته، ستا بښنه خورا پراخه ده، ستا په هغه روښانه مخ
 چې ټولې تیارې پرې رڼا او د دنیا او آخرت وړانې پرې سمېږي، ستا له قهر څخه پناه غواړم، له خپل
 غضب څخه مې وژغوره، تا ته مې پناه دروړي ده چې ته راضي شې، له گناه څخه ځان ژغورل او په
 طاعت صبر او استقامت کول ستا له توفیق پرته ناشوني دي.

د عداس سره پېژندگلوي

کله چې د ربیعۀ زامنو رسول الله ﷺ په ډېر مظلوم حالت ولید زړونه یې پرې وخوږېدل، عداس نومي
 خپل نصراني غلام ته وویل چې د انگورو یو وږی رسول الله ﷺ ته یوسي، کله چې عداس د انگورو
 وږی د رسول الله ﷺ په وړاندې کېښود، رسول الله ﷺ لاس اوږد کړ او د بسم الله په ویلو یې په خوراک
 پیل وکړ.

عداس وویل: د دې وطن خلک دا کلمات نه وايي. پېغمبر ﷺ ورته وویل: ته د کوم وطن یې؟ او په
 کوم دین یې؟

عداس وویل: زه نصراني یم، له نینوا څخه.

پېغمبر ﷺ ورته وویل: د نېک سړي یونس بن متی العیسیٰ له کلي څخه؟ عداس پوښتنه وکړه: یونس بن
 متی العیسیٰ څه پېژني؟

رسول الله ﷺ ځواب ورکړ، هغه زما ورور دی، هغه پېغمبر و او زه هم.

عداس د دې خبرې په اورېلو سره منله کړه او د رسول الله ﷺ لاسونه او پښې یې ښکل کړې.

د ربیعۀ زامنو عداس ولید، کله چې عداس راغی نو هغوی ورته وویل: هلاک شې، دا دې څه وکړل؟
 عداس وویل: د ځمکې په سر له ده څخه بل څوک غوره نشته، ما ته یې داسې خبرې وکړې چې پرته
 له انبیاؤو څخه یې بل څوک نشي کولی.

هغوی وویل: هلاک شې له دین څخه دې وانه ږوي، ځکه ستا دین د هغه له دین څخه غوره دی.

رحمة للعالمین پېغمبر ﷺ

پېغمبر ﷺ خورا سترې او خواشینی د مکې لور ته روان شو، د لارې په اوږدو کې ورته جبرائیل العیسیٰ
 وویل: الله تا سره ستا د قوم په کړنو خبر دی، که غواړې، نو د مکې غرونه به پر دوی یو ځای کړم.

رسول الله ﷺ خواب ورکړ: زه هيله من یم چې پاک الله ﷻ به د دوی په راتلونکي نسل کې مسلمانان پیدا کړي او داسې دعا یې وکړه: (اللهم اهد قومي فانهم لا یعلمون).
ژباړه: خدایه! ته زما قوم ته هدایت وکړه، دوی ناپوهان دي.

اسراء او معراج

په همدغه شپو او ورځو کې چې پیغمبر ﷺ ډېر غمجن او خواشینی و، د اسراء او معراج پېښه رامنځته شوه.

رسول الله ﷺ د جبرائیل علیه السلام په ملتیا له مسجد الحرام څخه بیت المقدس ته یوړل شو او بیا هماغه مهال له بیت المقدس څخه آسمانونو ته پورته شو.

د رسول الله ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی، بیا له بیت المقدس څخه آسمانونو ته ختل په مشهورو احادیثو ثابت دی.

د لوست گټې

۱- رسول الله ﷺ ته ستونزې او تکالیف پېښېدل، د هغو مصلحینو او داعیانو لپاره یو ښه درس دی کوم چې د ټولنې د دعوت او اصلاح په لار کې له ستونزو سره مخامخ کېږي.

۲- د اسلام نعمت چې د هغه له برکته د نړۍ ټول مسلمانان په امن، سوکالۍ او وروځلوۍ سره ژوند تېروي، د ډېرو ستونزو، تکالیفو او رېږونو (چې تر ټولو وړاندې پیغمبر ﷺ گاللي دي) په زغملو خپور شوی دی، نو لازمه ده چې هر وخت پر رسول الله ﷺ باندې درود او سلام ووايو.

۳- پیغمبر ﷺ رحمة للعالمین دی، هېڅکله یې هم پر نورو د ظلم او تېري پلوي نه ده کړې او هر وخت په دې هڅه کې و ترڅو د نورو د ظلم او تېري په مقابل کې له نېکۍ، ترحم او ښېنې څخه کار واخلي.

۴- د اسراء او معراج د ارزښت بیانول او د پیغمبر ﷺ د عروج د ځای او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلي (مسجد اقصی) لوړ مقام په گوته کول چې باید د مسلمانانو له لوری یې ساتنه وشي.

فعالیت

زده کونونکي دې د مضمون د ښوونکي په مرسته د مسجد اقصی د ارزښت او د مسلمانانو د لومړنۍ قبلې او نبي کریم ﷺ د عروج د ځای په اړه د مسلمانانو د مکلفیتونو په هکله یو له بل سره مباحثه وکړي.

ارزونه

الف: لاندېښو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

کله چې پیغمبر ﷺ له خپل قوم څخه مایوسه شو، نو چیرته ولاړ؟
د طایف په سفر کې د پیغمبر ﷺ ملگری څوک و؟
پیغمبر ﷺ په کوم کال طایف ته ولاړ؟
د اسراء او معراج په هکله خپل معلومات څرگند کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

طایف له مکې مکرمې څخه () کیلومتره لیرې دی.

رسول الله ﷺ () ورځې په طایف کې تېرې کړې.

ج: د سم عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه ولیکئ.

مکه مکره له طایف څخه (۳۰) کیلومتره لیرې ده. ()

عداس وویل: زه نصراني یم له نینوا څخه. ()

د پیغمبر ﷺ تگ له مسجد الحرام نه بیت المقدس ته په قرآن عظیم الشان ثابت دی او د هغه تگ له بیت المقدس نه آسمانونو ته په مشهورو احادیثو ثابت دی. ()

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او خپله ژبه ولیکئ.

د عقبې لومړنۍ بيعت

له بيعت څخه د مخه

عقبه په مکه مکرمه کې د یو ځای نوم دی چې د مسجدالحرام په پنځه کیلومترۍ کې د جمراتو (کوم ځای کې چې شیطانان وېشتل کېږي) ترڅنګ پروت دی، د جزیره العرب د خلکو به دا عادت و چې د حج په موسم کې به د کعبې شریفې د زیارت لپاره مکې مکرمې ته راتلل، د نبوت په یوولسم کال هم د مدینې منورې شپږ تنه مشران مکې مکرمې ته راغلل، له رسول الله ﷺ سره یې وعده وکړه چې د ده پېغام به خپلو خلکو ته رسوي.

د عقبې لومړنۍ بيعت

د بعثت په (۱۲) کال د مدینې منورې (۱۲) تنه اوسېدونکي چې پنځه تنه یې تېر کال هم راغلي وو، د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر شول او په عقبې نومې ځای کې یې له رسول الله ﷺ سره غونډه وکړه او هم یې له هغه سره بيعت وکړ چې دغه بيعت د عقبې په لومړني بيعت ونومول شو.

د بيعت ټکي:

عبادة بن صامت ؓ د عقبې د لومړني بيعت په هکله داسې وايي: رسول الله ﷺ موږ ته داسې وفرمايل:

راشي زما سره په دې خبره بيعت وکړئ چې:

۱- له الله ﷻ سره به هېڅ شریک نه نیسئ.

۲- غلا او زنا به نه کوئ.

۳- اولادونه به مو نه وژنئ.

۴- په خلکو به تور نه لگوئ.

۵- په نیکۍ کې به زما نافرمانۍ نه کوئ.

عباده وايي: موږ د رسول الله ﷺ سره په همدې امورو بيعت وکړ.

په مدینه منوره کې د قرآن کریم او اسلامي روزنې ښوونکي

وروسته له دې چې بيعت ترسره شو او د حج موسم هم پای ته ورسېد، رسول الله ﷺ يو مسلمان زلمی

د بيعت کونکو سره يثرب ته ولېږه، ترڅو مسلمانانو ته د اسلام احکام ورزده کړي او په دين يې پوه کړي او هم د اسلام د سپېڅلي دين لپاره دعوت وکړي چې د دې ستر کار لپاره يې مصعب بن عمير رضي الله عنه غوره کړ چې يو پوه او هوښيار مسلمان زلمی و.

مصعب بن عمير يو بريالی داعي

مصعب بن عمير رضي الله عنه د اسعد بن زراره په کور کې استوگنه پيل کړه، دوی دواړو په مېړانه او نه ستړي کېدونکو هلو ځلو سره په يثرب کې اسلام خپراوه، مصعب بن عمير رضي الله عنه په يثرب کې د قرآن کریم په معلم مشهور شو.

نورو ته په قناعت وړ کولو کې د اخلاص او استدلال تاثير

يوه ورځ مصعب رضي الله عنه او اسعد رضي الله عنه د بني ظفر د کلي په لور روان شول او د بني ظفر په يوه باغ کې چې ډېر مسلمانان هلته راټول شوي وو، کښېناستل. سعد بن معاذ او اسيد بن حضير چې د يثرب مشران وو او لا تر اوسه يې اسلام نه و راوړی، د دوی په راتگ خبر شول. سعد اسيد ته وويل: ولاړ شه او دغو دوو تنو ته چې زموږ ناپوهه خلک يې لارې کوي په قهر سره ووايه چې زموږ د کورونو لور ته رانشي، اسيد توره په لاس کې واخيسته او په ډېر قهر د هغوی په لور ورغی، کله چې هغوی ته ورسېد، وېي ويل: ولې دلته راغلي یی؟ غواړئ چې زموږ ساده گان وغولوی، که د ځان خير غواړئ، نو بيا دلته رانشئ. معصب رضي الله عنه ورته وويل: ډېر ښه، آيا ته نه غواړې چې زموږ خبرې واورې؟

که خوښې دې شوې وېي منه او که خوښې دې نه شوې، نو په زور يې څوک په تانښې منلی. اسيد ورته وويل: خبره دې روغه ده، بيا يې توره په ځمکه وټومبله او کښېناست، مصعب رضي الله عنه ورته د اسلام په هکله خبرې وکړې او قرآن کریم يې تلاوت کړ.

مصعب رضي الله عنه وايي: قسم په الله جل جلاله چې د ده په مخ کې د اسلام د نور روښانتيا مخکې له دې چې دی خبرې وکړي، موږ وليده، بيا اسيد وويل: دا څومره ښکلې او په زړه پورې دين دی! دې دين ته د داخلېدو لاره څه ده ماته يې راوښی.

دواړو ورته وويل: لومړی به غسل وکړې او بيا به پاکې جامې واغوندې او د شهادت کلمه به ووايي او دوه رکعت لمونځ به وکړې. همغه و چې پاڅېده غسل يې وکړ، پاکې جامې يې واغوستلې، د توحيد کلمه يې وويله او دوه رکعت لمونځ يې ادا کړ.

اسيد وويل: زما يو بل ملگری هم شته که چېرې مسلمان شو، نو د قوم ټول خلک به مسلمانان شي. هغه سعد بن معاذ دی، زه به يې همدا اوس تاسو ته راولېږم.

د سعد بن معاذ رضي الله عنه اسلام راوړل

اسيد خپله توره واخيسته او د سعد په لوري چې د قوم په منځ کې ناست و، ورغی. سعد د قوم خلکو

ته وويل: قسم په الله ﷻ چې اسيد په کومه بڼه تللی و، په هغه نه دی راغلی. اسيد چې د غونډې ځای ته ورسېد، سعد ترې پوښتنه وکړه څه دې وکړل؟

ده وويل له هغوی سره مې خبرې وکړې، قسم په الله ﷻ ما په هغو کې څه بد ونه لیدل، خو بیا هم ما منع کړل، هغوی وويل: موږ به هغه څه کوو چې ستا خوښه وي، خو په لار کې مې واورېدل چې د حارثه کورنۍ راوتلې ده چې اسعد بن زرارہ د دې لپاره ووژني چې هغه ستا د ترور زوی دی، سعد د دې خبرې په اورېدو سره ډېر په قهر شو، توره یې واخیسته او د هغو دواړو په لور روان شو، کله یې چې هغوی دواړه ولیدل، نو پوه شو چې اسيد غوښتل ترڅو زه هم د دې دواړو خبرې واورم، بیا یې په ډېر قهر او غوسه اسعد ته وويل: ای ابو امامه! قسم مې دې په الله ﷻ وي که چېرې زما او ستا ترمنځ خپلوي نه وی روغ به راڅخه نه وې تللی. آیا ته زموږ کور ته هغه څه راوړي چې موږ یې نه خوښوو؟

مصعب ؓ سعد ته وويل: آیا ته نه کښېنی ترڅو زموږ خبرې واورې؟

که دې خوښې شوې نو وېې منه او که نه په زور خويې په تان شو منلی.

سعد وويل: خبره مو روغه ده، بیا یې توره په ځمکه نېغه ودروله او کښېناست، مصعب ؓ ورته اسلام بیان کړ، بیا یې ورته قرآن کریم تلاوت کړ.

مصعب ؓ وايي: قسم په الله ﷻ چې له خبرو وړاندې یې موږ په مخ کې د اسلام نښې ولیدې چې ځلېدې او رڼا یې کوله.

سعد ؓ وويل: غواړم مسلمان شم څه وکړم؟ هغې ورته وويل: غسل به وکړې، بیا به پاکې جامې واغونډې او د توحید کلمه به ووايې، بیا به دوه رکعت له منځ وکړې.

سعد همداسې وکړل.

د سعد ؓ خبرې له خپل قوم سره

سعد ؓ خپله توره واخیسته او د خپل قوم په لور روان شو، کله چې خپل قوم ته ورسېد، نو وېې ويل:

ای د اشل اولادې! تاسې ما ته په کوم نظر گورئ؟

ټولو وويل: ته زموږ مشر او لارښود یې.

سعد وويل: زه به ستاسې له نر او ښځو سره تر هغې خبرې ونه کړم، ترڅو چې تاسې په الله ﷻ او رسول الله ﷺ ایمان نه وي راوړی. مخکې له دې چې ما ښام شي د قوم ټول نر او ښځې پرته له یو تن څخه (چې هغه هم وروسته مسلمان شو) مسلمان شول.

مصعب بن عمیر ؓ چې د اسعد بن زرارہ ؓ په کور کې استوگن وېې وکولای شول له دغه ځای څخه په ټوله مدینه منوره کې اسلام خپور کړي.

مصعب بن عمیر ؓ د نبوت د دیارلسم کال د حج له موسم څخه وړاندې مکې مکرمې ته ستون

شو او رسول الله ﷺ ته يې د کاميابۍ زېږی، د قبایلو تود او گرم هر کلی، د هغوی نیکی او پاکې هیلې او د ملاتړ ډاډ له ځان سره راوړې.

د لوست گټې

- ۱- د اسلامي دعوت د خپرونې او د ټولنې د اصلاح لپاره باید داسې کسان وټاکل شي چې له یوې خوا مخلص وي او له بلې خوا په اسلام کې پوهه ولري.
- ۲- د ټولنې د مشرانو او متنفذینو په اصلاح سره کولی شو د ټولنې په اصلاح کې لویه ونډه واخلو.
- ۳- اسلام ته بلنه باید د نرمۍ، نیکو خبرو، حکمت او استدلال له لارې مخ ته لاړه شي ترڅو زړونو ته لاره پیدا او مسخرې کړي.

فعالیت

د نبوي سیرت ﷺ د کتابونو په مرسته له دې لوست څخه که نورې گټې ترلاسه کېږي، څرگندې يې کړئ.

ارزونه

- آ. لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.
۱. د عقبې لومړنۍ بیعت په کوم کال ترسره شو؟
۲. په لومړني بیعت کې د بیعت کوونکو شمېر څو تنه و؟
۳. د اسید بن حضیر رضی الله عنه او سعد بن معاذ رضی الله عنه د مسلمانېدو کیسه په لنډ ډول بیان کړئ.
- ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.
۱. د نبوت په یوولسم کال د حج په موسم کې د یثرب () تنه مسلمان شول.
۲. مصعب بن عمیر رضی الله عنه په یثرب کې په () مشهور شو.

کورنۍ دنده

د دې لوست مطالب په لنډ ډول د یوې مقالې په ترڅ کې په خپل تعبیر او الفاظو ولیکئ.

د عقبې دویم بیعت

د بعثت دیارلسم کال

د بعثت په دیارلسم کال د حج په موسم کې د یثرب له مشرکاتو سره څه د پاسه (۷۰) تنه مسلمانان هم د حج لپاره راغلل، کله چې دوی مکې مکرّمې ته راغلل له رسول الله ﷺ سره یې په پټه رابطه ونیوله چې په پایله کې په دې خبره متفق شول، ترڅو د تشریق د ورځو په لړ کې د شپې په تیاره کې په عقبه کې غونډه جوړه کړي.

د عقبې د دویم بیعت په هکله د کعب بن مالک رضی الله عنه څرگندونه:

کعب بن مالک رضی الله عنه فرمایي

سره له دې چې موږ له رسول الله ﷺ سره د لیدنې خبره له مشرکاتو پټوله، خو یواځې عبدالله بن حرام ته مو (چې د مدینې منورې نومیالی مشر و) وویل او هغه ته مو د اسلام بلنه ورکړه، هغه قبوله کړه او اسلام یې راوړ، هماغه و چې د عقبې د بیعت له گډون څخه برخمن او بیا وروسته نقیب (نماینده) وټاکل شو.

کعب رضی الله عنه وایي: په دې شپه له نورو خلکو سره یو ځای په خپلو ځایونو کې وېده شو، دریمه برخه شپه چې تېره شوه، نو له رسول الله ﷺ سره د ودې په خاطر په ورو ورو راپورته شول او ټول په عقبې کې راغونډ شول او د رسول الله ﷺ د راتگ په انتظار وو.

عقبې ته د پېغمبر ﷺ راتگ

هماعه و چې پېغمبر ﷺ رابنکاره شو او تره یې عباس بن عبدالمطلب چې تر اوسه د خپل قوم په پخواني دین و، هم ورسره و او اړینه یې وگڼله ترڅو د خپل وراره په خاطر په مجلس کې گډون وکړي او د بیعت په اهمیت او خطرناکو پایلو له گډون والو سره خبرې شریکې کړي.

د بيعت د مسؤوليت او دروندوالي په هکله د عباس عليه السلام څرگندونې

د غونډې په پيل کې عباس عليه السلام خبرې وکړې او د يثرب مسلمانانو ته يې هغه لوی او دروند مسؤوليت ور په گوته کړ چې له دې تړون څخه وروسته به د دوی په اوږو پروت وي او داسې يې وويل:

ای خلکو! ... دی (حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم) په خپله غوره گڼي له تاسو سره ولاړ شي او هلته ژوند وکړي، که تاسې باور لرئ چې له ده سره کړې وعدې پوره کولای شئ او له دښمنانو يې ژغورلای شئ، نو تاسې يې له ځان سره بوځئ او که اټکل کوئ چې دښمن ته به يې سپاری، نو همدا اوس يې پرېږدئ، ترڅو دی په خپل قوم کې په عزت او ډاډ ژوند تېر کړي.

د غونډې د گډونوالو څرگندونې

کعب بن مالک رضي الله عنه عباس ته وويل: ستا خبرې مو واورېدلې، بيا د غونډې گډون والو رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ته وويل: ای د الله صلی الله علیه و آله و سلم رسول! د خدای جل جلاله او د خدای جل جلاله د رسول صلی الله علیه و آله و سلم (ځان) لپاره چې څه ژمنې غواړي ويې غواړه، بيا رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم خبرې وکړې او د بيعت ټکي يې څرگند کړل او بيعت ترسره شو.

د بيعت بندونه

جابر رضي الله عنه فرمايي: موږ رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم ته وويل: په څه د سره بيعت وکړو؟ پېغمبر صلی الله علیه و آله و سلم وفرمايل:

په سختیو او آسانيو کې د اوامرو اوږېدل او منل (يعنې هر وخت).

په تنگ لاسۍ او پراخۍ کې د الله تعالی په لار کې خپل مال لگول.

په نيکيو امر کول او له بديو څه منع کول.

د الله جل جلاله په لاره ثابت درېدل او د هېڅ ملامتونکي له ملامتۍ څخه نه وېرېدل.

او دا چې کله زه درغلم (مدینې منورې ته)، نو ملاتړ به مې کوئ او لکه څرنګه چې د خپلو ښځو او

اولادونو ساتنه کوئ همغسې به زما ساتنه هم کوئ، که داسې مو وکړل جنت به مو ځای وي.

د بيعت کوونکو کلک او قاطع دريځ

براء بن معرور د رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم لاس ونيو او ويې ويل: هو! په همدې شرطونو د سره بيعت کوم، قسم مې

دې په هغه ذات وي چې ته يې په رښتيا پېغمبر راېږلې يې، موږ به دې له هغو څېزونو ساتو له کومو چې

خپل ځان ساتو، ای د الله جل جلاله رسول! زموږ په بيعت باور ولره، قسم په الله جل جلاله چې موږ ډېر جنگيالي،

تورزن او مېړني خلک يو او دا کار راته له پلرونو او نيکونو څخه په ميراث پاتې شوی دی.

د بیعت کوو نکو شرطونه

براء بن معرور رضی الله عنه له رسول الله صلی الله علیه و آله سره خبرې کولې چې ابوالهثیم په خبرو کې ورگډ شو او ویې ویل: ای د خدای جل جلاله رسول! زموږ او د دې خلکو (یهودیانو) ترمنځ اړیکې دي، موږ اوس له دوی سره اړیکې پرې کوو، هسې نه چې نن موږ دا کار وکړو او سبا چې الله جل جلاله تاته بری درکړي، نو ته موږ پرېږدې او خپل قوم ته ولاړ شي؟

د الله جل جلاله رسول تبسم وکړ او ویې فرمایل: وینه د وینې لپاره توښېږي او اړیکې د اړیکو په بدل کې پرې کېږي، زه ستاسو یم او تاسې زما یی، له هغو سره به جنگېږم چې تاسې ورسره په جگړه کې یی او له هغو سره به روغه کوم چې تاسې ورسره روغه کول غواړئ.

وروسته له دې چې د بیعت کار بشپړ شو، نور رسول الله صلی الله علیه و آله له خلکو څخه غوښتنه وکړه چې له خپل منځ څخه دولس تنه نقیبان (نماینده گان) وټاکي، ترڅو د خپل قوم او د تړون د موادو د عملي کېدو څارنه وکړي، هغوی خپل دولس تنه مشران معرفي کړل چې نهه تنه یې د خزرج له قبیلې او درې تنه یې د اوس له قبیلې څخه وو.

د لومړني او دویم بیعت ترمنځ څه توپیر و؟ څرگند یې کړئ.

د دې لوست گټې:

۱- مشران باید په هره پرېکړه کې د نمایندگانو نظر او موافقه واخلي.

۲- لارښود باید غیرتمن وي او له خپلو خلکو سره رښتوني واوسي.

فعالیت

له دې لوست څخه که نورې گټې اخیستلې شئ، څرگندې یې کړئ.

ارزونه

الف: لاندېنیو پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ.

- ۱- د عقبې دویم بیعت په کوم کال ترسره شو؟
 - ۲- د عقبې په دویم بیعت کې د بیعت کوونکو شمېر څو تنو ته رسېده؟
 - ۳- د بیعت بندونه بیان کړئ.
- ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلماتو ډک کړئ.
- ۱- د یثرب له مشرکانو سره څه دپاسه () مسلمانان هم حج ته راغلل.
 - ۲- د نمایندگانو له ډلې څه نهه تنه () او درې تنه () و.
- ج: د صحیح عبارت په وړاندې د (✓) نښه او د غلط عبارت په وړاندې د (✗) نښه کېږدئ.
- ۱- د عقبې دویم بیعت د بعثت په څوارلسم کال ترسره شو. ()
 - ۲- د عقبې په دویم بیعت کې د رسول الله ﷺ تره عباس هم برخه درلوده. ()

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د ښوونځي کتابتون ته ولاړ شي او د نبوي سیرت ﷺ د کتابونو په اړه دې یو لیست جوړ کړي چې لږ تر لږه شپږ کتابونه د مؤلفینو له لندې پیژندنې سره په کې ځای پر ځای کړي وي.

ظلم تور تم او تيارې دي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: (الظُّلْمُ ظُلُمَاتُ يَوْمِ الْقِيَامَةِ). متفق عليه

د کلماتو معنا

- ۱- الظُّلْمُ: جفا او له حد څخه تېرېدل.
 ۲- ظُلُمَاتُ: تيارې، مراد ورڅخه تشويشونه او سختی دي.

د حديث شريف معنا

له عبد الله بن عمر رضي الله تعالى عنهما څخه روايت دی چې رسول اکرم صلی الله عليه وسلم وفرمايل: (ظلم د قيامت په ورځ تيارې دي).

د حديث شريف حکمت

ظلم د سختيو، دښمنيو، کينې او انتقام اخيستلو لامل گرځي چې د خلکو آرامي او اطمینان له منځه وړي، نو لازمه ده چې د هر ډول ظلم مخه ونیول شي او ظالم انسان له ټولو عذابونو څخه د سخت عذاب مستحق گرځي.

د حديث شريف گټې

- ۱- د ظلم حرمت: د خلکو په ځان، مال او آبرو باندې ظلم او تېرى کول حرام او لويه گناه ده.
- ۲- ظالم به د قيامت په ورځ د خپل ظلم سزا خامخا ويني: الله تعالى هغه انسان نه بښي چې د نورو خلکو پر حقوقو تېرى کوي، خو که چېرې د خلکو حقونه خاوندانو ته وسپاري او هغوی ده ته بښنه وکړي، هيله ده چې الله تعالى يې وښيي، له دې څخه پرته به ظالم د قيامت په ورځ د خپل ظلم سزا اړو مرو ويني.

- ۱- پورتنی حديث شريف معنا کړئ.
- ۲- د پورتنی حديث شريف د راوي په هکله څرگندونه وکړئ.
- ۳- د پورتنی حديث شريف گټې ووايست.

- ۱- د ظلم د نړوونکو تاثيراتو په اړه يوه مقاله وليکئ.
- ۲- د حديث شريف دغه برخه ياده کړئ. (الظُّلْمُ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ).

د نرم خوی فضیلت

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَتْ: ((كُنْتُ عَلَيَّ بِعِيرٍ صَعْبٍ فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ، فَقَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: عَلَيْكَ بِالرَّفْقِ فَإِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ.)) رواه أحمد

د راوي پېژندنه

نوم يې حضرت عايشه رضي الله عنها د حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه لور او د پيغمبر صلی الله علیه و آله ميرمن او د مسلمانانو مور ده. د هجرت په دويم کال پيغمبر صلی الله علیه و آله ور سره نکاح وکړه. خورا فقيحه او عالمه وه، په ځانگړي ډول د پيغمبر صلی الله علیه و آله د ژوندانه له جزئياتو څخه يې پوره آگاهي درلوده، له پيغمبر صلی الله علیه و آله څخه يې زيات شمېر احاديث روايت کړي دي او د هجرت په (۵۸) کال وفات شوه.

د کلماتو معنا

۱. بَعِيرٌ صَعْبٌ: شوخ او بې
۲. فَجَعَلْتُ أَضْرِبُهُ: د هغه په وهلو مې پيل وکړ.
۳. عَلَيْكَ بِالرَّفْقِ: پر تا لازمه ده تر څو نرمي او لطف وکړې.

د حديث شريف معنا

له حضرت عائشې صدیقې (رضی الله عنها) څخه روایت دی چې زه یوه ورځ په شوخ او ناآرامه اوبښ سپړه وم، او ما د هغه اوبښ په وهلو پیل وکړ تر څو هغه اوبښ آرامه شي، پیغمبر ﷺ راته وویل: پر تا لازم دي چې له دې اوبښ سره د نرمۍ او لطف څخه کار واخلي، ځکه چې هر کار په نرمۍ او لطف سره بنائسته کېږي او هر کار چې نرمي او لطف پکې نه وي، ښه نه ښکاري او پای یې ناوړه وي.

د حديث شريف حکمت

سختي او تېزي د ټولو ظلمونو، دښمنیو، جگړو او خفګانونو اساس دی، مګر نرمي او لطف هېڅکله هم د داسې ستونزو لامل نه ګرځي، بلکې انسان کولی شي په نرمۍ او لطف سره ټولې ستونزې له منځه یوسي، په همدې بناء پیغمبر ﷺ په نرمۍ، لطف او شفقت امر کړی دی.

د حديث شريف گټې

۱. په وينا او کړنو کې نرمي: انسان باید په خپلو خبرو کې محتاط اوسي او کوښښ وکړي چې مهرباني، شفقت او نرمي خبرې خپل عادت وګرځوي تر څو الله تعالی او د هغه بندګان ورسره محبت وکړي. په یو بل حدیث شریف کې راغلي دي: ((نرمي او مهرباني د الله تعالی صفت دی او هغه نرمي او مهرباني خوښوي)).

۲. پر حیواناتو نرمي او شفقت کول: پر ټولو ژوندیو ژوو شفقت او مهرباني کول لازم دي، آن تر دې چې د هغه سرغړوونکي حیوان سره چې د خطر وېره ترې هم کېږي باید په نرمۍ چلن وشي.

۳. له قهر، غوسې او بدخوبۍ څخه ځان ژغورل: د قهر او بدخوبۍ په حالت کې انسان خپل اعصاب له لاسه ورکوي او کله ناکله ډېر خطرناک او ناوړه کارونه ورڅخه ترسره کېږي چې بیا ورباندې پښېمانه وي. ډېر وختونه سختي او بد خوښي په مقابل لوري کې هم سختي پیدا کوي او د دې کار پایلې داسې اندازې ته ورسېږي چې یو لوری هم ورباندې خوښ نه وي. په همدې اساس په کار ده چې سختي او بد خوښي پرېږدو او خپل ځانونه په لطف، مهرباني او حوصلې عادت کړو، تر دې

پورې چې د سختۍ په مقابل کې له حوصلې او نرمۍ څخه کار واخلو.
 ۴. د نرمۍ او مهربانۍ له کبله هر کار ښائسته کېږي: انسان کولای شي چې د نرمۍ او لطف نتیجه په خپلو سترگو وويني هغه داسې چې په لطف او مهربانۍ سره هر کار ښائسته او په ډېره غوره اوسمه توگه سرته رسېږي.

ارزونه

۱. لاندې عبارتونه ترجمه کړئ:

بَعِيرٌ صَعْبٌ: فَإِنَّ الرُّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ:

۲. د حديث شريف اجمالي معنا بيان کړئ.

۳. د حديث شريف گټې بيان کړئ.

کورنۍ دنده

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره حفظ کړئ:

عَلَيْكَ بِالرُّفْقِ فَإِنَّ الرُّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ

۲. د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ او د خپلې مقالې له پاره يو مناسب عنوان وټاکئ.

پنځه دېرشم لوست

زغم او حوصله

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
(لَيْسَ الشَّدِيدُ بِالصُّرْعَةِ، إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ).
متفق عليه

د کلماتو معنا

الشَّدِيدُ :	قوي او پهلوان.
بِالصُّرْعَةِ:	د مقابل لوري په ځملولو.
الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ:	هغه کس چې ځان په کنترول کې ساتي.

د حديث شريف معنا

له حضرت ابوهريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر صلى الله عليه وسلم وفرمايل: هغه څوک قوي نه دی چې په پهلواني کې خپل مقابل لوری ځملولي، بلکې رښتینی قوي هغه څوک دی چې د غوسې پر مهال ځان کنترول کړي.

د حديث شريف حكمت

د انسان له بدو خصلتونو څخه يو غوسه ده چې د غوسه كوونكي په اخلاقي كمزورتيا او ناوړه تربيت دلالت كوي او خورا بدې پايلې لري؛ ځكه انسان د غوسې په وخت كې ځان نشي كنترولولای او خپل اعصاب كنترول كولاى نشي. او په ډېرو وختونو كې د خپل غچ اخيستلو په فكر كې وي او خپل خير او زيان په نظر كې نه نيسي، چې په پايله كې نه جبرانېدونكي كارونه ورڅخه تر سره كېږي. له همدې امله پيغمبر ﷺ انسانانو ته داسې لارښوونه كوي چې د غوسې په حالاتو كې هم پر خپل ځان كنترول ولري او د غچ اخيستلو او زور آزماینې په فكر كې ونه اوسي.

د حديث شريف گټې

۱. قوي او پهلوان هغه كس دی چې حوصله ولري: د قهرمانۍ او پهلوانۍ لقب له هغه چا سره ښايي چې د غوسې په وخت پر خپل ځان كنترول او واك ولري او داسې څه ورڅخه ترسره نه شي چې له هوښيارۍ او عقل څخه لرې وي او په راتلونكي كې د خفگان او پېښمانۍ لامل وگرځي.

۲. د غوسې پر وخت بايد حوصله ولرو: څرنگه چې د هر انسان غوښتنه وي چې د غوسې پر وخت خپل ځان پهلوان ښكاره كړي او د مقابل لوري د ځملولو په فكر كې وي تر څو د زور ازمایلو له لارې خپل هدف ته ورسېږي او خپل حق تر لاسه كړي، مگر د الله تعالی پيغمبر ﷺ دغه عمل ناسم بولي او توصيه كوي چې زور ازمایل په حوصله او صبر كې دی.

۳. په خلكو كې د پيغمبر ﷺ د دې پيغام خپرول: پر خپل ځان باندې د دې حديث شريف په تطبيقولو دې بسنه ونه شي، بلكې لازمه ده چې نور خلك هم له دې پيغام څخه خبر كړل شي، په ځانگړي ډول هغه څوك چې د انتقام او غچ اخيستلو او زور ازمایلو په فكر كې وي او د دې امكان هم وي چې پر نورو خلكو ظلم او تيري وكړي. بناءً لازمه ده چې هغوی په ښه او غوره طريقه له دې حديث شريف څخه خبر كړل شي، ځكه د ضرورت پر وخت د علم پټول ستره گناه ده.

۴. په صبر او حوصلې سره د انسان حقوق له منځه نه ځي: د قهر او غوسې په حالت كې زيات انسانان

يوه لاره نيسي چې ښې پايلې نه لري، مگر د حوصلې له برکته انسان ته ټولې لارې خلاصې وي او کولای شي چې په ژور فکر، دقت او تدبير سره داسې لار غوره کړي چې د ټولو پکې خير وي او هېڅ ډول نقصان او پېښماتيا ونه لري.

ارزونه

۱. د لوست حديث معنا کړئ.
۲. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
لَيْسَ الشَّدِيدُ بِ..... إِنَّمَا الشَّدِيدُ الَّذِي نَفْسُهُ عِنْدَ الْغَضَبِ.
۳. د حديث شريف گټې ووايست.

کورنۍ دنده

۱. د لوست حديث شريف حفظ کړئ.
۲. د لوست د حديث شريف د موضوع په اړوند يوه مقاله وليکئ.

شپږ دېرشم لوست

بد خويونه (۱)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: (إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا) متفق عليه

د کلماتو معنا

- ۱- إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: له بدگومان څخه ځانونه وساتئ.
- ۲- لَا تَحَسَّسُوا: د نورو د بدو عملونو پلټنه مه کوئ.
- ۳- لَا تَجَسَّسُوا: د خلکو عیبونه مه څیړئ.
- ۴- لَا تَنَاجَشُوا: د توکو نرخ مه لوړوئ. په دې ډول چې خپله یې نه اخلي.
- ۵- لَا تَحَاسَدُوا: یوله بل سره حسد مه کوئ.
- ۶- لَا تَبَاغَضُوا: یو له بل سره کینه مه کوئ.
- ۷- لَا تَدَابَرُوا: یو له بل سره دښمني مه کوئ او اړیکې مه پرې کوئ

د حدیث شریف معنا

له حضرت ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر صلی الله علیه و آله وفرمايل: يو پر بل بدگماني مه کوئ؛ ځکه چې بدگماني لوی دروغ دی. د يو او بل کمزوري مه بيانوئ، عیبونه یې مه رابرسیره کوئ او په نرخ کې دوکه مه کوئ او يو له بل سره حسد، کینه او دښمني مه کوئ. اې د الله بنده گانو په خپلو کې سره وروڼه شئ.

د حديث شريف حكمت

بدگوماني، د عيبنو لټول، كينه او بغض ساتل، مقاطعه او دښمني كول او نورو ته دوكه وركول هغه ناوړه خوښه دي چې د وگړو د بدنامۍ لامل گرځي او د ټولنې وگړي په بې ځايه ويناوو او كړنو مصروفوي، كله ناكله خبره دومره سختو دښمنيو ته ورسېږي چې فيصله كول يې هم ناشوني وي.

د حديث شريف گټې

۱. بدگوماني حرامه ده: بې له كوم دليله پر چا بدگومانه كېدل حرام دې، كله داسې هم كېږي چې په يو چا پورې تهمت وتړل شي چې دا يو ناروا او حرام كار دى.

په اصل كې هر انسان عادل او پاك دى او بدې يو عارضې شى دى چې په انسان كې پيدا كېږي، بايد هر انسان ته د خپل اصليت په نظر وكتل شي او تر څو پورې چې د يو انسان بدې د دلائلو او علامو په رڼا كې څرگند نشي، هغه يو پاك او عادل شخصيت دى او هېڅوك دا حق نه لري چې په خپلو اټكلونو، تشوگومانونو او بې ځايه آوازو د چا په حق كې د بدۍ قضاوت او فيصله وكړي.

په خپلو منځونو كې د بدگومانيو د ضررونو او ورڅخه د خلاصون د لارو چارو په هكله بحث وكړئ.

۲. تجسس او د نورو د ښو او بدو پلټل ښه كار نه دى.

تجسس د خلكو د پټو رازونو پلټلو ته وايي، محسس انسان هغه چاته وايي چې شپه او ورځ په دې لټه كې وي تر څو د خلكو د كورونو له پټو رازونو او پټو كړو وړو څخه ځان خبر كړي او بيا خپل ليدلي او اورېدلي معلومات نورو ته بيان كړي.

۳. تجسس هم ناروا عمل دى

تجسس د خلكو تر منځ د پټو رازونو را ټولولو ته وايي، تر څو نورو ته ورسول شي، تجسس د مجلسونو مصئونيت له منځه وړي، انسانان دې ته اړ كوي چې ځينې ويناوې او جايزې كړنې (په ځانگړي ډول د كور داخلي كارونه) د خاصو خلكو او مجلسونو د غړو تر منځ پټ وساتي، نو داسې ډول معلومات راټولول حرام عمل دى، لازم دي چې له داسې كار څخه ځان وساتل شي. البته د دولت د كشفې او استخباراتي شبكو له لوري د دښمنانو د دسيسو او پلانونو تعقيبول تر څو د مجرمينو

او د هغوی د طرحو مخه ونیسي، همدا راز له اداري فساد، ټولنیزو او اخلاقي فسادونو څخه ځان خبرول د دې حدیث له حکم څخه مستثنی دي، بلکې په ټولنه کې ځینې وخت د داسې کارونو ترسره کول فرض کفایي حسابېږي چې له دې څخه سربېره ټولنه د لوی فساد په لمن کې لوېږي.

۴. تناجش حرام کار دی

تجاجش ډېر د مزایدې په بیعه کې منځ ته راځي او هغه داسې وي چې د بازار د جنسونو د یو جنس د قیمت د اوچتولو په غرض یو کس له بل کس سره په دې خبره اتفاق وکړي چې د پېرودونکي په وړاندې به یو کس د پېرودونکي او بل د پلورونکي نقش اداء کړي او پېرودونکی به د دې لپاره چې نورو ته دوکه ورکړي یو جنس په ډېر اوچت قیمت ورڅخه واخلي چې داکار له یوه پلوه فريب او دوکه ده او له بل پلوه د یو څو دوکه بازو په وسیله د اجناسو د قیمتونو لوړول ټولې ټولنې ته ضرر رسول دي.

زده کوونکي دې د ښوونکي په مرسته د نجش ((مزایدې بیعه)) تمثیل کړي.

۱. د لوست د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

۲. لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ: لَا تَحَسَّسُوا: لَا تَدَابَّرُوا:

۳- د پورتنۍ حدیث شریف گټې په لنډ ډول بیان کړئ.

لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

۱. إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ.

۲. لَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا.

بد خويونه (۲)

۴- يو له بل سره كينه او حسد كول جواز نه لري:

په تېرو لوستونو كې مو د دې موضوع په اړه مفصل معلومات تر لاسه كړي دي.

۵- كينه او بغض حرام دي:

كينه او بغض دوستي او ملگرتيا له منځه وړي، د خلكو تر منځ اړيكي پرې كوي، د جگړو او اختلافاتو لامل گرځي، له همدې امله د اسلام مقدس دين بغض او هغه څه چې د بغض لامل گرځي، حرام گرځولي دي.

فعاليت

حسد تعريف او له غبطې سره څه توپير لري؟ بيان يې كړئ.

۶- د اړيكو پرې كول او يو له بل سره دښمني كول حرام كارونه دي. دا چې اسلام سوله ايز ژوند، او د ټولنيزو اړيكو ټينگښت ته ځانگړې پاملرنه كوي، له دې امله د اړيكو پرې كول او دښمني كول د اسلام له روحيې سره مخالف كارونه دي.

په يو بل حديث شريف كې چې بخاري او مسلم روايت كړي دي راغلي دي: (د يو مسلمان لپاره دا روا نه دي چې له بل مسلمان سره له دريو ورځو څخه زياته مقاطعه وكړي، كله چې له يو بل سره مخامخ شي، نو يو له بل څخه مخ اړوي، په دوی كې غوره هغه څوك دی چې پر بل باندې د سلام په اچولو كې لومړيتوب وكړي).

له بل پلوه له يو چا سره د خبرو نه كول مغرضو او فاسدو خلكو ته د دې زمينه برابروي چې له يو چا څخه بل چا ته تحريف شوې خبرې ورسوي چې بالاخره خبره لويې دښمنۍ ته رسېږي.

۷- د الله تعالى بندگي

انسانان بايد عاجز او متواضع وي او دا سوچ وکړي چې که هر څومره د قدرت، لوړ مقام او ډېرې پانگې خاوند وي، بيا هم د الله تعالى عاجز بنده دی، نو په کار نه ده چې د الله تعالى له حکمونو څخه سرغړونه وکړي.

۸- د ورورولۍ ژوند

په کار ده چې د مسلمانانو تر منځ د ورورولۍ اړيکې ټينگې او را ژوندۍ کړای شي چې له ورورولۍ څخه هدف همغه نژدې همدردي، خير غوښتل او زړه خوږی وي، لکه: د يو بدن د اعضاوو په څېر چې د يوې عضوې په درد سره ټولې اعضاوې د نا ارامۍ احساس کوي او د هغې په راحت سره ټولې اعضاوې د راحت احساس کوي.

۱. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:

إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ فَإِنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ وَلَا وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا تَنَاجَشُوا وَلَا تَحَاسَدُوا وَلَا وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د حديث شريف كوم عبارت د بغض په حرمت دلالت كوي؟
۳. د حديث شريف كوم عبارت د مقاطعې په حرمت دلالت كوي؟
۴. د حديث شريف كوم عبارت د بدگوماني په حرمت دلالت كوي؟

۱. لاندې عبارتونه حفظ کړئ:

لَا تَحَاسَدُوا وَلَا تَبَاغَضُوا
وَلَا تَدَابَرُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا.

۲. د يو مناسب عنوان لاندې د لوست د حديث شريف په اړه يوه مقاله وليکئ.

اته دېرشم لوست

نېشه يي توکي

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ((كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ، وَمَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَقَلِيلُهُ حَرَامٌ)) رواه ابن ماجه.

د کلماتو معنا

مَا أَسْكَرَ: کوم شی چې نېشه راولي
كَثِيرُهُ: ډېر یې
قَلِيلُهُ: لږ یې

د حدیث معنا

له حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې پیغمبر ﷺ وفرمایل: هر هغه څه چې مستي او نېشه راولي، حرام دي او هر هغه څه چې زیات یې نېشه راولي لږه اندازه یې هم حرامه ده.

د حدیث شریف حکمت

نېشه یي توکي وگړي او ټولنه له خورا سختو زیانونو سره مخ کوي: لکه دیني زیانونه، روغتیايي زیانونه، ټولنیز زیانونه، اقتصادي زیانونه، سیاسي زیانونه، امنیتي زیانونه، روحي زیانونه او داسې نور. په همدې اساس په سالمه ټولنه کې باید د نېشه یي توکو له استعمال څخه په کلکه ډډه وشي.

د نېشه اي توکو تعریف

نېشه یي توکي هغه توکي دي چې متداوم استعمال یې د مرکزي اعصابو د فعالیت سیستم ته تغیر ورکوي او زیات استعمال یې د بدني او روحي روږدوالي لامل ګرځي.

د نیشه ای توکو ډولونه

نیشه ای توکي هم په طبعي توگه وجود لري، لکه: اپین چې د کوکنارو له بوټو څخه لاس ته راځي او هم په مصنوعي او کیمیاوي ډول چې په لابراتوارونو کې جوړېږي، لکه: هیروین، مورفین، کوکائین، کودین او داسې نور.

د نیشه ای توکو ضررونه

د نیشه یي توکو استعمال ډېر جسمي او روحي زیانونه لري، په لاندې ډول یې بیانوو.

۱. د بدن د دفاعي سیستم کمزوري کول.
۲. د مرکزي اعصابو د فعالیت سستول.
۳. د زړه د ټکان زیاتوالی .
۴. د ستوني او بډوډو سرطان
۵. د لید کمزوري کول.
۶. د وینې د فشار لوړول.
۷. په وینه کې د غوړوالي زیاتوالی.
۸. د زړه درېدل.
۹. د تنفسي سیستم خرابیدل.
۱۰. روحي تشویشونه، لکه: (خفگان، اضطراب، ځانته ناستی، په ځان باندې بې باوري او نا امیدي) پیدا کیدل.

۱. د حدیث شریف معنا واضحه کړئ.
۲. د نیشه یي توکو مهم ضررونه بیان کړي.
۳. لاندې عبارتونه بشپړ کړئ:
((كُلُّ مُسْكِرٍ))
((مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ فَ..... حَرَامٌ))

- حدیث شریف له معنا سره حفظ کړئ.
- د نیشه ای توکو د زیانونو په اړه یوه مقاله ولیکئ چې له شپږو کرښو څخه کمه نه وي.

نهه دېرشم لوست

فاسده بيعه

په نولسم لوست کې مو باطله بيعه وپېژندله، اوس غواړو چې په فاسده بيعه وپوهېږو.

د فاسد تعريف

فاسد په لغت کې: د صالح ضد دی یعنې ناسم.

په اصطلاح کې: فاسده بيعه هغه ده چې په اصل کې مشروع او روا وي، خو د صفت له مخې صحيحه نه وي یعنې د انعقاد شرطونه یې موجود وي، خو د صحت له شرطونو څخه پکې کوم شرط مختل شوی وي.

مثلاً په بيعه کې داسې شرط کېښودل شي، چې عقد د هغه تقاضا نه کوي او ورسره موافق نه وي، لکه په دې شرط د يو کور خرڅول چې په کرایه به یې نه ورکوي.^(۱)

حکم يې

مبيعه او مال په قبض کولو سره ملک گرځي، تصرف په کې نافذ دی، خو هر يو د متعاقدينو کولای شي چې بيعه فسخه کړي او اخیستې مال بیرته رد کړي، ترڅو فساد له منځه ولاړ او د شخړو مخه ونیول شي.^(۲)

د فاسدې بيعې ځينې احکام

• په فاسده بيعه کې يواځې د عقد په کولو سره ملک نه ثابتېږي ترڅو چې له عقد سره سم د بايع په اجازه قبض شوی نه وي.

• که چېرې په فاسده بيعه کې بايع مشتري ته مبيعه تسليم کړي او په عقد کې دواړه عوضه (مبيعه او ثمن) مال وي، پدې صورت کې مشتري د مبيعې مالک گرځي او بايع د ثمن مالک گرځي.^(۳)

۱- البحر الرائق (ج ۱۶ / ص ۲۹) - مجمع الانهر - (ج ۵ / ص ۲۴۰) - رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۱۰۰)

۲- الجوهرة النيرة: ۱/ ۲۹۳

۳- الجوهرة النيرة - (۲ / ۲۶۹) - العناية شرح الهداية - (۹ / ۱۸۸)

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:

۱- فاسده بيعه لغه او اصطلاحاً تعريف كړئ؟

۲- د فاسدې بيعې حكم څه دى؟

كورنۍ دنده

د باطلې او فاسدې بيعې تر مينځ توپير څه دى؟ په كتابچو كې يې وليكئ.

مکروه بيعه

له منعه شويو بيعو څخه مو باطله او فاسده بيعه وپيژندله، اوس غواړو چې په مکروه بيعه وپوهېږو.^(۱)

د مکروه بيعې تعريف

مکروه په لغت کې: د محبوب ضد دي، يعنې بد گڼل شوی. او شرعاً: هغه بيعه ده چې اصلاً او وصفاً روا وي، خو د يوه بل شي له کبله ورڅخه د ډډې کولو حکم شوی وي، لکه د جمعې د آذان په وخت کې اخيستل او خرڅول.^(۲)

حکم يې

په مکروه بيعه کې له قبض څخه مخکې ملکيت ثابتېږي او د قيمت ورکول واجبېږي.^(۳)

د مکروه بيعې مهم ډولونه:

۱. نجش

نجش په لغت کې: د جال لور ته د مرغانو هې کولو ته وايي. او د شريعت په اصطلاح کې: د دريم گري له لوري د مال قيمت لوړول، پداسې حال کې چې په خپله يې اخيستونکی نه وي، بلکې يواځې د نورو د هڅولو لپاره يې قيمت لوړول غواړي، نجش بلل کېږي.

ددې بيعې حکم: دا بيعه مکروه بيعه ده. ځکه دا د يو مسلمان ورور د ضرر لپاره يوه حيله جوړول دي، له دې امله شريعت ورڅخه منعه کړې ده.

۲. د ورور په بيعه باندې بيعه کول:

ددې صورت داسې دی چې دوه کسان (بايع او مشتري) د يوې سلعې (سامان) په بيعه کولو لگيا وي، بايع خپل شی قيمت کړي، په دې وخت کې بل مشتري راشي او د دوی په بيعه کې ځان ورگډ کړي او هغه شی له بايع څخه يا په زيات قيمت او يا په هغو يادوشويو ثمنو واخلي.

۱- د امام صاحب رح په آند تحريمي مکروه: هغه ده چې په ظني دليل چې شبهه پکې موجوده او ثابته وي، او حرامو ته ورنژدې وي. (فتح القدير: ۲۳۹/۵، والبحر الرائق ج ۱/۶ ص ۳۰)، وتبيين الحقائق ج ۱/۱ ص ۴۲۳.

۲- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۲۰۶)

۳- الهداية (حاشية) (۱۹). ۵۶ - بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۳)

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: (دا پکار نه ده چې يو مسلمان د خپل ورور په بيعه کې د ځان لپاره ورگډ شي) او دا ځکه چې په دې بيعه کې بل مسلمان ورور ته اذيت او ضرر رسېږي.^(۱)

۳. د قافلې مخې ته ور تگ

صورت يې دا دی چې يو څوک د داسې قافلې په راتگ خبر شي چې ډېر سامان (لکه غنم) يې را بار کړي وي او يو سړی ورشي او ټول هغه څه ورڅخه واخلي چې قافلې راوړي وي او بيا يې ښار ته راوړي او د خپلې خوښې د قيمت مطابق يې خرڅوي او يا دا چې ښاري سړی صحرايي ته ووايي: مال دې زما سره کېږده، په مناسب وخت کې به يې په ښاريانو درته په لوړ قيمت خرڅ کړم.

د دې بيعې حکم: دغه اخيستل مکروه دي، ځکه د يوه روايت له مخې رسول الله ﷺ فرمايي: (تاسو د قافلې مخې ته د تجارت لپاره مه ورځئ)^(۲)، دغسې کول هلته مکروه دي چې د منطقې اوسيدونکي په قحطۍ اوتنگ لاسي کې وي او دا کار ورته ضرر رسوي او که يې ضرر ورته نه رساوه بيا گناه نه لري.^(۳)

۴. د جمعي د آذان په وخت کې بيعه کول

د بيعې مکروهه وخت له جمعي د آذان څخه پيل کېږي: الله تعالي فرمايي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ} ^(۴). "اې مؤمنانو! کله چې د جمعي په ورځ د لمانځه لپاره آذان وشي، نو د الله د ذکر خواته وځغلى، اخيستل او خرڅول پرېږدئ".

د دې بيعې حکم: دغه بيعه مکروه ده، ځکه له دې سره غير مشروع شى خير مه شوى دى چې هغه د جمعي د لمانځه او يا د خطبې نه پاتې کيدل دي. پدې ټولو صورتونو کې بيعه مکروه ده خو عقد او تړون ورباندې نه فاسدېږي.

دکر شوې بيعې شرعاً مکروه دي، حکمت يې وواياست چې ولې مکروه گرځول شوې دي؟

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۹۰)

۲- {صحيح البخارى ۳۶۷/۵}

۳- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۱ / ص ۴۸۹)

۴- سورة الجمعة

ارزونه

أ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووياست:

- ۱- مکروه بيعه تعريف کړئ.
 - ۲- د مکروه بيعې حکم څه دی؟
 - ۳- په لنډه توگه د مکروه بيعې مهم ډولونه وښايست.
- ب- د لاندې صحيحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کيږدئ:
۱. د نجش حکم: نجش بيعه مکروه ده () .
 ۲. د جمعې د اذان په وخت کې بيعه مکروه نه ده () .
 ۳. له مکروهاتو سره عقد نه فاسدېږي () .

کورنی دنده

د مکروهه بيعو په هکله يوه مقاله وليکئ.

یو خلوېښتم لوست

اقاله

محمود له یوه دکان څخه یوه جامه واخیستله چې کله خپل کور ته ولاړ، د جامې په اخیستلو پښیمانه شو، نو پلورنکي ته راغی او ورڅخه یې وغوښتل چې جامه بیرته واخلي او ده ته خپلې پیسې ورکړي، د دکان خاوند دا وړاندیز قبول کړ. خپله جامه یې واخیسته او ده ته یې خپلې پیسې ورکړې.

د اقالې تعریف

اقاله په لغت کې: پورته کولو، او لرې کولو ته وايي.^(۱)
او په اصطلاح کې: د متعاقدینو په خوښه د بیعې له مینځه وړلو ته اقاله ویل کېږي.^(۲)

د اقالې د روا والي حکمت

اقاله د دې لپاره روا شوې ده، ترڅو د خلکو لپاره آسانتیا رامنځ ته شي، ځکه کله داسې پېښېږي چې یو سړی په پیسو یو څه واخلي او بیا وگوري چې دې پیسو ته اړتیا لري او کله چې یو شی خرڅ کړي بیا وگوري چې دې هغه شي ته اړتیا لري او په بیعه پښیمانه شي، نو اسلامي شریعت د اقالې اجازه ورکړې ده، او د عقد مقابل لوری یې دې خبرې ته تشویق کړی دی چې هغه قبوله کړي.

د اقالې حکم

په بیعه کې اقاله جائزه ده، ځکه له رسول الله ﷺ څخه روایت دی، فرمایي: { مَنْ أَالَ نَادِمًا، أَالَ اللَّهُ عَزَّ وَتَعَالَى }^(۳). (څوک چې له یوه پښیمانه انسان سره اقاله وکړي (بیعه له مینځه یوسي) الله تعالی به یې گناوې له منځه یوسي).

او بل دا چې د بیعې عقد کول د دواړو اړخونو (بایع او مشتری) حق دی، نو د دې حق هم لري چې هغه له مینځه یوسي.

د اقالې شرطونه

- ۱ - په اقالې کې باید دواړه اړخه راضي او خوښ وي.
- ۲ - مبیعه باید د اقالې په وخت کې موجوده وي، ځکه اقاله د عقد لږې کول دي، محل او ځای یې مبیعه ده.

۱ - فتح القدیر - (ج ۱۵ / ص ۲۰۰).

۲ - تبیین الحقائق: ۶۵/۱۱.

۳ - رواه أبو داود، وابن ماجه، وصححه ابن حبان، والحاكم.

احمد په سلو افغانیو له محمود څخه د چای یو ترموز واخیست، له اخیستلو وروسته محمود پښیمانه شو او له احمد څخه یې وغوښتل چې خپل مال یې بیرته ورکړي، احمد ومنله خو لس افغانۍ گټه یې هم ورڅخه واخیسته، اوس ووايست چې دغه معامله اقاله ده او که نه؟

د دی باب اړوند مسائل

۱. اقاله کول د فسخې په معنا ده، مگر دا چې فسخه کول متعذر او ناشوني شي دی او هغه دا چې په مبیعه کې له قبض څخه وروسته جلا زیات والی راشي (لکه کوم خاوری چې بچې وزېږوي).
۲. که چېرې تر لومړنیو ثمنو په زیات قیمت اقاله وکړي، او یا د لومړني ثمنو د جنس په خلاف اقاله وکړي، پدې صورتونو کې دا عقد اقاله نه بلکې له سره نوې بیعه ده.
۳. د ثمنو ضایع کیدل او له مینځه تلل د اقالې کولو د صحت مانع نه ګرځي، خو د مبیعې هلاکیدل او له مینځه تلل د اقالې د صحت مانع ګرځي.

آ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. د (مَنْ أَقَالَ نَادِمًا، أَقَالَهُ اللَّهُ عَثْرَتَهُ) معنی بیان کړئ.
۲. د اقالې د رواایي حکمت او گټه څه ده؟
۳. د اقالې حکم څه دی؟
- ب. لاندې تش ځایونه ډک کړئ:
- اقاله په لغت کې: ته وايي.
- او په شریعت کې:
- ج. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) نښه کېږدئ:
۱. دا شرط نه دی چې د اقالې دواړه اړخه به په اقاله کولو راضي او خوښ وي ().
۲. دا شرط نه دی چې مبیعه دې د اقالې په وخت کې موجوده وي ().

رسول الله ﷺ فرمایي: (مَنْ أَقَالَ نَادِمًا، أَقَالَهُ اللَّهُ عَثْرَتَهُ) دغه حلیث شریف په خپلو کتابچو کې شرح کړئ؟

دوه څلوېښتم لوست

د مړابحې بيعه

د مړابحې تعريف

لغتاً: مړابحه گټې او ډيروالي ته وايي.

او شرعاً:

په معلومه گټه باندې د مال خرڅولو ته د مړابحې بيعه ويل کېږي.

ددې بيعې د جواز سبب او حکمت

ډېر داسې مشتريان شته چې په سوداگرۍ کې مهارت نه لري او يا د بازار له قيمت څخه خبر نه وي، نو دا خوښوي چې له يو چا څخه په معلومه گټه يو شی واخلي، مثلاً ورته وايي: په سلو کې پنځه افغانۍ گټه درکوم.

نو په دې طريقه په ډاډه توگه بيعه کولای شي.

د مړابحې حکم:

د مړابحې د بيعې عقد او تړون شرعاً جايز دی، ځکه د جواز ټول شرطونه پکې شتون لري.

د مړابحې د صحت شرطونه:

۱. د اخيستلو اصلي قيمت بايد معلوم وي.

۲. د گټې اندازه بايد معلومه وي.

د دې باب اړوند احکام

• په اصلي قيمت باندې د دوبي، رنگ ورکونکي، طراز (نقش او نگار کوونکي) او مزي (تاوونکي)، او د حمل (بارولو، نقلولو) او خوراک پيسې ورزياتيدل جواز لري، خو د خرڅولو په وخت کې به داسې وايي: دا شی په دومره راته تمام شوی دی او داسې به نه وايي چې ما په دومره اخيستی دی.

• د امام ابوحنيفه (رحمه الله) په وړاندې كه چېرې د مړابچې په بيعه كې مشتري په كوم خيانت پوه شو، نو دى اختيار لري كه يې خوبنه وي په ټولو ثمنو دې واخلي او يا دې بيرته ورکړي.

فعاليت

د مړابچې بيعه په مختلفو صورتونو تمثيل كړئ.

ارزونه

لاندې پوښتنو ته ځواب ووايست:

۱. د مړابچې بيعه تعريف كړئ؟
۲. حكم يې څه دى؟
۳. د مړابچې شرطونه څه دي؟
۴. د مړابچې د بيعې د جواز سبب ذكر كړئ.
۵. د مړابچې دوه حكمونه ذكر كړئ.

کورنۍ دنده

د مړابچې د بيعې په هکله عمده ټکي په خپلو کتابچو کې وليکئ؟

دري څلوېښم لوست

د توليې بيعه

په تېر لوست کې مو د مراحې بيعه وپېژندله چې ګټه پکې کېږي، اوس غواړو چې د توليې بيعه وپېژنو.

د توليې تعريف

توليه په لغت کې: بل چاته د ولايت او واک ورکولو ته وايي. اصطلاحاً: په خپل سر (په اخيستل شوي قيمت) د شي پلورلو ته وايي. په توليه کې بايع نه ګټه کوي او نه نقصان.^(۱)

د توليې د بيعې د مشروعيت دليل

په يو روايت کې راغلي دي چې: ابوبکر رضي الله عنه دوه اوبنان واخيستل، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل (وَلَنِي أَحَدُهُمَا) يعنې يواوېن په خپل سر راکړه، يعنې په هغو ثمنو (قيمت) يې راکړه چې تاپرې اخيستی دی.^(۲)

د توليې د بيعې د روا والي حکمت

خلک توليې ته اړ دي، ځکه په خلکو کې داسې کسان شته چې د شيانو په قيمتونو نه پوهېږي، نو له داسې چا څخه مرسته غواړي چې هغه ورباندې پوهېږي، تر څو په ډاډه زړه بيعه تر سره کړي.^(۳)

د توليې د صحت شرطونه

۱- عوض او بدل بايد مثلي او يا قيمي وي.

۲- عوض او بدل بايد د مشتري مملوک (خپل مال) وي.^(۴)

فعاليت

د توليې د بيعې مختلف صورتونه تمثيل کړئ.

۱- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۴۸۴)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ۵ / ص ۳۲۲)

۳- الفقه الحنفي وأدلته: ۵۲ - ۵۳

۴- رد المحتار - (ج ۱۹ / ص ۴۸۴)

د توليه بيعي احكام

- د امام ابوحنيفه (رحمه الله) په نظر، كه چېرته اخيستونكى د توليې په بيعه كې په خيانت خبر شي، نو بيا دې په هماغه اندازه له ثمنو څخه (قيمت) كم كړي.
- په توليه چې به وزن (تله) او پيمانه باندې اندازه كيږي كې موزون او مكيل شيان بايد بيا له سره وزن او پيمانه شي، له هغې وروسته دې مشتري ته ورکړل شي، تر څو دواړه طرفه د هغې له اندازې څخه مطمئن شي.^(۱)

لاندې پوښتنو ته ځواب وواياست:

۱. د توليې بيعه تعريف كړئ.
۲. د توليې بيعې حكم څه دى؟
۳. د توليې شرطونه كوم دي؟
۴. د توليې بيعې د مشروعيت دليل ذكر كړئ.
۵. د توليې حكمونه ذكر كړئ.

د مراتبي او توليې فرق په خپلو کتابچو کې وليکئ؟

۱- مختصر القدوري: باب المراجعة والتولية

څلور څلوېښم لوست

ربا (سود)

د احمد زوی ډېر سخت مریض شو، د هغه د علاج لپاره (۱۰۰۰۰) افغانیو ته اړتیا لري، محمود ورته وایي: زه به دغه پیسې درکړم، خو یوه میاشت پس به (۱۲۰۰۰) افغانی راکوې، او که را دې نه کړې، نو بیا به د هرې میاشتې په تیریدو سره ماته دوه دوه زره افغانی اضافه راکوې. یعنې یو کال پس به احمد له محمود څخه (۳۴۰۰۰) افغانی پور وړی وي.

د ربا تعریف

ربا په لغت کې: زیاتوالي ته وایي.

او په اصطلاح کې: بې عوضه زیاتوالی ربا بلل کېږي.^(۱)

د ربا د حرمت دلیل

الله تعالی ﷻ فرمایي: {وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا}.^(۲)
ژباړه: او الله تجارت روا، او سود بې ناروا کړی دی.

د ربا (سود) د تحریم حکمت

په سود کې د بیوزلو او تنگ لاسو له ضعف څخه ډېره ناوړه استفاده کېږي، د دې پر ځای چې په دوی باندې ترحم او مهرباني وشي او له دوی سره بډایان مرسته وکړي او یا کم تر کمه هغوی ته قرض حسنه ورکړل شي، د هغوی پاتې جایدادونو او شتمنیو ته یې هم سترگې نیولې وي او په پای کې یې له هغو نه هم خلاص کړي، او یا دا چې ټول عمر یې خپل غلام وگرځوي. (دغه حقیقت د جاهلیت په دوره کې وجود درلوده)

د ربا حکم: په شریعت کې ربا (سود) مطلقاً حرام دی.

۱- رد المحتار (ج ۲۰ / ص ۹۸)

۲- [البقرة/ ۲۷۵]

د ربا صورتونه

۱. کله چې په مال کې د قدر او جنس دواړه صفتونه موجود شي په دې صورت کې هم زیادت په کې حرام دی او هم نسیه، لکه: د (سل گرامه) طلا تبادله په یو سل او شل گرامه طلا باندې.
۲. کله چې په مال کې له دې دواړو (قدر یا جنس) صفتونو څخه یو (زائل) شي په هغې کې زیادت روا دی، خو نسیه پکې حرامه ده، لکه: د خلورو منو غنمو خرڅول په پنځه منه اوریشو باندې چې دا لاس په لاس روا خو نسیه یې حرامه ده.

که یو څوک د یوه پسه په عوض کې یو پسه او یو وری واخلي، آیا دا سود بلل کېږي؟

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ورکړئ:

۱. په شریعت کې د ربا (سود) حکم څه دی؟
۲. د ربا او سود د حرمت حکمت څه دی؟
۳. د ربا څو صورتونه بیان کړئ.

د ربا او سود د حرمت او ټولنې ته د هغې د ضررونو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

پنځه څلوېښتم لوست

قرض

رسول الله ﷺ فرمايي: { څوڅک چې د يو مسلمان د ژوند مشکل آسانه کړي، الله تعالى به د ده مشکل آسانه کړي..... ، او الله تعالى تر هغه د ده مرسته کوونکی دی تر هغه چې دی د خپل ورور مرسته کوي }^(۱).

د قرض تعريف

لغة: غوڅولو او پرې کولو ته وايي، په قرض کې هم يو څوڅک له خپل مال څخه يوه برخه پرې کوي او بل ته يې ورکوي، قرض ته سلف هم وايي. شرعاً: يوه چاته د مثلي مال ورکول دي چې هغه گټه ورڅخه واخلي او مثل يې بيرته قرض ورکوونکي ته ورکړي.^(۲)

د قرض رکن

رکن يې ايجاب او قبول دی.

د قرض د مشروعيت دليل: قرض په قرآن، سنت او اجماع ټولو دلائلو باندې ثابت دی.

۱. **د کتاب الله دليل:** الله تعالى فرمايلي: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَيْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ^(۳)}. "اې مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نېټې له پاره تاسې په خپلو منځو کې د پور معامله کوئ، نو هغه وليکئ".

۲. **د سنت دليل:** رسول الله ﷺ فرمايي: ((هر مسلمان چې بل مسلمان ته دوه ځلې قرض ورکړي، خدای به ده ته د يو ځل قرض په اندازه د صدقې کولو اجر ورکوي.))^(۴)

د دې مبارک حديث مفهوم دادی چې د قرض پنځوس په سلو کې ورته د صدقې په شان محاسبه کېږي.

۱- شعب الایمان. بیهقي - (۶ / ۱۰۴).

۲- رد المحتار - (ج ۲۰ / ص ۷۴).

۳- {البقرة: ۲۸۲}.

۴- مسند الصحابة - (۲۶ / ۹۵)، ابن ماجه او ابن حبان له عبدالله ابن مسعود څخه روایت کړی دی.

۳. د اجماع دليل: ټول اهل علم د قرض ورکولو په جواز متفق دي.^(۱)

د قرض د روا والي حکمت

کله داسې اقتصادي ستونزه انسان ته پېښېږي چې د بل چا نقدي مرستو ته اړ کېږي او خلک ده ته په وړيا توگه پيسې نه ورکوي او دی هم د نورو صدقې نه قبلوي، نو يواځينی لاره همدغه ده چې د يوې مودې لپاره د چا نه پور (قرض) واخلي او بيا يې بيرته ورکړي. ځکه خو شريعت قرض روا کړی دی او خلک يې دې ته هڅولي دي چې محتاجو او اړو کسانو ته قرض ورکړي.

د قرض حکم

د قرض اخيستونکي ملکيت سمدلاسه په (قرض) اخيستل شوی مال کې ثابتېږي او د ده په ذمه (په غاړه) سمدلاسه د هغه مثل ثابتېږي چې بايد قرض ورکونکي ته يې په راتلونکي کې ورکړي.^(۲)

د قرض شرطونه

۱. قرض ورکونکي ته راجع شرط دا دی چې قرض ورکونکي بايد د تبرع (احسان کولو) اهليت ولري، نو که يو ممیز هلک يو چاته قرض ورکړي دا صحت نه لري، ځکه چې شريعت ده ته د داسې تصرف جواز نه دی ورکړی چې په هغه کې د ضرر احتمال وي، لکه هبه او داسې نور.^(۳)

۲. قرض (قرض ورکړ شوي مال) ته راجع شرطونه دا دي:

۱- قبض کول يې.

ب- قرض ورکړل شوی شی بايد مثلي وي، لکه پيمانه کيدونکي او تلل کېدونکي شيان، يا سره نژدې شميرل کيدونکي شيان، نود داسې شي قرض ورکول چې د هغه مثل نه وي جواز نه لري، ځکه هغه بيا د شخړو لامل گرځي.^(۴)

۳. په قرض باندې به گټه نه اخيستل کېږي، ځکه اصل په قرض کې د ثواب او اجر حاصلول دي او له قرض اخيستونکي سره احسان کول دي، نو که قرض ورکونکي په قرض اخيستونکي معلومه گټه کېږدي دا جواز نه لري، ځکه دا د ربا (سود) شبهه پيدا کوي. خو که قرض اخيستونکي په خپله خوښه له اخيستل شوي شي څخه ښه شی ورکړي، بيا کومه

۱- العناية شرح الهداية - (ج ۹ / ص ۲۸۸) - الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ۵ / ص ۴۳۹)

۲- بدائع الصنائع (ج ۱۷ / ص ۴۲۵)

۳- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۶)

۴- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۷ / ص ۴۱۸)

پروانه لري، بلکې دا د قرض ښه ادا او ښه کار دی، رسول الله ﷺ فرمایي: {خَيْرُ النَّاسِ أَحْسَنُهُمْ قَضَاءً} ^(۱)، "ښه او غوره د خلکو هغه دی چې قرض په ښه توګه اداء کوي.

فعالیت

- ۱- ستاسو په سیمو کې څه ډول پوړونه ورکول کېږي، ددې لوست په رڼا کې د هغه څرنگوالی په ګوته کړئ.
- ۲- د قرض د شرطونو په هکله له یو بل سره مباحثه وکړئ.

ارزونه

- أ. لاندې پوښتنوته ځوابونه ورکړئ:
 ۱. قرض لغه او اصطلاحاً تعریف کړئ.
 ۲. د قرض د مشروعیت دلیل څه دی؟
 ۳. د قرض حکم څه دی؟
 ۴. د قرض رکن او شرطونه څه دي؟
- ب. د لاندې صحیحو جملو مخې ته د (✓) او د غلطو جملو مخې ته د (✗) ښه کیږدئ:
 ۱. د قرض رکن ایجاب دی فقط ().
 ۲. قرض په هر شی کې جواز لري ().

کورنۍ دنده

د قرض عمده مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

شپږ څلوېښتم لوست

د صرف بيعه

د صرف تعريف

په لغت کې: د يو شي د مخ اړول له يوې خوا نه بلې خوا، ته وايي.^(۱)
 اوپه شريعت کې: صرف د نقودو بيعه ده په نقودو باندې. که يې جنس يو وي او يا توپير سره ولري.
 او له نقودو څخه مراد: سره زر، سپين زر او هغه څه دي چې د دې دواړو پر ځای درېږي، لکه مروجې پيسې.^(۲)

د نومولو وجه

دغه عقد په (صرف) باندې ځکه ونومول شو چې په دغې بيعې کې غالباً هر جانب خپلې پيسې له يوه حالت څخه بل حالت ته اړوي، مثلاً: ريال يا ډالري يا کلداري په افغانۍ اړوي.

د صرف د بيعې حکم

کله چې د صرف د بيعې شرطونه پوره شي په هغه صورت کې جائزه ده.

د صرف د بيعې شرطونه

۱. د جانينو له جدا کېدو مخکې (له يوه او بل څخه) د مال قبضول.
۲. ځکه چې قيمتونه هره لحظه تغير مومي او بيا نزاع او شخړې ته لاره هوارېږي.
۲. پدې بيعه کې خیار شرط وجود نه لري، ځکه چې خیار شرط اضافي وخت ته اړتيا لري او د صرف په عقد کې تاخير او تاجيل د شخړو سبب گرځي.
۳. همدارنگه تاجيل به هم پکې نه وي.

د صرف د بيعې احکام

۱. د سپينو زرو په سپينو زرو او د سرو زرو په سرو زرو خرڅول جواز نه لري، مگر دا چې د دواړو اندازه په يو شان وي، لاس په لاس وي نېټه به پکې نه وي.

۱- (لسان العرب)

۲- مجمع الأنهر في شرح ملتقى الأبحر - (ج ۵ / ص ۴۴۶).

۲. که چیرې سره زر په سپینو زرو خرڅ کړل شي، پدې صورت کې تفاضل او زیاتوالی جواز لري او له بیلیدو مخکې قبض کول واجب دی او که چیرې د صرف په بیعه کې عاقدین د بدلینو له قبضولو مخکې سره بیل شي، نو دا عقد باطل دی .
۳. د صرف په بیعه کې مخکې له دې چې عوضین قبض شي، تصرف کول پکې جواز نه لري.
۴. رایجې پیسې د نقدینو حکم لري.^(۱)

په بازار کې د صرف د بیعې موجوده بیلگې او نمونې یې له حکم سره بیان کړئ.

۱. د صرف بیعه تعریف کړئ.
۲. له نقودو څخه مراد څه دی؟
۳. د صرف د بیعې حکم څه دی؟
۴. شرطونه یې څه دي؟

د دې لوست خلاصه په خپلو کتابچو کې ولیکئ .

۱- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۳)

اووه خلوښتم لوست

د سَلَم بېعه

محمود د غنمو بزگر دی، دی پیسو ته ضرورت لري، احمد هغه ته پیسې ورکوي، خو له هغه نه (۵۰۰) کیلو گرامه غنم اخلي، اما غنم فعلا وجود نه لري، مگر د غنمو مقدار او نور ټول مشخصات یې معلوم کړل، ترڅو چې په راتلونکې کې د دوی ترمنځ کوم اختلاف او شخړه واقع نه شي.

د سلم تعريف

سلم په لغت کې: تسليمولو او سپارلو ته وايي.

او اصطلاحاً: په عاجل مبلغ باندې د آجل^(۱) مال تبادلي ته وايي.^(۲)

د سلم بيعي اړوند اصطلاحات

رب السلم: مشتري ته وايي.

مسلم إليه: بايع ته وايي.

مسلم فيه: مبيعي ته وايي.

راس المال: هغه مبلغ ته ويل کېږي چې مخکې بايع ته ورکول کېږي.

د سلم د مشروعيت دليل

سلم په کتاب الله، سنت مطهره او د امت په اجماع باندې ثابت دی:

د کتاب الله دليل: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدَيْنٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُبُوهُ} ^(۳).

"اي مؤمنانو، کله چې د کومې ټاکلې نيتې له پاره تاسي په خپلو منځو کې د پور د راکړې ورکړې معامله کوئ، نو هغه وليکئ".

د سنت مطهره دليل

روایت شوی دی چې رسول الله ﷺ (د هر هغه شی له بيعي څخه منعه کړي ده چې له انسان سره

موجود نه وي، خو سلم ته یې اجازه ورکړې ده).^(۴)

همدارنگه پیغمبر اکرم ﷺ فرمایلي دي: که څوک سلم کوي، نو باید د جنس اندازه (وزن او یا پیمانه) په کې

۱- (هغه مال چې د یوې ټاکلې مودې وروسته په لاس ورشي).

۲- رد المختار - (ج ۲۰ / ص ۲۲۹) - مجمع الأنهر - (ج ۵ / ص ۳۹۷). ۸۶ - {البقرة: ۲۸۲}

۳- العناية شرح الهداية - (۹ / ۳۸۵). تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۱ / ص ۲۵۱)

۴- المرجع السابق

معلومه وي او همدارنگه بايد د جنس د تسليمۍ وخت هم معلوم وي.^(۱)

د اجماع دليل

د ټول امت علماء د سلم په جواز متفق دي.

د سلم د مشروعيت حکمت

د سلم په روا کولو کې د بايع د حاجت رفع کول په نظر کې نيول شوي دي او د دې پر ځای چې حاجتمند شخص سود کوونکو ته پناه وروړي او په سود ورڅخه پور واخلي، هغه له وخت څخه مخکې خپل محصول د سلم له لارې خرڅوي او له دې لارې مال لاس ته راوړي. همدارنگه ممکنه ده چې مشتري د ثمن له کم والي څخه گټه واخلي.

د سلم حکم: د بايع لپاره په ثمنو کې او د مشتري لپاره په مبيعه کې د ملکيت ثابتيدي.

د سلم شرطونه

د سلم بيعه تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو په هغې کې اووه (۷) شرطونه پوره نشي:^(۲)

۱. جنس به معلوم وي. (چې غنم دي که اوريشې)
۲. نوعه (ډول) به يې معلوم وي. (لکه آبي يا للمي).
۳. صفت به يې معلوم وي. (لکه اعلى او ادنى)
۴. اندازه به يې معلومه وي.
۵. وخت او موده به يې معلومه وي.
۶. د ثمن يا راس المال مقدار او مشخصات بايد معلوم وي.
۷. د مال د تسليمولو ځای ټاکل چې بايع به يې مشتري ته تسليموي، (مخصوصاً که چېرې جنس داسې شى وي چې د هغه په انتقالولو باندې مصارف راځي).

د سلم اړوند احکام

- سلم پداسې شى کې جائز نه دی چې هغه شى د عقد له وخته د تړون تر پای پورې په بازارونو کې پيدا نه شي.
- سلم تر هغه صحت نه پيدا کوي تر څو چې ثمن (يا رأس المال) د عاقدينو تر جدا کيدلو

۱- المرجع السابق

۲- المرجع السابق

مخکې د بايع له خوا قبض نه شي.

- په هر هغه شی کې سلم جائز دی چې د صفت او اندازی پیژندل یې په دقت سره وکړل شي او کوم شی چې د صفت تعین او د اندازی پیژندل یې ممکن نه وي، په هغه کې سلم جائز نه دی.

لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:

۱. سلم تعريف کړئ؟
 ۲. د سلم د مشروعيت حکمت او دليل څه دی؟
 ۳. د سلم شرطونه کوم دي؟
 ۴. د سلم حکمونه بيان کړئ؟
- د صحيح (✓) نښه د صحيحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:
۱. مسلم فيه چې د عقد له وخته نيولی د عقد تر پايه په بازارونو کې و موندل شي، سلم په کې جواز نه لري ().
 ۲. سلم تر هغه پورې صحت نه پيدا کوي، ترڅو چې د عاقدينو له جدا کيدلو څخه مخکې بايع ثمن قبض نه کړي ().

د سلم په هکله يوه مقاله وليکئ .

رهن (گروي)

يو كس يو بكس په مؤجل ثمن (قرض) واخيست، ولې بايع ورڅخه غواړي چې هغه خپل ساعت ورته په گروي پرېږدي، كله يې چې پيسې راوړي، نو بيا به ورته د هغه ساعت ورکړي، دغه صورت د گروي گڼل کېږي.

د رهن تعريف {رهن په لغت کې}

د يوه شي حبس او بندولو ته وايي.
{او په اصطلاح کې}:

د يوه شي بندول دي د يوه حق د لاس ته راوړلو لپاره ^(۱)

د رهن د مشروعيت دليل

رهن په كتاب الله، سنت نبوي او اجماع ثابت دی:
د كتاب الله دليل: الله تعالى فرمايي: {وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَانٌ مَّقْبُوضَةٌ} ^(۲). "که تاسې د پرديسي په حال کې ياست او د سند ليکلو له پاره کوم ليکونکی پيدا نه شو، نو د شيانو په گرو اخيستلو معامله وکړئ".

د سنت نبوي دليل:

له بي بي عايشې رضی الله عنها څخه روايت دی: {رسول الله ﷺ له يو يهودي څخه طعام واخيست، او هغه ته يې د اوسپنې زغره په گرو ورکړه} ^(۳).

د رهن د مشروعيت حکمت

د رهن د روا والي حکمت د پور کره کول، له هېرېدلو، انکار، د پوروي د افلاس (نادارۍ) څخه د قرض ورکونکي د مال ساتنه، ځان ته اطمینان پيدا کول او د پور د ژر ورکولو لپاره د پوروي هڅول دي. ^(۴)

۱- رد المحتار - (ج ۲۷ / ص ۲۹۱) - العناية - (ج ۱۴ / ص ۴۴۷) - مجمع الأنهر - (ج ۸ / ص ۳۱۰)

۲- [البقرة: ۲۸۳]

۳- {بخاری اومسلم روايت کړی}.

۴- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۵)

راهن: د مرهون اصلي مالک ته ويل کېږي.

مرتهن: هغه چا ته ويل کېږي چې مرهونه ورسره گرو (بندي) وي.

مرهون يا مرهونه يا رهن:

هغه شي ته ويل کېږي چې په گرو ورکول کېږي.

د رهن حکم

د پور د پرې کيدو تر وخته مرتهن د مرهون د حبس او ساتنې واک لري.^(۱)

د رهن رکن

د گرو رکن ايجاب او قبول دي، کوم چې د راهن او مرتهن تر منځ ترسره کېږي، لکه: نور عقود

او تړونونه، نو رهن په ايجاب او قبول ترسره کېږي او په قبض کولو سره بشپړېږي.^(۲)

د رهن د صحت شرطونه

۱. مرتهن بايد د قبض کولو اهليت ولري، يعنې عاقل وي.

۲. د (مرهونې) قبض به د راهن په اجازه ترسره کېږي.

۳. مرهونه بايد مشاعه (شريکه) نه وي. ځکه د مشاع شي قبضول او بندول صحيح نه دي.

د رهن احکام

۱. مرتهن دا حق لري چې له راهن څخه خپل پور وغواړي او په همدې خبره يې بندي کړي.

۲. که چېرې راهن (اصلي مالک) د مرتهن له اجازې پرته رهن خرڅ کړي. دغه بيعه د مرتهن تر

اجازې پورې موقوفه ده، که هغه ورته اجازه ورکړي بيا د ده بيعه صحت پيدا کوي، همدارنگه که

راهن خپل پور مرتهن ته ورکړ بيا هم بيعه صحت پيدا کوي.

۳. که چېرې راهن (اصلي مالک) مړ شي، نو د ده ورته دې مرهون خرڅ کړي او د ده پور دې

ورياندي پرې کړي.^(۳)

دوديزه گروي (بيع الوفاء)

په دې بيعه کې داسې شرط اېښودل کېږي چې: بايع حق لري کله چې وغواړي ثمن مشتري ته بيرته

ورکړي او مبيع ترېنه واخلي.

دغه بيعه خلک د دې لپاره کوي چې له گروي څخه د استفادې لپاره يوه لاره جوړه کړي.

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۱۳ / ص ۳۸۴)

۲- العناية شرح الهداية - (ج ۱۴ / ص ۴۴۸) - الفقه الإسلامي وأدلته - (ج ۶ / ص ۶۴)

۳- الكتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۱۹)

څکه تر څو چې بايع د مشتري پور نه وي پرې کړی، مشتري (مرتهن) د مبيعې (گرو شوي مال) څخه بلاعوضه گټه اخلي.
يوه ډله د فقهاوو دغه بيعه جايزه بولي.

فعاليت

دوديزه گروي (بيع الوفاء) له شرعي گروي سره مقايسه او تمثيل کړئ.

ارزونه

- أ- لاندې پوښتنو ته ځوابونه وواياست:
۱. رهن لغة او اصطلاحاً تعريف کړئ.
 ۲. د رهن حکم څه دی؟
 ۳. د مشروعيت حکمت او دليل يې ذکر کړئ.
 ۴. رکن يې څه دی؟
 ۵. د صحت شرطونه يې وواياست.
- ب. د صحيح (✓) نښه د صحيحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کېږدئ:
- ۱- د رهن د قبض لپاره اهليت شرط نه دی () .
 - ۲- د رهن قبضول به د راهن په اجازه ترسره کېږي () .

کورنی دنده

د رهن په هکله په خپلو کتابچو کې يوه مقاله وليکئ؟

نهه خلوېښتم لوست

اجاره

احمد يو موټر ته ضرورت درلود، خو د موټر د اخيستلو توان يې نه درلود، له يوه شرکت سره يې قرارداد وکړ چې هره ورځ به د هغه شرکت په موټر کې خپلې وظيفې ته ځي او په مقابل کې به د مياشتې (۲۵۰) افغانۍ ورکوي، دغه عقد اجاره گڼل کېږي.

د اجارې تعريف

په لغت کې: اجاره اسم مصدر دی، د (اجرت) يعنې: مزد او د کار عوض ته وايي.
په اصطلاح کې: د مال په مقابل کې د يو شخص او يا د يو شي نه گټه اخيستلو ته اجاره وايي.^(۱)

د مشروعيت دليل يې

د سنت دليل: رسول الله ﷺ فرمايي: ((مزدور ته مخکې له دې چې خولې يې وچې شي، خپله مزدوري ورکړي.))^(۲)

د اجماع دليل

د امت په اجماع سره اجاره روا ده.

د مشروعيت حکمت يې

اجاره ددې لپاره روا شوې ده چې د خلکو اړتياوې ورباندې پوره شي، ځکه هر يو شخص ټول هغه څه نه لري چې ورته اړتيا لري.

مستاجر

(د جيم په کسرې سره) هغه څوک دی چې د پيسو په مقابل کې گټه تر لاسه کوي.
اجير: هغه څوک دی چې پيسې اخلي او مقابل لورې ته کار کوي او گټه ورته رسوي.

حکم يې

له عقد سره سم په منافعو کې د مستاجر ملکيت ثابتېږي او په ثمنو کې د اجير ملکيت ثابتېږي.^(۳)

۱- درر الحکام شرح غرر الأحکام - (ج ۷ / ص ۴۵)

۲- سنن کبری - بیهقي ۱۲۱/۶

۳- تبیین الحقائق شرح کنز الدقائق - (ج ۱۴ / ص ۳۳۷)

رکن یې

د اجارې رکن ایجاب اوقبول دی، په داسې لفظ سره چې په اجاره باندې د لالت وکړي.^(۱)

د اجیرانو ډولونه

۱- مشترک اجیر . ۲- خاص اجیر .

مشترک اجیر

هغه څوک دی چې تر هغه د اجورې مستحق نه کېږي تر څو چې کار بشپړ نه کړي، لکه رنگ ورکونکی او دوبي (جامه مینځونکی).

خاص اجیر

هغه څوک دی چې په (ټاکلې) موده کې د خپل ځان په تسلیمولو د اجورې مستحق گرځي، که څه هم کار ورڅخه وانه خيستل شي، لکه یو څوک چې د یوې میاشتې کار لپاره په اجوره نیول شوی وي.

البته که کار یې نه کاوه او یا په کار نه پوهیده نو بیا دې شرطنامې مطابق عقد ورسره فسخه کېږي.^(۲)

د اجارې د صحت شرطونه

۱. د تړون دواړه اړخه باید پرې رضایت ولري.

۲. معقود علیه (گټه او منفعت چې اتفاق ورباندې شوی) باید معلوم وي، خو د شخړو مانع وگرځي.

۳. معقود علیه به حقیقتاً او شرعاً د تسلیمیدلو وړ شی وي او خاوند به یې د تسلیمیدلو وس لري، نو د داسې یو شي په اجاره ورکول چې د هغه تسلیمېدل حقیقتاً ناشونی وي جواز نه لري، لکه د تېښتیدلي اوبن اجاره کول.

۴. کومه گټه چې په هغې تړون شوې وي، هغه به شرعاً روا گټه وي.

۵. اجوره به معلومه وي.

اعاره له اجارې سره څه توپیر لري؟ د استاذ په مرسته یې ځواب ورکړئ .

۱- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

۲- بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع - (ج ۹ / ص ۳۱۰)

احکام

۱. کوم شی چی په بیعه کې ثمن کیدلای شي، هغه په اجارې کې اجوره کیدلای شي.
۲. د استوګنې لپاره د کورونو او دکانونو په اجاره نیول روا دي سره له دې چې د ګټې اخیستلو هدف یې څرګند نه وي.
۳. د کرنې لپاره د زراعتي ځمکو اجاره کول جائز دي، خو تر هغه وخته عقد نه صحیح کېږي تر څو چې د کښت نوعیت روښانه نه کړای شي او یا په پیل کې دا ووايي چې هر څه چې زړه مې وغواړي هغه به کرم.
۴. د سپرلې او بار لپاره د حیواناتو په اجاره نیول جائز دي.^(۱)

فعالیت

د اجارې مختلف صورتونه بیان کړئ

ارزونه

- لاندې پوښتنو ته ځواب ورکړئ:
۱. اجاره په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ؟
 ۲. د اجارې د مشروعیت دلیل او حکمت څه دی؟
 ۳. د اجارې حکم څه دی؟
- ب. د صحیح (✓) نښه د صحیحو جملو مخې ته او د غلط (✗) نښه د غلطو جملو مخې ته کیږدئ:
۱. په اجاره کې باید د تړون دواړه اړخه رضایت ولري () .
 ۲. معقود علیه چې هغه منفعت او ګټه ده، باید معلومه وي () .

کورنۍ دنده

د دې لوست عمده ټکي ولیکئ؟

۱- الکتاب - فقه حنفي - (ج ۱ / ص ۲۴۷) - درر الحکام شرح مجلة الأحکام - (۱ / ۳۷۳)